

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

POLİTİK SAVAŞ KAVRAMI VE ABD’NİN 1948 İTALYA SEÇİMLERİNE
MÜDAHALESİ

Yüksek Lisans Tezi

Kerim Onur Savran

Ankara-2020

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

**POLİTİK SAVAŞ KAVRAMI VE ABD’NİN 1948 İTALYA SEÇİMLERİNE
MÜDAHALESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Kerim Onur Savran

Tez Danışmanı

Dr. Öğretim Üyesi Gökhan Erdem

Ankara-2020

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

Kerim Onur Savran

POLİTİK SAVAŞ KAVRAMI VE ABD’NİN 1948 İTALYA
SEÇİMLERİNE MÜDAHALESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Gökhan Erdem

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Dr. Öğretim Üyesi Gökhan Erdem

.....

Doç. Dr. Ayşe Ömür Atmaca

.....

Dr. Öğretim Üyesi Nuri Yeşilyurt

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Savunma Tarihi

02. 03. 2020

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (...../...../2.....)

Kerim Onur Savran

TEŞEKKÜR

Tez sürecimde bilgi ve tecrübeleri ile bana her zaman destek olan danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Gökhan Erdem'e teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca çalışmam sırasında katkı sunan yüksek lisans arkadaşım, dostum Semih Aysal'a teşekkürlerimi sunarım.

Öncelikle bu tez kapsamında bana verdikleri desteklerinden, daha önemlisi ise bugüne kadar büyük bir inanç ve sevgiyle benim için harcadıkları maddi ve manevi emeklerinden ötürü annem Beyhan Savran'a, babam Hüseyin Savran'a ve teyzem Gönül Erturan'a şükranlarımı sunarım.

Ankara – 2019
Kerim Onur SAVRAN

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

POLİTİK SAVAŞ KAVRAMI VE ALT UNSURLARI

A) Genel Olarak Politik Savaş Kavramı.....	1
B) Politik Savaş Çerçevesinde Yürütülen Açık Faaliyetler.....	13
1) Ekonomik Temelli Araçlar.....	13
a) Ekonomik Yardımlar.....	13
b) Ekonomik Yaptırımlar.....	17
2) Beyaz Propaganda.....	24
3) Politik/Askeri Nitelikli İttifaklar.....	31
C) Politik Savaş Çerçevesinde Yürütülen Örtülü Faaliyetler.....	33
1) Yabancı Politik Unsurların Örtülü Biçimde Desteklenmesi.....	40
a) Siyasi Parti ve Gruplar Üzerinden Nüfuz Elde Etme.....	41
b) Köklü Kurumlar Üzerinden Sağlanan Politik Nüfuz.....	47
2) Kara Propaganda.....	50
3) Paramiliter Faaliyetler.....	52

İKİNCİ BÖLÜM

POLİTİK SAVAŞ KAVRAMININ DOĞDUĞU KOŞULLAR VE AKTÖRLERİN DAVRANIŞLARI

A) Kısaca 2. Dünya Savaşı ve Savaş Sonrası Genel Olarak Avrupa ve Özellikle İtalya'nın İçinde Bulunduğu Durum.....	59
B) ABD'nin Dış Politika Vizyonu ve Avrupa Üzerinde ABD-SSCB Rekabeti.....	69
C) Politik Savaşa Giden Süreçte İtalya ve ABD'nin Kararları.....	82
1) İtalya'daki Durum ve ABD'nin Endişeleri.....	82
2) ABD'nin Politik Savaşı Uygulamaya Koyma Süreci.....	90
a) Truman Doktrini ve Marshall Planı.....	91

b) George Kennan ve Politika Planlama Dairesi.....	92
c) Ulusal Güvenlik Konseyi ve Aldığı Kararlar.....	95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD’NİN İTALYA’DA YÜRÜTTÜĞÜ POLİTİK SAVAŞ: 1948 SEÇİMLERİNE MÜDAHALE

A) Politik Savaş Kapsamında İtalya’da Yürütülen Açık Faaliyetler.....	99
1) Ekonomik Yardımlar.....	100
2) Beyaz Propaganda.....	105
3) Diplomatik Destek ve Vaatler.....	113
4) Vatikan Kilisesi ile Dini Grupların Faaliyetleri ve ABD.....	115
B) Politik Savaş Kapsamında İtalya’da Yürütülen Örtülü Faaliyetler.....	119
1) Para Yardımları.....	121
a) Para Yardımının Yapıldığı Gruplar.....	122
b) Örtülü Para Yardımının Kaynağı ve Uygulanması.....	125
2) Kara Propaganda.....	128
C) Seçim Sonuçları ve ABD’nin Dış Politika Uygulamalarına Etkisi.....	132
SONUÇ.....	140
EK: TABLO.....	144
KAYNAKÇA.....	146
ÖZ.....	152
ABSTRACT.....	153

GİRİŞ

Devletler, tarih boyunca dış politikaları çerçevesinde çeşitli araçlara başvurmuşlardır. Örneğin “savaş-muharebe” dış politika çerçevesinde belli amaçlara ulaşmak için başvurulan en klasik yöntemlerdendir. Bunun yanında müttefik devletlerle bir ittifak kurmak, bir başka devlete iktisadi yardımda veya yaptırımında bulunmak ya da devletler arasında diplomasi yolu ile diyalog süreci yürütmek de eskiden beri var olan dış politika araçlarındandır. Tabi bunun yanında belli hedefler çerçevesinde bir başka ülkede isyan çıkmasını sağlamak veya ülkenin sosyo-ekonomik durumunu bozucu faaliyetlere girişmek ya da ülkedeki etkin kişilere suikast düzenlemek de çok eski tarihlerden beri devletlerin başvurduğu ve her zaman inkar yoluna gittiği dış politika araçlarındandır. İspatı zor olmasına rağmen bu yöntemleri yok saymak gerçeğe uygun bir davranış olmayacaktır. Ancak tarihi süreç içerisinde insanoğlunun evrimi ve bu evrimin devlet mekanizmasına, devletlerarası ilişkilere ve uluslararası ortama yansımaları; ya mevcut dış politika araçlarının değişimine ve gelişimine neden olmuş ya da bu konuda yeni vasıta veya platformların oluşmasını sağlamıştır. Özellikle 18. Yüzyıldan beri hızlı bir biçimde gelişen uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler’in kuruluşuyla birlikte 20. Yüzyılda büyük bir ivme kazanan uluslararası örgütler bu değişimin önemli örneklerindendir. Eskiden beri var olan ve çeşitli değişimlere uğrayan dış politika araçları ve kabaca son iki yüz yılda ortaya çıkan yeni platformlar, uluslararası ilişkilerde devletlere çeşitli olanaklar sağlamaktadır.

İşte bu çalışmanın konusunu bu dış politika araçlarının bazılarının bir araya getirilmesi yoluyla üretilmeye çalışılmış olan bir “dış politika yöntemi” oluşturmaktadır. Söz konusu yöntem, Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) Soğuk Savaş politikasına özellikle başlangıç döneminde önemli katkıda bulunmuş Büyükelçi George Kennan

tarafından oluşturulmuştur. “Politik Savaş” (Political Warfare)¹ adını verdiği strateji çerçevesinde Kennan, savaş dışındaki diğer pek çok açık ve örtülü dış politika aracının bir arada ve uyumlu biçimde kullanılabileceği bir yöntem geliştirmeye çalışmıştır.

Bundan ötürü, bir kariyer diplomatı ve Sovyet uzmanı olan Kennan bu çalışma açısından büyük bir önem taşımaktadır. 2. Dünya Savaşı’nın hemen ardından ABD, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’ne (SSCB) yönelik dış politikasını belirleme arayışındadır ve hem SSCB’de görev yapmış hem de Sovyet rejimi ve Rus kültürü üzerinde akademik olarak çalışma yapmış Kennan da bu faaliyetlerin tam göbeğinde yer almıştır. Sovyetler’e yönelik kendi stratejisinin gelişiminde iki temel düşünce büyük bir rol oynamıştır: İlk yargısına göre SSCB genel kanının aksine görüldüğü kadar güçlü değildir ve bünyesinde kendisini yıkıma kadar götürecek pek çok kusuru bulundurmaktadır. İkinci düşüncesi ise daha geneldir. Kennan da pek çok realist gibi savaşı devletlerin başvurabileceği araçlardan biri olarak kabul etmektedir ancak ayrıca bu aracı bir ulusu geri dönülemez felakete de götürebilecek bir tehlike olarak görmektedir.² İşte bu iki temel yargıya dayanarak Kennan Sovyetlerle direkt bir savaşa girilmemesini, bunun yerine coğrafi olarak sınırdaşı olan devletler üzerinde nüfuz kurarak SSCB’nin çevrelenmesini önermiştir. Bu kapsamda hem coğrafi olarak Sovyetler’e yakın hem de coğrafi olarak yakın olmasa bile Sovyetler’in hedefinde bulunan devletlerde olası SSCB nüfuzu engellenmelidir. İşte bunun yolunu da Kennan, yukarıda adı geçen politik savaş yönteminde göstermiştir. Politik savaş yöntemi çerçevesinde ABD, savaş dışında kalan diğer açık ve örtülü dış politika araçlarıyla Sovyetler’in dünyanın geri kalanı üzerinde nüfuz kurmasını engelleyecektir.³ İşte bu nüfuz alanlarından birisini -tam da Kennan’ın

¹ Çalışmanın merkezinde yer alması açısından burada özel olarak vurgulanarak yazılan politik savaş ifadesi, buradan itibaren herhangi bir vurgu yapılmadan yazılacaktır. Ayrıca kavram ileriki bölümlerde ayrıntılı biçimde açıklanacaktır.

² George F. Kennan, *American Diplomacy*, (Sixtieth-Anniversary Expanded Edition), Chicago, The University of Chicago Press, 2012.

³ David Mayers, “Containment and the Primacy of Diplomacy: George Kennan's Views, 1947-1948”, *International Security*, Cilt 11/1 (Yaz-1986).

politik savaş yöntemini oluşturduğu zaman diliminde- İtalya oluşturmuştur. 1947 ile 1948 yıllarında İtalya'daki siyasi ortam, hem savaş dışında kalan diğer dış politika yöntemlerinin uygulanması açısından bir saha görevi görmüş; hem de Kennan'ın bu yöntemleri politik savaş adı altında formüle etmesine fırsat sunmuştur.

Yukarıda anlatılanlar çerçevesinde bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde politik savaş yöntemler bütünü, Kennan'ın çizdiği çerçeveye uygun olarak genel itibariyle açıklanmaya çalışılacaktır. Burada önemle belirtmek gerekir ki ilgili politik savaş araçları açıklanırken büyük oranda Kennan'ın bu konuda çizdiği çerçeveye uyulmuştur. Bunun temel nedeni çizilen çerçevenin; sadece bu çalışmada anlatılan İtalya örneğine değil, daha sonraki çok sayıda tarihi örneğe de uygun olmasına dayanmaktadır. Bu çerçeveye hakim olan bir araştırmacı ya da ilgili herhangi bir ülkeye yönelik politik savaşı daha rahat bir biçimde kavrayabilecektir. Bir ülkeye yönelik devam eden, güncel bir politik savaş süreci açısından bu kavrama işlemi büyük bir önem taşımaktadır. İşte bu amaçlarla bu bölüm politik savaş çerçevesinde başvurulan açık ve örtülü yöntemlerin genel olarak açıklanmasından ve bu açıklanan yöntemlere devletlerin gerçekleştirdiği uygulamalardan kısa örnekler verilmesinden oluşmaktadır. Bir başka deyişle devletlerin zaten dış politikaları kapsamında başvurdıkları bazı yöntemlere politik savaş çerçevesinde bakılacaktır.

İkinci bölümde ise politik savaşın uygulamaya konulduğu bir örneğe daha derinlemesine bakılacak ve sahada politik savaş metotlarının ABD tarafından nasıl uygulandığı görülecektir. Yukarıda kısaca bahsedildiği gibi ilgili örnek ABD'nin 1947-1948 döneminde İtalya'da yürüttüğü faaliyetlere odaklanmaktadır. Bu dönemde de özellikle 1948 Nisan'ında İtalya'da yapılmış olan genel seçimlere giden süreç önem arz etmektedir çünkü bu seçimlerin sonucunu etkilemek üzere ABD bir politik savaş yürütmüş ve bu kapsamda çeşitli açık ve örtülü yöntemlere başvurmuştur. Örnek olarak

İtalya’da gerçekleşen bu faaliyetler bütününün verilmesinin birkaç nedeni vardır. Bu nedenlerden en önemlisi ise Kennan’ın politik savaş kavramını oluşturma safhası ile bu örnek olay arasındaki direkt bağlantıdır. İtalya’da ilgili faaliyetlerin yürütüldüğü sırada Kennan, ABD Dışışleri Bakanlığı Politika Planlama Dairesi’nin başkanlığını yürütmektedir ve bu görevinden ötürü İtalya’daki faaliyetlerle doğrudan ilgilidir. Başında bulunduğu dairenin ama özellikle de Kennan’ın çalışmaları, İtalya’da yürütülen politik savaşın planlanmasına ve icrasına büyük katkı sağlamıştır. 1948 İtalya genel seçimi merkezli faaliyetlerin hemen ardından Kennan, sahadaki bu deneyimlerden de sonuçlar çıkararak politik savaş stratejisini Amerikan kurumlarının hedefleri doğrultusunda kavramsallaştırmaya çalışmıştır. Yani İtalya’da yürütülen faaliyetler hem politik savaş metotlarının açıklanması için uygun bir örnek oluşturmuş hem de Kennan’ın zaten eskiden beri var olan ilgili dış politika araçlarını politik savaş adı altında formüle etmesine yardımcı olmuştur. Burada son olarak belirtmek gerekir ki ABD’nin İtalya’da yürüttüğü faaliyetlerin seçilmesi bir “Amerikan emperyalizmi eleştirisi” kararına dayanmamaktadır. Yani çalışmada bir ABD dış politika eleştirisi yapılmamaktadır.

Çalışmamın politik savaş kavramı ve bu çerçevede ABD’nin İtalya’daki 1947-1948 dönemindeki faaliyetlerine odaklanmasının bir nedeni de her iki konunun da Türkiye’de akademik alanda çalışılmamış olmasına dayanmaktadır. Türk akademik dünyasında ne politik savaş kavramı ne de ABD’nin İtalya’daki 1948 seçimleri üzerine ayrıntılı bir çalışma yapılmamıştır. Umarım bu çalışmam ilgili alanlara naçizane bir katkı sunacaktır.

Tüm bu anlatılanlar ışığında çalışmanın temel amacı devletlerin savaş-muharebe seçeneğine başvurmadan diğer açık ve örtülü faaliyetler ile nasıl dış politika hedeflerine ulaşabileceklerini göstermektir. Küresel ve bölgesel hedefleri olan devletler, bu amaçlarına ulaşabilmek amacıyla doğal olarak bazı stratejiler uygulamakta ve bu kapsamda bazı yöntemlere başvurmaktadır. ABD’nin kuruluşundan önce de sonra da var

olmuş bulunan bu yöntemler, tüm devletler tarafından kullanılmıştır ancak küresel hegemonya hedefi doğrultusunda ABD 20. Yüzyıl boyunca bu yöntemlerin neredeyse hepsine başvurmuştur. İşte hem bu gerçek hem de ABD'nin önemli diplomatlarından bir tanesinin bu yöntemler bütününe politik savaş adı altında kavramsallaştırmaya çalışması ABD'nin faaliyetlerinin incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Özellikle de belirli küresel ve bölgesel hedefleri olan devletler; savaş seçeneğini dışarıda bırakıyor ya da en son çare olarak görüyor veya görmek zorunda kalıyorsa, politik savaş çerçevesinde yer alan dış politika araçlarına daha dikkatli bakmalı ve bunların tarihteki örneklerini incelemelidir. İşte bu çalışmanın temel amacı hem genel çerçevede yapılacak açıklamalar hem de tarihten verilecek örnekler ile politik savaş yöntemlerine kavramsal olarak hakim olma çabasıdır. Söz konusu hakimiyet gelecekte var olabilecek dış politika fırsatları için bir hazırlık niteliği taşıyacaktır.

1. BÖLÜM

POLİTİK SAVAŞ KAVRAMI VE ALT UNSURLARI

A) GENEL OLARAK POLİTİK SAVAŞ KAVRAMI

Devletler, tarih boyunca ajandalarında yer alan temel amaçlarına ulaşmak için sadece “klasik anlamda savaş”a değil, bunun yanında diğer pek çok vasıtaya da başvurmuştur. Bu vasitalardan bazıları yine savaş gibi saldırgan bir içeriğe sahipken, diğer bazı vasıtalar –müzakere süreçleri, bölgesel/uluslararası konferanslar, uluslararası örgütlerin kurulması vb.- devletler arası diyalog ve işbirliğine⁴ dayanmaktadır. Ancak bu çalışmanın konusunu politik savaş terimi adı altında daha saldırgan nitelikli faaliyetler oluşturmaktadır.

Bu bağlamda öncelikle bu kısmın konusunu politik savaş terimi (*Political Warfare*) ve bu ad altında uygulanan faaliyetler oluşturmaktadır. Daha iyi bir açıklama için en sonda ifade edilecek olanın bir kısmını en başta belirtmekte yarar vardır: Politik savaş terimi; bir devletin bazı hedeflerine ulaşmak için “klasik savaş” seçeneği dışında başvurduğu her türlü vasıtayı kapsamaktadır. Tekrar etmek gerekirse –çoğu zaman- görece saldırgan ya da düşmanca bir içeriğe sahip olan bu vasıtalar tarih boyunca her zaman devletler tarafından kullanılmıştır. Belki çoğu zaman klasik savaşın aksine yoğun bir şiddet dalgası içermemektedir. Ancak rakibe/hasma yönelik düşmanca bir doğaya sahiptir. Tarih boyunca devletler tarafından kullanılan bu vasıtalar ancak 20. Yüzyıl’da ve yavaş işleyen bir süreç içerisinde, akademik dünyada politik savaş adı altında birleştirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın bu kısmında politik savaş teriminin tanımlanmasına ilişkin çalışmalara odaklanılacak ve nihayetinde bu tanımlama, politik savaş terimini en uygun şekliyle açıklamış olan George Kennan’ın tanımı ile bitirilecektir. Kennan, bu tanımı ABD Dışişleri Bakanlığı Politika Planlama Dairesi’nin (PPD) başı olarak 1948 yılında yapmasına karşın tanımın önemi şuradan gelmektedir: Bu tanım hem en kapsayıcı ve doğru olanıdır hem de Kennan sadece bir teorisyen olarak değil, aynı zamanda bir

⁴ Ian Hurd, *International Organizations : Politics, Law, Practice*, Cambridge, Cambridge University Press, 2017.

uygulayıcı olarak da tanımın oluşmasını sağlamıştır. Ayrıca çalışmanın son kısmını oluşturan örnek vakaya da Kennan, PPD'nin başı olarak büyük katkı vermiş ve tanım da bu vakanın hemen ardından yapılmıştır. Kennan'ın tanımı diğer tanımların hepsinden eski olsa da bu nedenlerden ötürü en son Kennan'ın tanımına başvurulacaktır. Ayrıca ifadedeki sözcük kullanımına ilişkin de bir açıklama yapmak gerekir. Açıklandığı gibi klasik savaş uygulaması dışında yer alan bazı faaliyetlerden bahsetmemize rağmen bu faaliyetler yabancı literatürde yine de “*political warfare*” yani politik savaş adı ile adlandırılmaktadır.⁵ Her ne kadar kanımca “politik mücadele” adının kullanımı daha kapsayıcı ve uygun bir nitelik arz etse de, uluslararası literatüre uygun bir biçimde politik savaş adı kullanılmaya devam edilecektir.

Yukarıda belirtildiği gibi devletler klasik savaş dışındaki diğer araçlara kendi dış politika hedefleri doğrultusunda çok eskiden beri başvurmaktadır ve bu antik dönemlere kadar gitmektedir. Strateji ve savaş çalışmaları konusundaki en eski uzmanlardan biri olarak kabul edilen Çinli general ve stratejist Sun Tzu, M.Ö. 5. Yüzyıl civarında yazdığı “Savaş Sanatı” adlı klasik çalışmasında, klasik anlamda savaşa başvurmadan muzaffer olmanın önemine şu şekilde değinmektedir: “...en önemli başarı, bir düşmanın ordusunu onunla tam olarak savaşmadan yok edebilmektir. Bu konuda uzmanlaşan kişi; savaşa gitmeden düşmana boyun eğdirebilir, bir saldırı düzenlemeden düşmanın şehirlerini ele geçirebilir ve bir düşman devletini gereksiz yere uzayan savaflara gerek kalmadan yıkabilir.”⁶ Genel olarak olabildiğince az zaiyat ile zafere ulaşmaya odaklanan Sun Tzu böylece ileriki dönemlerde savaşa başvurmadan ulusal hedeflere ulaşma fikrinin altyapısını hazırlamıştır.

⁵ Yabancı literatüre ilişkin açıklamalar çalışmanın ilerleyen kısmında yapılacaktır.

⁶ Caleb Carr, *The Book of War: Sun Tzu The Art of Warfare and Karl Von Clausewitz On War*, New York, The Modern Library, 2000, s. 79.

Ancak bir orduya sahip olunmasına rağmen neden bu seçeneğe başvurulmadığını Edward Luttwak, ilgili eserinde Roma İmparatorluğu üzerinden vermektedir: “ Roma İmparatorluğu gibi oldukça geniş imkanlara ve kaynaklara sahip bir devlet için dahi askeri güç (ordu); her zaman kullanılamayan, masraflı ve hassas bir enstrümandı. Çoğu zaman ordu muhafaza edilmekte ve sınırlı ya da doğrudan olmayan bir şekilde kullanılma yoluna gidilmekteydi.”⁷ Görüldüğü gibi Luttwak çok eski dönemlerden beri ordunun kullanımı dışındaki diğer vasıtalarla neden başvurulduğunun çok mantıklı bir nedenine işaret etmektedir: Askeri gücün kullanımının maliyeti. Yani devletlerin politik savaş kapsamındaki araçlara başvurmamasının nedenlerinden en az biri ve en önemlilerinden olanı, ordu kullanımının devlet üzerinde yarattığı çok yönlü maliyettir. Bu maliyet sadece mali olarak değil, psikolojik olarak da toplum açısından bazı sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Bundan ötürü ulusal hedefler doğrultusunda bir ülkeye yönelik açık askeri güç kullanımı yerine o ülkede gizlice ayaklanma organize etmek daha az maliyetli olabilmektedir. Askeri güç kullanımının uluslararası hukuk boyutu dahi başka bir tartışmaya neden olacaktır.

Tarih boyunca klasik savaş dışındaki diğer bazı düşmanca vasıtalarla devletler başvurmuş ancak ne bunların tanımlanmasına ne de genel bir çerçeve içerisinde sınıflandırılmasına ilişkin bir çalışma yapılmamıştır. Buna ilişkin ilk çaba ancak 20. Yüzyıl’da karşımıza çıkmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi bu çaba Kennan tarafından 2. Dünya Savaşı sonrasında, ABD ile SSCB arasındaki rekabetin ilk dönemlerinde gösterilmiştir. Bu çalışmanın da vaka kısmını oluşturan “ABD’nin İtalya’da yürüttüğü politik savaş”a katkıda bulunan Kennan tam bu süreç içerisinde ayrıca politik savaşın tanımı için de gayret göstermiştir. Bunu yapmasındaki en temel amacı da

⁷ Edward N. Luttwak, *The Grand Strategy of the Roman Empire: From the First Century A.D. to the Third*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1976, s. 2.

ABD’ye Soğuk Savaş boyunca izleyeceği bir strateji sunma gayretidir. Bu amaçla yapılan tanım en sonda verilecektir.

20. Yüzyıl’da politik savaş teriminin Kennan’dan önce ilk defa Birleşik Krallık’ta kullanıldığı görülmektedir. Ancak İngilizler bunu bir tanım yapmak için değil, bir kuruma ad vermek için kullanmışlardır. 2. Dünya Savaşı sırasında İngilizler, Nazi Almanyası ile mücadele çerçevesinde Politik Savaş İdaresi’ni (*Political Warfare Executive*) kurmuştur. Bu idarenin temel görevi ise özellikle radyo yayınları ile düşman bölgelerine propaganda faaliyetinde bulunmaktır.⁸ Görüldüğü üzere İngilizler uygulamalarında politik savaşı sadece “propaganda faaliyetleri” ile sınırlandırmışlardır. Ancak Kennan’ın kapsayıcı tanımı çerçevesinde propaganda, politik savaş kapsamında başvurulabilecek yöntemlerden sadece biridir.

Politik savaşa ilişkin bir tanımlama faaliyeti karşımıza William R. Kintner ve Joseph Z. Kornfeder’in 1962 tarihli “*The New Frontier of War: Political Warfare, Present and Future*” adlı kitaplarında çıkmaktadır. Kintner ve Kornfeder ilgili kitaplarında politik savaşı şu şekilde açıklamaktadır: “Politik savaş ile -bir devlet-düşmanını yok etmeyi değil, zayıflatmayı amaçlamaktadır ve bunu gerçekleştirmek için diplomatik teklif, ekonomik işlem, propaganda-yanlış bilgilendirme, provokasyon, yıldırma, sabotaj ve hatta terörizm gibi faaliyetlere başvurmaktadır.”⁹ Politik savaş ile rakibin ya da düşmanın zayıflatılması konusuna dikkat çekilmesi oldukça doğrudur ancak faaliyetler sistematik bir biçimde sunulmamıştır.

Politik savaşa ilişkin bir başka açıklama ise karşımıza Paul Smith’in 1989 tarihli “*On Political War*” isimli kitabında çıkmaktadır. Smith şöyle bir açıklama getirmektedir: “Politik savaş, bir rakibe istediklerini yaptırmak için politik araçların kullanılması

⁸ Donovan C. Chau, “Political Warfare—An Essential Instrument of U.S. Grand Strategy Today”, *Comparative Strategy*, Cilt 25/2 (2006), s.110.

⁹ *Ibid.*, s.111.

işlemidir. (...) Politik savaş; şiddetle, ekonomik baskıyla, devirme faaliyetiyle ya da diplomasiyle yürütülebilir ancak politik savaşın temel metodu kelimelerin, imgelerin ve fikirlerin kullanımudur. Yani propaganda ve psikolojik savaştır.”¹⁰ Smith’in politik savaşa ilişkin tanımlamasında yer alan iki temel hataya dikkat çekmek gerekir. İlki politik savaş sadece rakibin/düşmanın belli bir yönde hareket etmesini sağlamaya değil, daha geniş bir çerçevede “belirlenmiş ulusal hedeflere ulaşmaya” odaklanmaktadır. Bu hedefe ulaşılırken rakibin/düşmanın rızasının bir önemi yoktur. Bundan ötürü Smith’in tanımı eksik görünmektedir. İkincisi ise pek çok yöntemden bahsetse de Smith –İngilizlerin uygulamada yaptığı gibi- propagandayı politik savaşın merkezine konumlandırmaktadır. Ancak daha önce de belirtildiği gibi propaganda bu yolda başvurulacak metotlardan sadece biridir. Smith muhtemelen hedefi sadece rakibin iradesini değiştirme olarak sınırlandırdığından, metot bakımından da sadece propagandaya odaklanmıştır.

Yine 1989 yılında Carnes Lord “*The Psychological Dimension in National Strategy*” isimli çalışmasında politik savaşı tanımlarken, bu savaşın hangi devlet görevlileri tarafından yürütüldüğüne ve bu devlet görevlilerin hangi metodu uyguladığına odaklanmaktadır. Lord’un tanımına göre politik savaş kapsamında diplomatik personel, askeri personel ve istihbarat personeli görev almaktadır. Bu kapsamda; diplomatik personel tek başına “politik faaliyet” yürütmekte, diplomatik ve askeri personel birlikte “zorlayıcı diplomasi” uygulamakta, istihbarat personeli ise “örtülü politik faaliyet” gerçekleştirmektedir.¹¹

2000’li yıllara kadar bir daha literatürde politik savaşın tanımına ilişkin bir çaba ya da politik savaşa ilişkin bir tartışma görülmemektedir. Ancak 11 Eylül 2001’de New York ve Washington’da gerçekleştirilen İslamcı terör faaliyetlerinden sonra ABD’nin

¹⁰ Paul A Smith Jr., *On Political War*, Washington D.C., National Defense University Press, 1989, s.3.

¹¹ Carnes Lord, “The Psychological Dimension in National Strategy,” *Political Warfare and Psychological Operations*, Carnes Lord ve Frank R. Barnett (ed.), Washington D.C., National Defense University, 1989,s.18.

başlattığı küresel nitelikli askeri operasyonlar, özellikle Amerikan akademik dünyasında ve medyasında politik savaş teriminin yeniden tartışılmaya başlanmasını sağlamıştır. Ancak bu dönemde de yine hatalı bir biçimde politik savaş kavramının, insan psikolojisini hedefleyen propaganda ile ya da yumuşak güç kavramıyla sınırlandırıldığı görülmektedir.¹² Ancak Brian Michael Jenkins ve Donovan C. Chau gibi uzmanların politik savaşı aynı Kennan gibi daha geniş çerçevede ele aldığı da göze çarpmaktadır. En son ve resmi tanımlama ise 2015 yılında ABD Ordusu Özel Operasyonlar Komutanlığı'ndan gelmiştir. Komutanlığa göre politik savaş; diplomatik ve ekonomik angajmanı, gayri nizami harbin alışılmamış örneklerini ve bilgilendirme ile nüfuz elde etme faaliyetlerini içermektedir.¹³

Başta da belirtildiği gibi Kennan'ın politik savaşa ilişkin tanımı ve açıklamaları en kapsayıcı ve somut duruma en uygun olanıdır. Çalışmanın son bölümünde kendisinin hangi aşamalar sonunda –İtalya'daki politik savaş faaliyeti ile bağlantılı olarak- bu tanımı yapma aşamasına geldiği anlatılacaktır. Ancak burada da kendisinin kim olduğundan kısaca bahsetmek yararlı olacaktır. Amerikalı bir kariyer diplomatı olan George Kennan, mesleğinin başlarında Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde görev yaptıktan sonra Rusya tarihi ve Rusça üzerinde çalışmalar yaparak kısa sürede ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Rusya uzmanlarından biri haline gelmiştir. 1930'larda önce ABD'nin Moskova Büyükelçiliği'nde daha sonra ise bakanlığın Rusya masasında çalışmıştır. 2. Dünya Savaşı sırasında ise Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde görev yapmıştır. Soğuk Savaş'ın başlangıcında önce Moskova Büyükelçiliğinde müsteşarlık görevini üstlenmiş ve 1947 Nisan'ından itibaren ise bakanlığın Politika Planlama Dairesi (PPD) başkanlığı görevine getirilmiştir. Hem müsteşarlık hem de PPD başkanlığı döneminde ABD'nin SSCB'ye yönelik izlemesi gereken dış politika uygulamaları konusunda yoğun bir biçimde çalışmış

¹² Chau, "Political Warfare—An Essential Instrument of U.S. Grand Strategy Today", s.113-114.

¹³ Linda Robinson et. al., *Modern Political Warfare: Current Practices and Possible Responses*, Santa Monica, RAND Corporation, 2018, s.322.

ve bu kapsamda önce ”çevreleme politikası”nın şekillenmesine (*containment policy*) katkıda bulunmuş ve daha sonra da bu politikanın uygulama biçimi olarak politik savaş tanımlamıştır. Çevreleme politikasına ikinci bölümde yine Kennan bağlamında daha açıklayıcı bir biçimde girilecektir.

Kennan’ın başkanlığını yaptığı PPD, 4 Mayıs 1948 tarihli raporunda İtalya’da gerçekleşen faaliyetleri de göz önünde bulundurarak politik savaşın tanımını yapmış ve bu kapsamda yakın zamanda ne tür tedbirlere başvurulması gerektiğine ilişkin tavsiyelerde bulunmuştur. Her ne kadar PPD tarafından hazırlansa da başta tanım olmak üzere raporun genelinde Kennan’ın etkisi vardır.

PPD raporu çerçevesinde Kennan, yıllardan beri ABD’nin savaş ve barış dönemlerine ilişkin yaptığı keskin ayrıma karşı çıkmakta ve savaşın “politik bağlamdan ayrı bir spor faaliyetiymiş” gibi görülmesini eleştirmektedir. Ona göre “uluslararası ilişkilerin ayrı bir gerçekliği” vardır ve bu gerçeklik “durmadan devam eden bir mücadele” içermektedir.¹⁴ Kennan’ın bu fikirlerinin, Prusyalı general ve teorisyen Carl von Clausewitz’in “Savaş, politikanın başka araçlarla devamıdır.”¹⁵ tezine ne kadar yakın olduğu görülmektedir. Her ikisi de savaş ya da barış olsun uluslararası politikadaki bir süreklilikten bahsetmektedir.

İşte Kennan ABD’nin bu sürekliliğe uyabilmesi için politik savaş terimini açıklama yoluna gitmiştir. Kennan’ın açıklamaları şu şekildedir: Politik savaş, **klasik savaş dışındaki (*short of war*)** her türlü aracın “**ulusal hedeflerin gerçekleştirilmesi**” için “ulusun emrine” verilmesidir. Bu kapsamda gerçekleştirilecek operasyonlar “**açık**” ya da “**örtülü**” olabilir. Açık nitelikli operasyonlar; **politik ittifak geliştirmeyi, ekonomik önlemleri ve beyaz propaganda** gibi faaliyetleri içermektedir. Örtülü niteliğe

¹⁴ George Kennan başkanlığındaki Siyasi Planlama Dairesi tarafından gönderilen 4 Mayıs 1948 tarihli rapor, “*The Inauguration of Organized Political Warfare*”, Office of the Historian, Erişim adresi: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1945-50Intel/d269> (Erişim tarihi: 04.08.2019)

¹⁵ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, (çev. H. Fahri Çeliker), İstanbul, Alfa Yayınları, 2018, s. 77.

sahip operasyonlar ise **yabancı dost unsurların gizlice desteklenmesini, kara propagandayı** ve hatta **düşman ülkelerdeki yeraltı direnişlerinin teşvik edilmesini** kapsamaktadır.¹⁶

Görüldüğü üzere Kennan klasik muharebe-savaş metodunu politik savaşın dışında tutmuştur. Ancak burada şunu da belirtmek gerekir ki, daha önce bahsedildiği gibi bir devlet, getireceği maliyet nedeniyle klasik muharebeyi seçenek dışı tutabilir. Ama bunun yanında bir devlet politik savaş kapsamında yürüttüğü faaliyetleri, daha sonra gerçekleştireceği klasik bir muharebe-askeri saldırı hareketinin ön safhası olarak da uygulayabilir. Örneğin düşman ülkelerdeki yeraltı direnişlerinin silahlandırılması, bu düşman ülkenin daha sonra askeri olarak işgal edilmesini kolaylaştıracaktır. Çünkü bu direniş kuvvetleri hem düşman hakkında istihbarat toplayabilecek hem de düşmana yönelik sabotaj faaliyetinde bulunabilecektir. Dolayısıyla işgalci ordunun askeri faaliyeti kolaylaşacaktır.

Kennan, politik savaşın temel hedefinin “ulusal hedeflerin gerçekleştirilmesi” olduğunu belirterek amacı geniş bir çerçevede ele almaktadır. Bu çerçeve içinde bir bölgeye ya da ülkeye yönelik olarak çok kapsamlı operasyonlar geliştirilebilir. Ulusal bir amacın gerçekleştirilmesi için bazen devletler bazen de devlet dışı aktörler hedefe konabilmektedir. Örneğin ABD, kendi küresel amaçları çerçevesinde uzun bir süredir bizzat İran Devleti’ni hedefe koymakta ve İran’a yönelik olarak “klasik askeri savaş” metodu dışında pek çok politik savaş metodunu kullanmaktadır.¹⁷ Bu örnekte ABD bir devleti hedef almaktadır. Ancak bu çalışmanın vaka kısmında anlatılacağı gibi ABD 1947-1948 yıllarında İtalya’da, İtalyan Komünist Partisi’nin liderliğini yaptığı Demokratik Halk Cephesi’ni yani devlet dışı bir aktörü hedef almıştır. Burada da yine

¹⁶ “*The Inauguration of Organized Political Warfare*”.

¹⁷ Donette Murray, *US Foreign Policy and Iran: American-Iranian Relations Since Islamic Revolution*, Abingdon, Routledge, 2009.

önemli olan ulusal çikardır ve ABD'nin buradaki ulusal hedefi –SSCB ile mücadele çerçevesinde- komünist hareketlerin Batı Avrupa'da iktidara gelmesini engellemektir.

Kennan, politik savaş kapsamında başvurulacak metotların ilkinin “açık faaliyetler” adı altında toplamış ve bunlara bazı örnekler de vermiştir. Bu örneklerle tıpatıp uyulmasa da yine bu çerçevede “açık faaliyetler” daha sonra açıklanacağından şimdi sadece bunların genel özelliklerinden bahsetmekte yarar vardır. Bazı tehditlere karşı ya da belli amaçlara yönelik kurulan “politik ittifaklara/bölgesel örgütlere”, ambargo veya yaptırım gibi adlarla uygulanan ya da yardım şeklinde yapılan “ekonomik faaliyetlere” ve kaynağı belli olan unsurlarla yapılan “beyaz propaganda”ya odaklandığımızda görmekteyiz ki, açık faaliyetler “kısmen” uluslararası hukuka uygun faaliyetlerdir. Hedef durumundaki bir devlete karşı diğer devletleri örgütleme ya da yasal bir kuruluş eliyle gerçeğe dayanan haberler yapmada herhangi bir hukuka aykırılık yoktur. Ancak ekonomik temelli faaliyetlere gelindiğinde uluslararası hukuk açısından sorunlu durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu duruma “açık faaliyetler” başlığı altında değinilecektir.

Kennan, politik savaş kapsamında başvurulacak diğer yöntemleri ise “örtülü faaliyetler” başlığı altında toplamaktadır. Bu faaliyetlerin de genel özelliğine baktığımızda şunu net bir biçimde görmekteyiz ki, örtülü faaliyetler tamamen uluslararası hukuka aykırıdır. “Yabancı ülkelerdeki dost (politik) unsurların belli amaçlar için gizlice desteklenmesi” ve “hasım durumundaki ülkelerdeki direniş hareketlerinin silahlandırılması” çok açık bir biçimde Birleşmiş Milletler Şartı'nda yer alan “herhangi bir devletin politik bağımsızlığına ya da toprak bütünlüğüne yönelik güç kullanmama” ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.¹⁸ Ayrıca bu güç kullanımının mutlaka klasik savaş metodu ile gerçekleştirilmesi de beklenmez; uluslararası hukuk kurumlarınca alınan kararlar “dolaylı yoldan güç kullanımı”nı da (örtülü operasyonlar) hukuka aykırı olarak

¹⁸ Birleşmiş Milletler Şartı, 2. Maddenin 4. Bendi. Erişim adresi: <https://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html> (Erişim tarihi: 27.05.2019)

kabul etmektedir.¹⁹ Dolayısıyla tamamen saldırgan bir dış politika vizyonunda başvuru bu örtülü faaliyetlerin uluslararası hukukta yeri yoktur. Ancak devletler çağlar boyu ve hatta bu uluslararası hukuk sisteminin kabul edildiği geçen yüzyılda ve halen bu operasyonlara, ulusal hedeflerine ulaşmak için başvurmaktadır. Politik savaş stratejisi içerisinde bu faaliyetlere başvurulması yadsınamayacak bir gerçektir. Tüm devletler üzerinde kesin bir yaptırım gücü olan bir üst otoritenin bulunmaması, bu faaliyetlere başvurulabilmesinin en temel nedenlerindendir.

Görüldüğü gibi politik savaş çerçevesinde başvuru yöntemlerinin bazılarının – ekonomik yardım, ambargo, bölgesel örgüt kurulması vb.- zaten dış politika uygulamaları içinde başvurulmaktadır. Ancak Kennan’ın öngördüğü politik savaş uygulamasında belli hedeflerin gerçekleştirilmesi için bu “açık faaliyetler”, “örtülü faaliyetler” ile uyumlu bir biçimde ve bir plan çerçevesinde yürütülmelidir.²⁰

Politik savaş kapsamında başvurulacak uygulamaların başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için hedef devlet ya da devlet dışı aktör ve diğer ilgili unsurlar hakkında akademik seviyede kapsamlı bir istihbarat çalışmasının yapılmış olması gerekmektedir. Her ne kadar çalışmanın ana konusu istihbarat olmasa da, istihbarat çalışması ve bu çalışmayla elde edilecek bilginin analizi politik savaş için hayati olduğundan bu konudan biraz bahsetmekte yarar vardır. İstihbarat/bilgi toplama çalışmaları tarihi süreç içerisindeki profesyonelleşme ve kurumsallaşma ile birlikte çeşitli alanlara ayrılmıştır ve bu kapsamda karşımıza siyasi/politik istihbarat, ekonomik istihbarat, askeri istihbarat, coğrafi istihbarat, biyografik istihbarat gibi alanlar çıkmaktadır.²¹ Devletler başta istihbarat servisleri olmak üzere çeşitli kurumları aracılığı ile diğer devletler hakkında

¹⁹ Uluslararası Adalet Divanı, 27 Haziran 1986 tarihli “Nikaragua v. ABD” kararıyla yabancı grupların silahlandırılmasını da güç kullanımı olarak kabul etmiştir. Bkz. UAD 27 Haziran 1986 tarihli “Nikaragua v. ABD” kararı, 228. Paragraf. Erişim adresi: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf> (Erişim tarihi: 03.06.2019)

²⁰ Chau, “Political Warfare—An Essential Instrument of U.S. Grand Strategy Today”, s.114.

²¹ Ümit Özdağ, *İstihbarat Teorisi*, Ankara, Kripto Yayınları, 2010, s. 66-67.

bilgi toplarken çalışma faaliyetlerini bu tarz alanlara yoğunlaştırabilmektedir. Ancak sahadaki durumu göze aldığımızda bu alan ayrımının bilginin toplanması aşamasından çok analiz edilme aşamasında işe yaradığını görmekteyiz. Çünkü hangi kurumda çalışırsa çalışsın bilgi toplama ile yetkili olan bir devlet görevlisi bu faaliyeti sırasında birden fazla alanla ilgili bilgiyle karşılaşabilir ve muhafaza edilen bu bilgiler daha sonra alanlarına göre tasnif edilebilmektedir.

Yukarıda sayılan her istihbarat alanı kapsamında, bir devlet ile ilgili bilgi toplanabilir ve bu bilgiler olası bir politik savaş stratejisi için bir nevi “mühimmat” niteliği taşımaktadır. Elde edilen bilgi ne kadar iyi düzeyde ise ve bu bilginin analizi ne kadar çok akademik seviyede yapılırsa politik savaş kapsamında başvurulacak uygulamaların başarı şansı da o kadar artar. Bundan ötürü istihbarat toplama ve toplanan istihbaratın analizinde hala istihbarat görevlilerinin yanında, konusunda uzmanlaşmış diplomatlar da büyük bir rol oynamaktadır. Ayrıca her ne kadar her alandan istihbaratın politik savaş için önemi varsa da siyasi/politik istihbaratın ayrı bir değeri bulunmaktadır. Çünkü iyi bir siyasi istihbarat ile hedef ülkenin politik kültürü, inançları, öncelikleri ve siyasi tarihi incelenmekte, yapılan operasyonlar bu bilgilere göre şekillendirilmekte ve politik savaşın başarı şansı arttırılmaktadır.

Görüldüğü üzere Kennan’ın açıklamaları ışığında devletler bazen bazı ulusal hedeflerine ulaşmak için ordularını topyekün bir biçimde kullanmak yerine başka araçlara başvurabilmektedir. Bu faaliyetlerin bazıları “açıktan” bazıları ise “örtülü” bir biçimde gerçekleştirilmektedir. Açık ve örtülü faaliyetlere aynı anda başvurulduğunda bunların birbiri ile uyumlu olması gerekir. Bundan sonraki aşamada politik savaş çerçevesinde ne tür “açık faaliyetler”e ve “örtülü faaliyetler”e başvurulabileceği incelenecektir. Baştan belirtmek gerekir ki faaliyetler çerçevesinde incelenecek alt başlıklar görece Kennan’ın verdiği çerçevede düzenlenmiştir. Ancak bunların çok daha farklı düzenlenmesi ya da

başlıkların arttırılması mümkündür. Çünkü Kennan da alt başlıkları hazırlarken yalnızca genel bir çerçeve çizmiştir.

B) POLİTİK SAVAŞ ÇERÇEVESİNDE YÜRÜTÜLEN AÇIK FAALİYETLER

1) Ekonomi Temelli Araçlar

a) Ekonomik Yardımlar

Politik savaş çerçevesinde başvurulmuş ekonomik temelli faaliyetlerden ilki ekonomik yardımlardır. Gelişmiş bir ülkeden gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeye kaynak aktarımı olarak da tanımlanan dış ekonomik yardım²² devletlerce bir başka devlete ya da devlet dışı unsura aktarılabilir. Yardım yapılan devletler ya da devlet dışı unsurlar, bu faaliyeti yürüten (operatör) devletin politik savaş stratejisinde belirli bir öneme sahiptir ve yardımlar sayesinde operatör devlet hedeflerine ulaşma şansını arttırmaktadır. Daha sonra anlatılacak olan yaptırımların aksine ekonomik yardımlar, müttefik durumundaki unsurlara yapılmakta ve bu unsurların rakipleriyle/hasımlarıyla olan mücadele kapasitesi geliştirilmek istenmektedir.²³

Ancak tam burada ekonomik yardımların yapılma nedenlerini daha dikkatli incelemek gerekir. Kısa süreli örnekleriyle ilk olarak 19. Yüzyıl'da ortaya çıkan ancak günümüzdeki şekliyle aslen 2. Dünya Savaşı sonrasında Marshall Planı çerçevesinde

²² Intelligent Economist, "Types of Foreign Aid". Erişim adresi: <https://www.intelligenteconomist.com/foreign-aid/> (Erişim tarihi: 03.06.2019)

²³ James P. O'Leary, "Economic Warfare and Strategic Economics", *Comparative Strategy*, Cilt 5/2 (1985), s.179.

uygulanmaya başlanan dış ekonomik yardım programları²⁴ başından itibaren yardım yapılan ülkelerin kalkınmasını ve genel olarak ilgili ülkelerde fakirliğin ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. Her ne kadar özellikle Marshall Yardımı'nın yapıldığı ülkeler 2. Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkımı hızlı bir şekilde atlatmış ve kalkınma yolunda ilerlemişse de bu yardım programının liderliğini üstlenen ABD ilgili programı sadece Avrupa ülkelerinin iyiliği için istememiştir. Marshall ve devam eden yardımların temel amacı, ABD Başkanı Harry Truman'ın belirttiği gibi “fakirliği yok ederek ve üretimi arttırarak, ABD için pazar yaratmak” ve bununla bağlantılı olarak “komünizm tehdidini” bertaraf etmektir.²⁵ Komünizm tehdidinin bertaraf edilmesi, ABD'nin olası pazarlarının korunması ile direkt ilgilidir. Bu konu, çalışmanın vaka kısmında daha ayrıntılı anlatılacaktır.

ABD örneğinde görüldüğü üzere ekonomik yardımlar ve bu kapsamda ülkelerin kalkınması, devletlerin klasik savaş taktiği dışında diğer ülkelerde “nüfuz edinme” ve bu ülkeleri “kendi etki alanlarında tutma” amacıyla kullanılmaktadır. Ancak yine Soğuk Savaş'ta görüleceği gibi bazen operatör devletler, etki altında tutmak istedikleri ülkelerin kalkınmaları ile ilgilenmemekte ve böyle durumlarda ekonomik yardımlar, yardım yapılan 3. Dünya Devleti liderleri için birer “rüşvete” dönüşmektedir.²⁶ Çoğu zaman örtülü olarak yapılan bu işlemlerin temel hedefi ilgili ülkelerin kalkınması değil, otoriter liderlere verilen “ekonomik yardım-rüşvet” sayesinde ülkelerin komünist kampa katılmalarının engellenmesidir. Filipinler'deki Marcos rejimi'ne, Orta Afrika Cumhuriyeti lideri Bokassa'ya ya da Nijerya'daki Abacha'ya yapılan yardımlar “ortadan

²⁴ Carol Lancaster, “Sixty Years of Foreign Aid: What Have We Learned?”, *International Journal*, Cilt 64/3 (Yaz-2009), s.799.

²⁵ USAID, “*USAID History*”. Erişim adresi: <https://www.usaid.gov/who-we-are/usaid-history> (Erişim tarihi: 05.03.2019)

²⁶ P.T.Bauer, “Dissent On Development”, *Scottish Journal of Political Economy*, Cilt 16/3 (1969), s. 75-94.

kaybolmaktadır”.²⁷ Ancak büyük ihtimalle bu zaten öngörülmekte veya en azından buna göz yumulmaktadır.

Tabi bunun yanında dost-müttefik unsurların “gerçekten” kalkınması-gelişimi için gönderilen ekonomik yardımların öngörülemeyen bir biçimde “kaybolması” ya da “uygun yerlere harcanmaması”, yürütülen politik savaş stratejisinde sıkıntıya yol açabilir. Böyle bir problemin ortaya çıkmasının önlenmesi için ekonomik yardımda bulunan devletlerin şu önlemleri alması yerinde olabilir: Yapılan yardımları nereye harcandığını bilmek için, 1-Mümkünse hesapların denetlenmesi, 2-Resmi bir koordinasyon mekanizması kurulması, 3- Yapılan yardımların emtia/eşya şeklinde yapılması.²⁸

İster devlet ister devlet dışı unsur olsun, ilgili birimlere yapılacak olan açık ve resmi ekonomik yardımlar yardımın yapılacağı kaynağa göre iki şekilde karşımıza çıkmaktadır: İkili yardım (*bilateral aid*) ve çok taraflı yardım (*multilateral aid*).

İkili yardım başta yer alan tanıma uygun bir biçimde “bir devletten” diğer bir unsura yapılan yardımdır. Daha önce de belirtildiği gibi bu tip yardımlar -2. Dünya Savaşı sonrasında olduğu gibi- ekonomik büyüme ile kalkınmanın sağlanması ve demokrasinin oturtulması için kullanılabilir, ancak pek çok zaman belli bir politik savaş stratejisi kapsamında kullanılan yöntemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İkili yardımı gerçekleştiren devlet, yardım ettiği devleti ya da unsurları; müttefik, olası müttefik ya da en azından rakibin nüfuz alanına girmemesi gereken bir birim olarak görmektedir. ABD, 2. Dünya Savaşı sonrası kendi piyasa ekonomisinin ancak dış pazarın işler halde kalması ile yaşayabileceğini görmüş ve geliştirmekte olan devletlerin kalkınmalarını; komünizmi değil, kapitalizmi uygulayarak sağlamalarına yardımcı olmuştur. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde ikili yardımların büyük rolü vardır ve vaka kısmında bahsedileceği

²⁷ Deepak Lal, “Foreign Aid”, *The Library of Economics and Liberty*. Erişim adresi: <http://www.econlib.org/library/Enc/ForeignAid.html> (Erişim tarihi:26.05.2019)

²⁸ David A. Baldwin, “Foreign Aid, Intervention, and Influence”, *World Politics*, Cilt 21/3 (Nisan-1969), s.428.

gibi ABD bu yardımlarla ilgili ülkelerin sadece kalkınmalarını değil; “kapitalist felsefe”yi ve “Amerikan tarzı tüketim alışkanlığı”nı benimsemelerini de hedeflemiştir.

Ekonomik yardım programlarının kurumsallaştırılmasının öncüsü olan ABD; Marshall Planı ile başlattığı yardım girişimlerini önce Müşterek Güvenlik Ajansı (*Mutual Security Agency*), Dış Operasyonlar İdaresi (*Foreign Operations Administration*) ve Uluslararası İşbirliği İdaresi (*International Cooperation Administration*) gibi kurumlarla devam ettirmiş; nihayetinde tüm bu kurumlar 1961 yılında Başkan Kennedy’nin ilgili yasayı imzalamasıyla Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı (*United States Agency for International Development-USAID*) çatısı altında birleşmiştir.²⁹ Bu tarihten itibaren USAID, ABD’nin iki taraflı ekonomik yardım faaliyetlerinin temel aracı haline gelmiştir.

Ancak ABD sadece USAID gibi resmi kuruluşlar üzerinden yaptığı yardımlara değil, gerçek ya da tüzel kişi olsun özel şahısların yaptığı yatırımlara da başvurmuştur. Çeşitli yatırım garantileri ve ayrıcalıklar sağlayarak, özel şahısların ABD’nin belirlediği gelişmekte olan devletlere yatırım yapmaları sağlanmıştır. ABD bu özel şahısların yatırımları üzerinden de ilgili ülkelerde kendisine nüfuz edinmeye çalışmıştır.³⁰

Çok taraflı yardımda ise önce devletler mali yardımı Dünya Bankası veya Birleşmiş Milletler’in ilgili yardımcı kurumları gibi kuruluşlara transfer etmekte; bu uluslararası kuruluşlar da yardımları gelişmekte olan ülkelere aktarmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelere politik savaş çerçevesinde nüfuz etmek isteyen devletler, ikili yardımlar yerine bu tarz uluslararası kuruluşlar üzerinde yapılan yardımları tercih edebilir. Çünkü kendisine yardım yapılan yönetim ya da o ülkede bu yardıma karşı çıkan muhalefet ikili yardım kapsamındaki “tuzakları” keşfedebilir. Bu tarz bir tehlikeyi

²⁹ USAID, “*USAID History*”.

³⁰ Baldwin, “*Foreign Aid, Intervention, and Influence*”, s.444-445.

ortadan kaldırmak için operatör devletler “çok taraflı yardımın görece gizliliğine” başvurmak isteyebilir.³¹ Çünkü uluslararası kuruluşların “müdahalecilikle” suçlanmasının olasılığı daha azdır. Her ne kadar çok taraflı yardım müessesesi ve bununla bağlantılı olarak uluslararası kuruluşlar üzerinden yapılan yardımların nüfuz elde etme işleminde kolaylaştırıcı etkiye sahip olduğu söylene de bu metodun da bazı dezavantajlarından söz edilebilir. En önemli dezavantajı devreye birden fazla devletin girmesidir. Uluslararası kuruluşlar üzerinden yapılan yardımlarda birden fazla devletin mali “katkısı” olmakta ve böylece hedef ülke ya da ülkelerle ilgili birden fazla devletin söz hakkı ortaya çıkmaktadır. Birden fazla donör devletin bulunduğu işlemlerde stratejik kararlar vermek daha zor olduğundan, “nüfuz elde etme peşindeki” devletlerin çok taraflı yardımdan kaçındığı belirtilmektedir.³²

b) Ekonomik Yaptırımlar

En baştan belirtmek gerekir ki özellikle tek taraflı ekonomik yaptırımlar, uluslararası hukuk açısından “gri” ya da sorunlu bir alanı oluşturmaktadır. Ekonomik yaptırımlar, Birleşmiş Milletler Şartı’nın 7. Bölümünde düzenlenmiştir ancak öngörülen bu yaptırımlar belli şartlar halinde ve ancak BM Güvenlik Konseyi’nin (BMGK) vereceği kararlar doğrultusunda uygulanabilmektedir.³³ BM Şartı’nın BMGK’ya verdiği yetkiler tüm devletlerin haklarını kolektif bir şekilde koruma amacı taşıdığından uluslararası hukuka aykırılık teşkil etmemektedir. Ancak bunun karşılığında devletlerin tek başlarına ve güçleri oranınca, hedefleri olan devletlere politik savaş uyarınca yaptırım uygulamaları çeşitli problemleri ortaya çıkarabilmektedir. Özellikle ABD gibi küresel etkiye sahip olan

³¹ Baldwin, “Foreign Aid, Intervention, and Influence”, s.441.

³² Sean Ross, “What Are the Different Types of Foreign Aid?”, Investopedia, Erişim adresi: <https://www.investopedia.com/articles/investing/082616/what-are-different-types-foreign-aid.asp> (Erişim tarihi: 03.06.2019)

³³ Birleşmiş Milletler Şartı,7.Bölüm. Erişim adresi: <https://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-vii/index.html> (Erişim tarihi: 27.05.2019)

devletlerin uyguladığı yaptırımlar küresel ekonomik sistemde soruna neden olabilmektedir. Sadece ekonomik sisteme getireceği zararlar dolayısı ile değil ayrıca ahlaki ve insani olmamaları da tepki çekebilmektedir. Bundan ötürü BM Genel Kurulu yıllardır ABD'yi Küba'ya uyguladığı yaptırımlar nedeniyle uyarmaktadır.³⁴

Ancak bu durum, devletlerin politik savaş stratejisi çerçevesinde ekonomik yaptırımlara başvurmalarını engellememektedir.

Ekonomik yaptırımlar, bir devletin tek başına veya müttefikleri ile birlikte yürürlüğe koyduğu ticari veya finansal müeyyidelerdir. Bu müeyyideler; bir devleti, bir kurumu ya da spesifik bazı kişileri hedef alabilmektedir.³⁵ Bu tarz birbirinden farklı hedef türleri olsa da aslında müeyyidelerin uygulanması hep bir devlet ile ilgilidir. Bu uygulamalarla birlikte hedef devletin gerekli fiziki, finansal ya da teknolojik kaynağa ulaşması engellenmekte ve böylece hedef devletin ekonomik, politik ve askeri gücü zayıflatılmaya çalışılmaktadır.³⁶ Bu şekilde yürütülen politik savaşın temel amacı ise hedef devletin karar vericilerinin bazı konulardaki uygulamalarının ve kararlarının değiştirilmesidir. Görüldüğü üzere ekonomik yaptırımların etkisiyle hedef devletin yöneticileri, ülkenin yönetiminde sıkıntı yaşamakta ve hatta bundan ötürü halk baskısına maruz kalabilmektedir. (Burada şunu belirtmek gerekir ki; politik savaş çerçevesinde başvuru bu uygulama yalnız bırakılmaz. Aynı anda ülkenin yöneticilerinin yönetim zafiyetlerine ilişkin yapılacak beyaz ve/veya kara propaganda faaliyetleri de yöneticiler üzerindeki baskıyı arttıracaktır.) Bu baskıya dayanamayan yöneticiler politik savaşı

³⁴ Reuters, "U.N. urges end to U.S. embargo on Cuba, U.S. raises rights concerns", 01.11.2018. Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-usa-cuba-un/u-n-urges-end-to-u-s-embargo-on-cuba-u-s-raises-rights-concerns-idUSKCN1N65UX> (Erişim tarihi: 04.06.2019)

³⁵ Tom C. W. Lin, "Financial Weapons of War", *Temple University Legal Studies Research Paper-Minnesota Law Review*, Cilt 100 (2016), s.1401.

³⁶ George Shambaugh, "Economic Warfare", *Encyclopædia Britannica*. Erişim adresi: <https://www.britannica.com/topic/psychological-warfare> (Erişim tarihi: 04.06.2019.)

yürüten devletin taleplerini kabul edecektir. Tabi operasyonlara maruz kalan devletin karşı koyma kapasitesi burada hesaba katılmamıştır.

Ancak ekonomik yaptırımların her zaman işe yaradığı fikri de sorgulanmaktadır. Özellikle 1990'lı yıllarda hem Irak'a hem de Kuzey Kore'ye yönelik çeşitli yaptırımlar uygulanmış ve bu iki ülkenin askeri kapasitelerini geliştirmeleri engellenmeye çalışılmıştır. (Kuzey Kore'ye yaptırımlar hala devam etmektedir.)³⁷ Ancak tam tersine her iki devlet de sınırlı olan kaynaklarını olabildiğince askeri harcamaya yönlendirmiştir. Eğer ABD, bu iki ülkeyi ekonomileri daha fazla zorlansın diye askeri harcama yapmaya yönelmek istemişse aslında başarılı olmuştur. Bunun yanında pek çok uzman; yapılan ekonomik yaptırımların, karar vericiler yerine halk nezdinde büyük problemlere –açlık, hastalık, temel ihtiyaç maddelerine ulaşım- neden olduğuna dikkat çekmektedir.³⁸ Aslında bunun da politik savaşı yürüten devlet açısından bir önemi yoktur. Hedef ülkenin halkı arasında kendisi açısından değerli/kullanışlı bir grup yok ise halkın yaşayacağı problemlerin bir ehemmiyeti yoktur; tam tersine hedef ülkede bir isyan-ayaklanma çıkarılmak isteniyorsa bu uygulama işe bile yarayabilir. Aşağıda da değinilecek olan enflasyon, iktisatçı ve siyasetçi bilimci Joseph Schumpeter'e göre “toplumsal değişimi hızlandırabilecek önemli etmenlerden birisidir.”³⁹ Bundan ötürü hedef ülkede isyan-kalkışma gibi toplumsal hareketlerin tetiklenmesinde mükemmel bir işlev görecektir.

Devletlerin politik savaş kapsamında başvurduğu ekonomik yaptırımlardan ilki karşımıza **ticari ambargo** şeklinde çıkmaktadır. Ambargo metodunu kullanan devlet ya da devletler grubu, hedef durumundaki devlet ya da devletler grubuna belli malların satımını yasaklamakta ya da bu devletlerden bazı malların alımı konusunda yasaklar

³⁷ Semoon Chang, *Economic Sanctions Against a Nuclear North Korea: An Analysis of United States and United Nations Actions Since 1950*, Jefferson, McFarland & Company, 2007.

³⁸ Atakan Durmaz ve Ömer Akkuş, “The Effects of International Sanctions on External Debt”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Cilt 18/2, 2019.

³⁹ Joseph A. Schumpeter, *Capitalism, Socialism, and Democracy*, New York, Routledge, 2003, s.427.

getirmektedir. Bu kapsamda hedef durumundaki devletin stratejik nitelikteki bir projesini engellemek için bu projede gereken hammaddelerin satımına ilişkin yasak getirilebilmektedir. Örneğin 1981 yılında ABD, SSCB'nin gaz boru hattı inşasını engellemek için Amerikan firmalarının SSCB'ye bu proje ile ilgili donanım ve parça satışına kısıtlama getirmiştir.⁴⁰

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi ambargo faaliyeti, faaliyeti yürüten devletin kendi firmalarında kazanç kaybına yol açabilmektedir. Hatta sadece firmalar değil, faaliyeti yürüten devletin halkı dahi bundan etkilenebilir. On yıllar boyunca süren ABD'nin Küba'ya ambargosu böyle bir sonucu ortaya çıkarmıştır. ABD, bazı ürünlerin Küba'dan ithal edilmesini engellediğinden bu ürünleri daha pahalıya başka ülkelere almak zorunda kalmıştır. Bu da Amerikan halkının ilgili ürünleri daha pahalıya tüketmesine neden olmuştur. Küba ile ilgili örnek bir gerçeği daha ortaya çıkarmaktadır. Küba kendisine konan ambargonun etkilerini azaltmak için Meksika, Kanada ve Batı Avrupa ile ticari ilişkilerini geliştirmiş; SSCB ile mevcut olan ticaret ilişkisi daha da derinleşmiştir. Yani ambargo ile “yıldırılmaya” çalışılan devlet kendi iç kaynaklarıyla veya ticari ilişkileriyle bunu atlatabiliyorsa ambargo işlevsiz kalabilir. Burada kendisine ambargo uygulanacak olan devletin temel durumu, kapasitesi ve olanakları göz önünde bulundurulmalıdır.

Ambargo ile ilgili son örnek olarak “Amerika'nın Rakipleriyle Yaptırımlar Yolu ile Mücadele Etme Yasası”nı (*Countering America's Adversaries Through Sanctions Act-CAATSA*) vermek gerekir. İlgili yasa nihai olarak ABD Başkanı Donald Trump tarafından 2 Ağustos 2017 yılında imzalanarak yürürlüğe girmiştir ve yasa ABD Başkanı'na özellikle İran, Kuzey Kore ve Rusya'ya karşı yaptırım uygulama konusunda yetki ve

⁴⁰ O'Leary, “Economic Warfare and Strategic Economics”, s.192.

sorumluluk vermektedir.⁴¹ İlgili yasa belli şartlar halinde İran, Kuzey Kore ve Rusya'ya Başkan'ın bazı yaptırımları yapması konusunda zorunluluk ve bazı hallerde ise seçimlik uygulama getirmektedir. Ayrıca yasanın geçişinden sonra Amerikalı yetkililerin; Rusya'dan Su-35 tipi savaş uçağı almak isteyen Mısır'a⁴² ve S-400 hava savunma sistemi alan Türkiye'ye⁴³ yönelik tutumu CAATSA yaptırımlarının yakın dönemde ABD tarafından geniş bir çerçevede uygulanabileceğini göstermektedir.

Devletlerin, politik savaş çerçevesinde başvuracağı diğer bir ekonomik yaptırım türü **olası kredilerin askıya alınması** işlemidir. Hedef durumundaki devletin almayı beklediği kredilerin/borçların askıya alınması, ilgili devletin ödemeler dengesini alt üst etme potansiyeline sahiptir. Ambargo gibi ikili ve çok taraflı ticari ilişkileri güçlü bir şekilde etkilemediğinden, bu işlemlere ittifak durumundaki birden fazla devletin onay vermesi daha kolaydır. 1970'lerin sonunda Batılı devletler tarafından Polonya'ya benzer bir işlem uygulanmış, Polonya mütemerrit kılınmış ve yeni kredi verilmesi engellenmiştir. Yegane amaç, SSCB'nin başta Polonya olmak üzere Doğu Avrupa ülkelerine yönelik ekonomik sorumluluğunu ağırlaştırmaktır.⁴⁴

Başvurulacak diğer bir yöntem olan **önleyici/tekelci alım (preclusive purchasing)** ise daha çok önlem niteliğindedir. Daha önce ambargo kısmında, hedef durumundaki devletin projelerinin engellenmesi için belli ürünlerin kendisine satışının engellenmesinden bahsedilmişti. Yine stratejik bir hammadde için hedef devlete ulaşmaması için bu sefer üçüncü devlet ya da devletlerden ilgili hammadde toplu biçimde

⁴¹ Yasa ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. "Countering America's Adversaries Through Sanctions Act" Erişim adresi: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Pages/caatsa.aspx> (Erişim tarihi: 05.06.2019)

⁴² Anadolu Ajansı(İngilizce yayın), "Pompeo: Egypt would face sanctions over Russian Su-35s", Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/en/americas/pompeo-egypt-would-face-sanctions-over-russian-su-35s/1447386> (Erişim tarihi: 07.06.2019)

⁴³ Reuters, "Turkey preparing for possible U.S. sanctions over S-400s: minister" Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-security-usa/turkey-preparing-for-possible-us-sanctions-over-s-400s-minister-idUSKCN1SS0HS> (Erişim tarihi:07.06.2019)

⁴⁴ O'Leary, "Economic Warfare and Strategic Economics", s.193-194.

alınmaktadır ve böylece önleyici alım gerçekleştirilmektedir. Örneğin 2. Dünya Savaşı sırasında İngilizler ve Amerikalılar, Almanların eline geçmemesi için Türkiye’den toplu biçimde krom madeni ithal etmiştir.⁴⁵ İlgili örneğin süregiden klasik bir savaşta yaşanmış olması politik savaşla uyuşmamaktadır. Ancak benzer bir faaliyetin klasik savaş dışında da yaşanması muhtemeldir.

Bundan sonra anlatılacak ekonomik temelli işlemler daha çok finansal faaliyetler niteliğindedir.

Finansal nitelikli başvuru olan ilk işlem **varlıkların dondurulması**dır. Bu kapsamda bir devlet, hedef olarak belirlediği devletin taşınır ya da taşınmaz varlıklarının transfer edilmesini veya satılması gibi işlemlerini durdurmaktadır. Ancak bir devletin böyle bir müdahalede bulunabilmesi için bu varlıkların kendi ülkesinde bulunuyor olması gerekir. Böyle bir faaliyetin gerçekten etki yaratabilmesi için de; dondurulan varlıkların hedef devlet açısından sorun teşkil edecek değerde olması ve dondurma işleminin uygulayıcı devletin kendi uyuşunda olan gerçek ve tüzel kişilere ya da müttefiklerine zarar vermemesi gerekir.⁴⁶ Daha önce de belirtildiği gibi ABD’nin uzun süredir ekonomik yaptırımlara tabi tuttuğu devletlerden biri Kuzey Kore’dir ve ABD Başkanı Trump en son 21 Eylül 2017’de bu devletin varlıklarının dondurulmasıyla ilgili 13810 sayılı Başkanlık Kararnamesi’ni imzalamıştır.⁴⁷

Finansal nitelikli diğer bir işlem **kasti olarak borçlandırma**dır. Bir devlet, hedefine aldığı devleti borçlandırmakta daha sonra ise bu borcun geri ödenmesi işinin daha kolaylaştırılması karşılığında hedef devletten bazı taleplerde bulunmaktadır Bu talepler çoğu zaman hedef devletin dış politikasında alacağı kararlar ile ilgilidir.

⁴⁵ ABD Dışişleri Bakanlığı, “*Allied Relations and Negotiations With Turkey*”, s. 6-8. Erişim adresi: https://1997-2001.state.gov/www/regions/eur/rpt_9806_ng_turkey.pdf (Erişim tarihi: 10.06.2019)

⁴⁶ O’Leary, “*Economic Warfare and Strategic Economics*”, s.196.

⁴⁷ ABD Başkanlık Dokümanları, “*Executive Order 13810-Imposing Additional Sanctions With Respect to North Korea*”. Erişim adresi: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/13810.pdf> (Erişim tarihi: 09.06.2019)

Borçlandırma işlemi son derece açık bir biçimde gerçekleştirilmektedir. Hatta ABD, 2. Dünya Savaşı'nın ardından kurulan IMF'ye en çok sermaye koyan devlet olarak diğer devletleri borçlandırma konusunda ciddi bir etkiye sahiptir. Ancak bir süre sonra ortaya yeni bir sorun çıkacaktır: Devletler bir süre sonra bu kuruluşlardan borçlanma yapmak istemeyecektir. İşte burada devreye daha çok “örtülü bir faaliyet” sayılan bir metot girecektir: Özel kredi kuruluşları ile borçlandırma. Devletler bu kredi kuruluşlarını kendi “borçlandırma temelli örtülü operasyonlarında” bir paravan olarak kullanacaktır. Paravan kredi kuruluşları üzerinden borçlandırılan hedef devlet, bir süre sonra operasyonu gerçekleştiren devletin etkisine daha açık hale gelecektir.

Borçlandırma faaliyetlerine en güzel örneklerden birisi Nazi Almanyası tarafından gerçekleştirilmiştir. Nazi Almanyası 2. Dünya Savaşı öncesinde özellikle Güneydoğu Avrupa'yı “ticaret” adı altında büyük bir borç yükü altına sokmuştur ve ortaya çıkan bu borç yükü çeşitli Balkan ülkelerinin savaşta Almanya yanlısı politika izlemesine katkıda bulunmuştur.⁴⁸ Görüldüğü üzere burada Nazi rejimi daha klasik savaş başlamadan, politik savaş çerçevesinde ilgili bölgeyi ekonomik faaliyetler yolu ile etkisi altına almıştır.

Diğer bir finansal faaliyet ise **enflasyon tetikleme** işlemidir. Son derece saldırgan bir niteliğe sahip olan bu işlem ekonomisi kötü olan bir ülkeyi etkilemenin yanında, yeterli ayarlamaların yapılmasının ardından iyi giden bir ekonomiyi bile etkileme potansiyeline sahiptir. Ayrıca söz konusu faaliyet hem açıktan hem de örtülü olarak yapılabilir.

İlginç bir örnek Güney Afrika Cumhuriyeti tarafından 1979 yılında gerçekleştirilmiştir. Güney Afrika Cumhuriyeti, ülkesinde uyguladığı ırk ayrımı (apartheid) politikası yüzünden BM'nin yanı sıra pek çok devletin yaptırımına maruz

⁴⁸ O'Leary, “Economic Warfare and Strategic Economics”, s.199

kalmaktadır. Güney Afrika yaptırımlara, yaptırımla karşılık vermeye karar vermiş ve sert yaptırımlar konusunda çağrıda bulunmaya devam eden ABD'yi kendisine altın ihraç etmemekle tehdit etmiştir. Aslında dünya altın rezervinin %13'ünü elinde tutan ABD için bu tehdidin bir önemi yoktur ama Güney Afrika başka bir şeyi hedeflemektedir: Güney Afrika'nın altın ihracını kesmesi; altına yönelik sermaye akışını hızlandıracak, altına yönelik ilgi daha fazla altın üretimine neden olacak ancak mevcut nakit bunu kaldıramayacak ve nihayetinde banknotların değerinde düşüş yaşanarak enflasyon döngüsü ortaya çıkacaktır. Güney Afrika başarılı bir şekilde kendisine yönelik yaptırımlara karşı koymuştur.⁴⁹

Enflasyon tetikleme işleminin böyle açıktan değil, örtülü bir biçimde yapılması da söz konusudur. Hedef ülkenin para cinsinden sahte para basarak uzun vadede ülkede enflasyona neden olmak ya da hedef ülkenin ihraç ettiği tarım ürünlerinin fiyatlarının küresel pazarda düşmesini sağlamak bu yöntem açısından en bilinen örneklerdir.

2) Beyaz Propaganda

Bu kısımda öncelikle propagandanın genel olarak ne olduğu açıklanmaya çalışılacak ve ardından da açıktan yürütülen faaliyetlerin ruhuna uyduğu için *beyaz propaganda* anlatılacaktır. Ayrıca beyaz propagandaya yakınlığı nedeniyle gri propagandaya da değinilecektir. Ancak *kara propaganda* ileride görüleceği üzere gizli

⁴⁹ *Ibid.*, s.200-201.

doğası gereği örtülü faaliyetlerin bir parçası olduğundan, bu kavram “Politik Savaş Çerçevesinde Yürütülen Örtülü Faaliyetler” başlığı altında anlatılacaktır.⁵⁰

Propaganda faaliyeti, çeşitli bilgilendirme vasıtaları ile belli bir hedef kitlenin etkilenmesi işlemidir.⁵¹ Burada bilgilendirme ile hedef kitlenin belli bir reaksiyon göstermesi beklenmektedir. Bu kapsamda bilgilendirmeyi yapan odak –bu bir devlet, bir sivil toplum kuruluşu, bir şirket olabilir- kendini gösterebilir veya kimliğini gizleyerek bir paravan kullanabilir ki bu propaganda çeşitlerini ortaya çıkarmaktadır. Yine faaliyet kapsamında sunulan bilgiler tamamen doğru olabilir, gerçekler doğru olmayan bilgilerle harmanlanabilir ya da bütünüyle yalan bilgiler de sunulabilir. Çok doğaldır ki faaliyetin hedefi insanın kendisidir. Ancak “propagandanın temel hedefi birey olarak insan değil, kitle içindeki insandır. Çünkü kitle içindeki insan birey halindeki insana göre daha kolay bir şekilde ikna edilebilmekte ve belli bir hedefe sevk edilebilmektedir.”⁵²

Propaganda başlı başına bir faaliyet olarak gerçekleştirileceği gibi bir örtülü operasyonun parçası olarak da yürütülebilir ve her halükarda radyo, televizyon, gazete ve diğer modern haberleşme vasıtaları söz konusu operasyonun en temel araçlarını oluşturmaktadır. Özellikle haberleşme teknolojisinde 21. Yüzyıl’da ortaya çıkan hızlı gelişme propaganda faaliyetini bambaşka bir evreye taşımıştır. Bu çerçevede medya üzerinden çok çeşitli faaliyetler yürütülebilmektedir. Desteklenen bir kişi hakkında olumlu yayın yapılırken, hedefe konan bir kişi hakkında ona zarar verici -gerçek olsun ya da olmasın- nitelikte yayın gerçekleştirilebilmektedir.

Propaganda faaliyetleri çok eski dönemlerden beri var olmuştur, ancak özellikle uluslararası ilişkilerde siyasal bir araç olarak kullanılmasında ABD ve Britanya’nın 19.

⁵⁰ Özel olarak “Propaganda” konusu hakkında son derece yararlı bir kaynak için bkz. Garth S. Jowett ve Victoria O’Donnell, *Propaganda and Persuasion*, California, SAGE Publications, 2015.

⁵¹ Douglas Walton, “What Is Propaganda, and What Exactly Is Wrong with It”, *Public Affairs Quarterly*, Cilt 11/4 (Ekim-1997), s.394.

⁵² Özdağ, *İstihbarat Teorisi*, s.305.

Yüzyıl'ın sonlarından itibaren başlayan gayretlerinin etkisi büyüktür. Yine kapitalizm ve serbest piyasa ekonomisinin de propagandanın yeni bir evreye geçmesine katkıları bulunmaktadır.⁵³

Propaganda faaliyetleri genel olarak literatürde üçe ayrılmaktadır ve bu ayrımın yapılması sırasında temel alınan kriter, faaliyeti yürüten merkezin kendini gizleyip gizlemediğidir. Beyaz propagandada faaliyeti yürüten kaynak bellidir. Gri propagandada kaynağın açık olup olmadığı duruma göre değişmektedir. Kara propagandada ise kaynak her zaman gizli olmaktadır. İşte kaynağın açık olması sebebi ile beyaz propaganda “açık faaliyetler” içinde yer almaktadır ve burada açıklanacaktır. Ayrıca gri propagandanın da açık unsurlar taşıması sebebiyle yine burada açıklanması uygun görülmüştür.

Beyaz propaganda, en kısa tanımıyla kaynağı açıkça belli olan ve resmen yapılan propagandadır. Ayrıca kitleye sunulan bilgiler de gerçeklere dayanmaktadır. Yani beyaz propagandada faaliyetini icra eden odak kendini göstermekte ve faaliyet sırasında gerçek bilgiler sunmaktadır. Her ne kadar operasyonu yürütenler böyle bir açıklığa sahiplerse de, propagandayı yapanlar ayrıca “kendilerinin en iyi fikri ve politik ideolojiyi” savunduklarını da karşı tarafın zihnine sezdirmeden yerleştirmeye çalışmaktadır.⁵⁴

Propagandaya ilişkin genel kanı propagandayı gerçekleştiren odağın çoğunlukla kimliğini gizlediğine yöneliktir. Ancak bunun tersine beyaz propaganda türünde olduğu gibi bu faaliyeti gerçekleştiren kişi ya da kurumlar kimliklerini net bir biçimde herkese gösterebilmektedirler. Beyaz propaganda çoğunlukla açık bir biçimde resmi bir devlet/hükümet kuruluşu ya da daha spesifik haliyle resmi bir haber ajansı tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda resmi ajanslar devlet politikasına uygun olarak verdikleri bilgilerin olabildiğince doğru olmasına özen gösterirler çünkü aksi durum ilgili

⁵³ *Ibid*, s.303.

⁵⁴ Garth S. Jowett ve Victoria O'Donnell, *Propaganda and Persuasion*, California, SAGE Publications, 2015, s.20.

resmi ajansın güvenilirliğini zedeleyecektir.⁵⁵ Bu güvenilirlik unsuru özellikle gelecekteki faaliyetlerin başarısı için büyük önem arz etmektedir.

Görüldüğü üzere devletler tarafından gerçekleştirilen beyaz propaganda iki temel özelliğe sahiptir: İlki resmi devlet politikasının sunulması. İkincisi ise bunun “gerçek” bilgiler üzerinden yapılması.

Her ne kadar bu çalışmanın konusu daha çok bir başka devlet ya da topluma yönelmiş olan propaganda faaliyeti ile ilgili olsa da, devletler bizzat kendi toplumlarına da beyaz propaganda faaliyeti uygulamakta ve hatta çoğu zaman bu durum toplum tarafından da bilinmektedir. Ekim Devrimi’nin ardından Bolşeviklerin, komünist idealleri Sovyet halklarına benimsetmek için 1925 yılında çekimine sponsor olduğu “Potemkin Zırhlısı” adlı film bu tarz bir faaliyete örnektir. 1. Dünya Savaşı sırasında Britanya yönetimi propaganda posterleri yoluyla İngiliz erkekleri ordu saflarında savaşmaya, İngiliz kadınları ise savaş sanayisinde çalışmaya yönleltmeye çalışmıştır.⁵⁶ Nazi rejiminin tam olarak yerleştiği dönemden bu rejimin yıkıldığı zamana kadar, başında bir propaganda uzmanı olan Joseph Goebbels’in yer aldığı Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanlığı’nın (*Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda*) da desteğiyle Alman toplumu, Nazi rejiminin faaliyetlerine ciddi bir tepki vermemiş ve hatta desteklemiştir. Südet Bölgesi’nin ya da Polonya’nın işgalinin “duygusal” temalı filmlerle Alman toplumuna benimsetilmesi bu faaliyetlerin örneklerindendir. Müttefik tarafta ise Midway Muharebesi (*Battle of Midway*) gibi kısa propaganda filmleriyle ABD, “düşmanı kötülemekte, Amerikan vatanseverliğine oynayarak savaşa yönelik halk desteğini arttırmaya” çalışmaktadır.⁵⁷

⁵⁵ Nicholas J. Cull, David Culbert, David Welch, *Propaganda and Mass Persuasion : A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present*, California, ABC-CLIO, 2003, s.426.

⁵⁶ James D. Callanan, “The Evolution of the CIA's Covert Action Mission 1947-1963”, (Basılmamış Doktora Tezi-Durham theses/Durham University), 1999. Erişim adresi: <http://etheses.dur.ac.uk/4481/> (Erişim tarihi: 27.02.2019)

⁵⁷ Jowett ve O'Donnell, *Propaganda and Persuasion*, s.3.

Dünya savaşlarında beyaz propagandaya yönelik gayretler Soğuk Savaş'ta artarak ve daha kurumsallaşarak devam etmiştir. İngiltere Dışişleri Bakanlığı, Soğuk Savaş'ın başlangıç döneminde “barış dönemi propaganda mekanizması” işlevi gören Enformasyon İnceleme Departmanı'na (*Information Research Department*) ev sahipliği yapmış ve bu birim üzerinden “Sovyet yanlısı ve komünist propagandaya karşı koyarak liberal demokrasi fikrini savunmuştur.”⁵⁸ Yine aynı dönemde ABD Dışişleri Bakanlığı bünyesinde de Uluslararası Enformasyon Dairesi adında bir birim propaganda faaliyeti amacıyla kurulmuştur.⁵⁹ Bunun yanında 1942 yılında Amerikan hükümeti tarafından kurulan Amerika'nın Sesi (*Voice of America-VOA*) haber ajansı ve 1929 yılında Sovyetler Birliği tarafından kurulan Moskova Radyosu (*Radio Moskva*) Soğuk Savaş boyunca gerçek bilgiler üzerinden yayın yaparak beyaz propaganda faaliyeti yürütmüş ve karşı-propaganda yapmıştır.⁶⁰ Özellikle VOA, Amerikan beyaz propaganda mekanizmasının bir nevi “koçbaşı” niteliğindedir.

Ancak yukarıda örneklerle bakarak propagandanın sadece süper güçlerce gerçekleştirilen bir faaliyet olduğu gibi bir yanılsa düşmemek gerekir. Yeterli kadrolar, gerekli kaynak ve en önemlisi bu konuda belli bir bilinç olduktan sonra her devlet böyle bir faaliyeti yürütebilmektedir.

Bunun bir örneği karşımıza Soğuk Savaş kapsamında Güney Afrika Cumhuriyeti ile çıkmaktadır. Afrikalı beyazlar tarafından yönetilen, sanayileşmiş, son derece zengin ve yüksek teknolojiye sahip Güney Afrika Cumhuriyeti; yukarıda da bahsedildiği gibi kendi siyahi nüfusunu katı bir ırk ayrımı yasası (*apartheid*) ile yönetmiştir. Kendisine komşu ülkelerdeki siyah toplumların anti-kolonyal silahlı faaliyetlerini ise bu koloni yönetimlerinin sahibi olan Portekiz ile işbirliği içinde bastırmak için ciddi çaba sarf

⁵⁸ Cull, Culbert, Welch, *Propaganda and Mass Persuasion : A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present*, s.152.

⁵⁹ *Ibid*, s.326.

⁶⁰ *Ibid*, s.426.

etmiştir. Yine kendisi gibi beyazlar tarafından yönetilen Rodezya da bu mücadelenin bir parçasıdır. Ancak Güney Afrika sadece klasik silahlı mücadele yöntemine değil, aynı zamanda hem beyaz hem de kara propagandaya başvurmuştur. Bu şekilde propaganda faaliyetleri yürüttüğü devletlerden biri 1964 yılında nihai olarak bağımsızlığını kazanan Zambiya'dır. Güney Afrika devleti bu faaliyetleri yürütmesinin sebebi olarak Zambiya'nın; Rodezya'ya, Angola'ya, Mozambik'e ve Güney Batı Afrika'ya saldıran gerillalara ev sahipliği yapması olarak göstermiştir. Güney Afrika devletinin kıtadaki hedeflerine yönelik yürüttüğü beyaz propaganda faaliyetindeki temel aracı, döneme uygun bir biçimde Güney Afrika Radyosu (*Radio South Africa-RSA*) olmuştur. RSA vericileri o kadar güçlüdür ki, Zambiya halkı kendi radyoları yerine RSA'yı dinlemekte veya dinlemek zorunda kalmaktadır. Açıkta propaganda yapan RSA, Zambiya halkının direkt tepkisini çekmeden Zambiya lideri Kenneth Kuanda'yı eleştirmek için daha yumuşak bir yol izlemiştir ve direkt Kuanda'yı eleştirmek yerine, Güney Afrika ile iyi ilişkiler içinde olan Malavi lideri Dr. Hastings Banda'nın "bilgeliğine ve devlet adamlığına" övgüler düzmüştür. İleri teknoloji yardımıyla tüm Zambiya'ya yapılan RSA beyaz propaganda yayınlarını, Zambiyalı politikacılardan biri "zihinsel sabotaj" olarak güzel bir şekilde adlandırmıştır.⁶¹

Yukarıdaki örneklerde öne çıkan radyo, sinema, poster gibi araçlar ya da günümüzde teknolojinin geldiği seviye ile elde edilen vasıtalar, propaganda için kullanılan araçlardan yalnızca bazılarıdır. Beyaz propaganda için erken tarihi dönemlerden itibaren çok başka araçlara da başvurulmuştur. Örneğin ulusal bayramlar-kutlamalar ve geçit törenleri gibi faaliyetler, alenen yapılan vatanseverlik ve milliyetçilik kutsamalarıyla beyaz propagandanın örneklerinden sayılabilir. Yine çok eski dönemlerden beri inşa edilen anıtlar ve heykeller, toplumları psikolojik olarak etkilemek

⁶¹ Vernon McKay, "The Propaganda Battle for Zambia", *Africa Today*, Cilt 18/2 (Nisan-1971), s.18-20.

ve zihinlerine belli değerler sisteminin oturtulmasına yardımcı olmak amacıyla yapılmaktadır.⁶²

Gri propaganda: Kara propagandaya ilerleyen süreçte bir aşama olan gri propagandada faaliyetin kaynağı bazen göz önünde olur, bazen de olmaz. Bundan ötürü gri propaganda kara ile beyaz propagandanın ortasında bir yerdedir.⁶³ Bu ortada olma durumuna uygun bir biçimde faaliyeti icra eden odağın zaman zaman kendini gizlemesi, zaman zaman da buna gerek duymaması söz konusu olmaktadır. Yine bu duruma paralel bir biçimde ileri sürülen bilgilerin tahrif edilmiş olması ya da tamamen kurgu olması da mümkündür. Örnek vermek gerekirse 1. Dünya Savaşı'nda Britanya'nın Savaş Propaganda Bürosu -ya da bilinen diğer adı ile *Wellington House*- ABD'ye yönelik bir propaganda faaliyeti yürütmüş ve bu kapsamda hedef kitleye 'en azından çoğu gerçek olan' bilgiler sunmuştur.⁶⁴ Görüldüğü üzere bir devletin propagandadan sorumlu kurumu, hedefi doğrultusunda gerçek olmayan bazı bilgileri gerçek olanların arasına sıkıştırarak propaganda faaliyeti yürütmüştür. Faaliyet tabiri caizse "gri bir hal" almıştır.

Dikkat edilmesi gerekir ki gri propagandada ilk olarak; sunulan verilerin 'az da olsa' gerçeğe dayanmama ihtimali ortaya çıkmakta, ikincisi ve daha önemlisi ise bazen odak kendini gizleme ihtiyacı duymamakta bazen de kendini gizleyerek bir başkası üzerinden propaganda faaliyetini yürütmektedir. Örneğin bir istihbarat servisi gerçek ya da tahrif edilmiş bir bilgiyi genellikle "tarafsız" olarak gözüken bir gazeteci üzerinden verdiğinde bu gri propaganda türüne girmektedir. Nutter'ın çalışmasında belirttiği gibi uzmanlar gri propagandayı da kendi içinde üçe ayırmaktadır ve bu ayrım kara propagandaya giden aşamalı süreci çok iyi göstermektedir: İlki "açık gri propaganda" olarak adlandırılmaktadır ve yukarıdaki örnekten ilerlersek bir istihbarat servisinin

⁶² Jowett ve O'Donnell, *Propaganda and Persuasion*, s.215.

⁶³ Cull, Culbert, Welch, *Propaganda and Mass Persuasion : A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present*, s.151.

⁶⁴ Idem.

kendisine dost bir gazeteci üzerinden bu faaliyeti gerçekleştirmesidir. İkincisi “gri propaganda”dır ve istihbarat servisi, tarafsız olan ya da en azından öyle görünen bir yayın kuruluşunu ya da gazeteciyi kullanmaktadır. Üçüncüsü ise “koyu gri propaganda”dır ve burada istihbarat servisi, kendi amaçlarına aykırı faaliyet gösteren bir yayın kuruluşu üzerinden bilgiyi yaymaya çalışmaktadır. Bu sayılanlar arasında en zorudur ancak verilen bilgi inkar edilemeyecek kadar gerçekse ilgili yayın kuruluşu kendisine ulaşan bilgiyi yayınlamaktan imtina etmeyecektir.⁶⁵ Ayrıca koyu gri propaganda, “odağın kendini gizlemesi” ve “karşı taraftan bilgi yayınlatma” özellikleri ile kara propagandaya en yakın olanıdır.

3) Politik/Askeri Nitelikli İttifaklar

Politik savaşın bu çalışmada kabul edilen tanımı uyarınca, klasik savaş/muharebe metodu başvurulacak araçların dışında tutulmuştur. Ancak bu belli ulusal hedeflere ulaşmak için müttefik ülkelerle birlikte, “henüz bir çatışma söz konusu değilken” güvenlik temelli uluslararası organizasyonlar kurmaya engel değildir. Bu organizasyonlar askeri bir nitelik taşıyabilir; idari mekanizmaları çoğunlukla askerlerden oluşabilir ve üstlendikleri sorumluluklar uyarınca bünyelerinde askeri birlikler de bulunabilir. Ancak devletler bu uluslararası güvenlik yapılarını savaşmak için değil; politik savaş stratejisi çerçevesinde rakip/hasım devletlerin muhtemel saldırgan hareketlerini engellemek için kurmaktadır. Yani ilgili girişimler savunma amaçlıdır ve “klasik savaş metoduna

⁶⁵ John Jacob Nutter, *CIA'in Karanlık Operasyonları*, (çev. Ahmet Saraçoğlu), İstanbul, Güncel Yayıncılık, 2005, s.129-130.

başvurmadan” amaca ulaşmayı amaçlamaktadır. Mevcut bir savaş kapsamındaki işbirlikleri zaten “koalisyon” olarak adlandırılmaktadır.⁶⁶

Bu tarz askeri ittifaklardan, “savunma paktı” ve “antant” adına sahip olanlar politik savaş stratejisine daha fazla uymaktadır. Çünkü her ikisinde de imzacı olan devletler “olası” bir saldırı hali için yardımlaşmayı ve birbirlerini savunmayı öngörmektedirler.⁶⁷

Bu kapsamda ABD liderliğinde 4 Nisan 1949 yılında kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (*North Atlantic Treaty Organization-NATO*) bu şekilde kurulan bir örgüttür. Herhangi bir üyesine saldırı olduğu takdirde bu üyenin “kolektif savunma prensibi” çerçevesinde savunulacağı ilkesine⁶⁸ dayanan NATO, ABD’nin SSCB’ye karşı yürüttüğü politik savaş kapsamında kurulmuştur. “Çevreleme” politikası kapsamında SSCB’nin mevcut etki alanı ötesinde nüfuz edinmesini önlemek isteyen ABD, NATO aracılığı ile Batı Avrupa’yı bir nevi koruma kalkanı içine almıştır. Batı Avrupa devletlerinin güvenlik aygıtları ABD’nin koordinesinde, olası bir askeri saldırı ve Sovyet örtülü faaliyetlerine karşı örgütlenmiştir. Her ne kadar Kennan, özellikle SSCB’nin - ABD’ye oranla- askeri olarak güçsüzlüğüne işaret ederek NATO’nun kuruluşuna karşı çıkmış ve bu hamlenin formüle ettiği politik savaşa aykırı olduğunu düşünmüşse de⁶⁹ aslında bu girişimin ABD’nin yürüttüğü politik savaş ile ne kadar uyumlu olduğu sonradan ortaya çıkacaktır. NATO’nun kuruluşundan yalnızca 5 ay sonra SSCB ilk atom bombası denemesini gerçekleştirmiş ve konvansiyonel silahlı kuvvetlerinin gelişimi de

⁶⁶ Stefan Bergsmann, “The Concept of Military Alliance”, *Small States and Alliances*, Erich Reiter ve Heinz Gärtner (ed.), Heidelberg, Physica-Verlag, 2001, s.28.

⁶⁷ Volker Krause ve J. David Singer, “Minor Powers, Alliances, And Armed Conflict: Some Preliminary Patterns”, *Small States and Alliances*, Erich Reiter ve Heinz Gärtner (ed.), Heidelberg, Physica-Verlag, 2001, s.15-23.

⁶⁸ NATO Resmi Sitesi, “What is NATO?”. Erişim adresi: <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html> (Erişim tarihi: 27.06.2019)

⁶⁹ David Myers, *George Kennan and the Dilemmas of US Foreign Policy*, New York, Oxford University Press, 1990, s.47-48.

hızlanmıştır. Bu yüzden Avrupa’da askeri dengenin sağlanması için NATO’nun kuruluşu politik savaş stratejisine aykırı değildir.

Yine ABD’nin kuruluşuna liderlik ettiği Avustralya-Yeni Zelanda-Birleşik Devletler Güvenlik Antlaşması (ANZUS) ve Güneydoğu Antlaşması Örgütü (SEATO) örgütleri de, SSCB’nin çevrelenmesi kapsamında uygulanan politik savaşın araçlarındandır.

C) POLİTİK SAVAŞ ÇERÇEVESİNDE YÜRÜTÜLEN ÖRTÜLÜ FAALİYETLER

Bu kısımda politik savaş çerçevesinde başvurulacak örtülü operasyonlar, kavramsal olarak açıklanacaktır. Önce genel olarak örtülü operasyon kavramının ne olduğu tam olarak açıklanmaya çalışılacaktır. Çünkü özellikle yerel literatürde örtülü operasyonun nereye yerleştirileceğine dair kafa karışıklıkları olabilmektedir. politik savaş açısından çok büyük bir öneme sahip olması nedeniyle örtülü operasyon görece geniş bir şekilde açıklanacaktır. Bunun yanında genellikle örtülü operasyon-gizli operasyon farkı da tam olarak bilinmemektedir. Bundan ötürü örtülü operasyonun ne olduğu ayrıntılı biçimde ele alındıktan sonra örtülü operasyon-gizli operasyon farkı da ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Örtülü operasyonun, daha kurumsal bir biçimde uygulanmaya başlandığı ve bizzat bu ad ile tanımlandığı 20. Yüzyıl dünyasına girmeden önce onun tarihsel kökenine bakmakta yarar vardır. Çünkü her ne kadar örtülü operasyon olarak adlandırılmasa da

daha sonra ayrıntılı olarak değinilecek olan politik nüfuz faaliyetleri, kara propaganda ve suikast gibi aktiviteler eski çağlarda da askeri-siyasi yöneticiler tarafından uygulanmıştır.

Şimdi kavramı örneklerle ele almak gerekirse;

Takriben M.Ö. 1000 yılı ile M.S. 750 yılları arasında, İpek Yolu ve Orta Asya hakimiyeti amacıyla Çin uygarlığı ve Türk kavimleri arasında ciddi mücadeleler yaşanmıştır. Bu mücadeleler kapsamında Çinliler, Türk kavimlerinin saldırılarına hem Çin Seddi yapımı gibi konvansiyonel yollarla hem de politik nüfuz faaliyetlerini içeren ve geleneksel olmayan yollarla karşı koymuşlardır. Bu kapsamda Çinliler; hem Türk boylarının arasında ihtilaf çıkarmak için faaliyette bulunmuş hem de Türk boylarının kendi içlerinde kaosa sürüklenmesi için boy içerisindeki hanedan kavgalarını kışkırtmıştır. Bu faaliyetlerin icrasında kullanılan en önemli araç ise Türk hanedan üyeleri ile evlendirilen Çinli prensesler olmuştur. Görüldüğü üzere Çinliler, rakip devletleri zayıf düşürmek ve amaçlarına ulaşabilmek için erken bir dönemde örtülü politik faaliyetlere girişmiştir.⁷⁰

Uzun bir dönem boyunca varlığını devam ettirmiş ve askeri-idari-hukuki başta olmak üzere pek çok alanda tüm dünya devletlerini etkilemiş Roma İmparatorluğu da zaman zaman benzer örtülü faaliyetlere erken bir dönemde başvurmuştur. Örtülü operasyonlara başvurulmasının temel nedenlerinden biri, devletlerin bazı amaçlarına “yasal” yollardan ulaşamaması ve bunu örtülü bir biçimde yapma isteğidir. Ancak ne uluslararası hukukun var olduğu ne de soykırımın bir suç olarak kabul edildiği bu dönemde Roma gibi bir imparatorluk dahi örtülü faaliyete girişebilmektedir ve yazar Rose Mary Sheldon, bu durumun temel nedeninin kaynak ya da asker yetersizliği olduğunu belirtmektedir.⁷¹ Romalılar ile günümüz İran’ın kuzeydoğusu merkezli

⁷⁰ Yuri Pines, *The Everlasting Empire: The Political Culture of Ancient China and Its Imperial Legacy*, New Jersey, Princeton University Press, 2012.

⁷¹ Rose Mary Sheldon, “The Ancient Imperative: Clandestine Operations and Covert Action”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, Cilt 10/3 (1997), s.300.

kurulmuş Part Krallığı (ya da Arşaklılar) arasındaki mücadelede bu tarz faaliyetlere de başvurulmuştur. Örneğin Part Kralı 3. Phraates'in ölümünün ardından oğulları Orodes ile Mithridates arasında patlak veren taht kavgasına, Roma örtülü bir biçimde müdahil olmuştur. Roma, bu kavga kapsamında ülkesinden kaçmak zorunda kalan Mithridates'e para ve asker yardımı yapmış; Mithridates bu yardımla kardeşinin yönetimine karşı ayaklanmıştır. Roma'nın buradaki temel amacının öncelikle Part Krallığı'nı iç kavga ile zayıf düşürmek; ikincil olarak ise Mithridates'in iktidarı alması halinde yaptıkları yardımlar karşılığında onun liderliğine etki etmek olduğu açıktır. Yine benzer bir faaliyet de Roma'da, Sezar ve Pompey liderlik kavgasından çıkan iç savaş kapsamında görülmüş ve Part Krallığı bu kapsamda Pompey'e mali yardımda bulunmuştur.⁷²

Bu tarihi örneklerden modern zamanlara doğru geldiğimizde şunu görmekteyiz: Örtülü operasyon ya da temelde İngilizce olan orijinal hali ile “*covert action*” ya da “*covert operation*” Batı Yarımküre ve özellikle ABD-İngiliz kaynaklı bir terimdir. Anglo-Sakson temelli kurumlar ve Batı bu faaliyetlere böyle bir ad verirken özellikle Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği bu tarz faaliyetleri “aktif önlem” olarak adlandırmıştır.⁷³ Her iki küresel güç de Soğuk Savaş sırasında daha az ya da daha çok örtülü faaliyetlere girişmişlerdir. ABD sisteminde istihbarat toplamının yanında örtülü operasyonların gerçekleştirilmesinde birincil göreve sahip olan kurum Merkezi Haberalma Teşkilatı'dır (CIA). CIA çatısı altında örtülü faaliyet yürütmüş istihbarat görevlileri, bu tip operasyonların CIA'in çalışmalarında çok önemli bir yeri teşkil ettiğini belirtmiş ve hatta CIA'in kuruluşundan beri bir istihbarat teşkilatı olarak çalışmaktan çok, ABD Başkanı'nın dış politika danışmanlarının örtülü operasyon kolu olarak görev yaptığını iddia etmişlerdir.⁷⁴ Sovyetler Birliği'nde ise “aktif önlemler”den sorumlu ana

⁷² *Ibid.*, s.302-303.

⁷³ Kevin A. O'Brien, “Interfering with Civil Society: CIA and KGB Covert Political Action During the Cold War”, *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, Cilt 8/4 (1995), s. 432.

⁷⁴ Ralph W. McGehee, *Deadly Deceits: My 25 Years in the CIA*, New York, Sheridan Square Publications, 1983, s. 192.

organ doğal olarak ülkenin temel istihbarat organı Devlet Güvenlik Komitesi (KGB) olmuştur. Batı'ya iltica ederek taraf değiştiren KGB ajanlarından biri olan Anatoli Golitsyn, KGB'nin görevinin özellikle 1959 yılından itibaren klasik casusluk faaliyetlerinden “örtülü devlet işlerine” evrildiğini söylemektedir. Bu “örtülü devlet işleri” de ajanların ve diğer çeşitli mekanizmaların kullanılarak SSCB'nin jeopolitik hedeflerinin gerçekleştirilmesidir.⁷⁵

Görüldüğü üzere örtülü operasyon yine istihbarat servisleri tarafından gerçekleştirilen ancak klasik istihbarat toplama faaliyetinden daha farklı bir olgudur. İstihbarat ya da haber toplama faaliyeti ile çok yakından ilgilidir, ancak bir o kadar da ondan farklıdır. İstihbarat faaliyeti kapsamında sadece mevcut bir duruma ilişkin derinlemesine bir bilgi toplama faaliyeti yürütülürken ve bu duruma herhangi bir şekilde müdahale edilmezken; örtülü operasyonda bir adım öteye geçilmekte ve zaten ilerleyen bir sürece dışarıdan etki edilmeye çalışılmaktadır. Başarılı bir örtülü operasyonun temelini başarılı bir istihbarat faaliyeti oluşturmaktadır. Ancak örtülü operasyonu sadece istihbarat mekanizmasının bir ürünü olarak değil, daha geniş bir politika yapım sürecinin parçası olarak görmek daha doğrudur ve Özdağ'ın belirttiği gibi bazı istihbaratçılar ve istihbarat bilimciler bu görüştedir.⁷⁶

Örtülü operasyonun tanımlanması aşamasına öncelikle Loch Johnson'ın klasik açıklamasıyla girmek gerekir. Johnson örtülü operasyonları diplomasi ile klasik savaş arasında yer alan “üçüncü bir seçenek” olarak tanımlamaktadır.⁷⁷ Yani devletler arasında diplomatik çabaların işe yaramadığı ama çeşitli nedenlerden ötürü bir savaş durumuna da geçilemeyeceği hallerde “ilgili sorunu çözmek” için devreye örtülü operasyon opsiyonu

⁷⁵ Edward Jay Epstein, *Deception: The Invisible War between the KGB and the CIA*, New York, Simon & Schuster, 1989, s. 278.

⁷⁶ Özdağ, “İstihbarat Teorisi”, s.27.

⁷⁷ Loch Johnson, *America's Secret Power: The CIA in a Democratic Society*, New York, Oxford University Press, 1989, s. 17-18.

girmektedir. Ayrıca örtülü operasyon, diplomasi yolu ile gidilecek barışçıl bir çözümü sunmamakta ancak çoğu zaman bir savaşın yaratacağı yıkıma da neden olmamaktadır. Görüldüğü üzere Johnson'ın tanımladığı örtülü operasyon, tam da hem klasik muharebeyi hem de diplomasiyi seçenek dışında tutan politik savaşla tam anlamıyla kesişmektedir. Ancak politik savaş tabii ki yine örtülü operasyonun bir üst başlığı niteliğindedir.

Schmitt ve Shulsky ise, dış politika hedeflerine ulaşmak için başvurulmuş örtülü operasyonlar sırasında sadece hedef ülkenin hükümet işlerine değil; bunun dışındaki askeri, ekonomik ve sosyal nitelikteki diğer pek çok durumuna da etki edilmeye çalışıldığını belirtmektedir.⁷⁸ Yani hedef çok daha geniş bir biçimde neredeyse tüm toplumdur. Operasyonu gerçekleştiren devletin dış politika planlarında önem arz eden ve hedef ülkeyle ilişkisi olan herhangi bir öge örtülü operasyonun konusu haline gelebilmektedir.

John Jacob Nutter ise örtülü operasyonu “yabancı bir ülkenin siyasi kararlarını, liderlerini, kurumlarını veya otoritesini değiştirmek için yapılan, yapanların kimliklerinin saklı kaldığı, kimlikleri ortaya çıksa bile böyle bir şey yapmadıklarını söyleyebilecekleri kişilerin düzenlediği faaliyet ve programlar” olarak nitelendirmektedir.⁷⁹ Burada da karşımıza her türlü gizleme işlemine karşı örtülü operasyonu yapan devletin rolünün ortaya çıkması halinde, ilgili devletin ne gibi bir tepki vereceğine ilişkin ipucu verilmektedir. Nutter, tanımında net bir biçimde “ortaya çıksa bile böyle bir şey yapmadıklarını söylemek”ten bahsetmektedir. Yani devletler açık bir şekilde böyle bir faaliyete girdiklerini inkar edeceklerdir. Çünkü yapılan faaliyet açık bir biçimde uluslararası hukuka aykırıdır. İşte bu kapsamda karşımıza “makul inkar” kavramı

⁷⁸ Gary J. Schmitt ve Abram N. Shulsky, *Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence*, Washington D.C., Potomac Books, 2002, s. 75.

⁷⁹ Nutter, *CIA'in Karanlık Operasyonları*, s. 109.

çıkılmaktadır.⁸⁰ Çünkü çoğu zaman devletler kendilerine karşı yapılan örtülü operasyonun kaynağını tahmin edebilmekte veya sınırlı da olsa bazı kanıtlara ulaşabilmektedir. İşte bu durumda ortaya çıkabilecek sorumluluktan kaçabilmenin yegane yolu operasyonu yapan devletin kendi rolünün ortaya çıkmasını engelleyecek bazı tedbirleri önceden almasıdır.

Yukarıda anlatılanlar ışığında örtülü operasyona ilişkin şu unsurlar öne çıkmaktadır: Örtülü operasyon bir devlet tarafından diğer bir devlete yönelik olarak gerçekleştirilmektedir. Örtülü faaliyet sıradan bir istihbarat mekanizması ürünü değil, çok daha geniş bir şekilde bir devletin dış politika yapım ve uygulama sürecinin bir parçasıdır. Operasyonu yapan devletin temel amacı, diğer devletin kurumlarının kendi istediği doğrultuda karar vermesi ya da uzun vadede ilgili ülkedeki olayların kendi dış politika istekleri doğrultusunda ilerlemesidir. Hem istihbarat faaliyetleri hem de diplomatik faaliyetlerden elde edilen bilgiler, veriler, kontaklar örtülü operasyonun gerçekleştirilmesinde kullanılmaktadır. Operasyonu yapan devlet, hedef devletin siyasi mekanizmasından toplumsal katmanlarına kadar herhangi bir unsurunu etkileme yoluna gidebilmektedir ve bu işlemi gerçekleştirirken öyle önlemler almalıdır ki, gerekirse olabilecek en makul düzeyde bu faaliyete ilişkin rolünü inkar edebilsin.

Örtülü operasyonun açıklandığı bu kısmı, örtülü operasyon-gizli operasyon bahsi ile bitirmek aydınlatıcı olacaktır. Her ne kadar sadece basit bir nitelik farkıymış gibi gözükse de aslında bu iki operasyon arasındaki fark çok daha derindir ve ilgili operasyonun özellikle yürütülüş biçimine ciddi bir etkide bulunmaktadır.

İstihbarat servislerinin farklı vasıtalar yolu ile – insana dayalı istihbarat, elektronik istihbarat vs.- karşı tarafın saklamaya veya korumaya çalıştığı bazı bilgileri elde etme amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetler gizli operasyon türüne girmektedir.

⁸⁰ Gregory F. Treverton, *Covert Action: The Limits of Intervention in the Postwar World*, New York, Basic Books, 1987, s. 211-212.

Örneğin yabancı bir ülkeye ait elçilik veya konsoloslukun bünyesinde yer alan hassas dökümanların içeriden ajan devşirilmesi yolu ile elde edilmesi veya şifre çözümlerini fotoğraflamak tipik bir casusluk/istihbarat faaliyetidir ve gizli operasyon türüne girmektedir. Burada ayırt edici nitelikte olan özellik şudur: Gizli operasyonda özellikle gerçekleştirilen “faaliyetin” saklı tutulmasına önem verilmektedir. Faaliyet baştan sona büyük gizlilik arz eder. Elbette ki operasyonu gerçekleştirenlerin kimlikleri de gizli olacaktır ancak burada odaklanılan şey **bizzat operasyonun varlığının gizlenmesidir**.⁸¹

Örtülü operasyonda gizliliğin nereye odaklandığı örneklerle gösterildiğinde, fark daha iyi anlaşılacaktır. Daha sonraki kısımlarda ayrıntılı şekilde açıklanacak olan bu türlere, örtülü operasyon-gizli operasyon farkını açıklamak için kısaca değinmekte yarar vardır. Örtülü operasyon türleri kapsamında karşımıza örnek olarak; örtülü politik operasyonlar, propaganda faaliyetleri ya da paramiliter operasyonlar çıkabilmektedir. Örneğin bir örtülü politik operasyon kapsamında bir başka ülkedeki siyasi veya siyasi nitelikte olmayan örgütlere çeşitli yardımlar yapılabilmekte ve bu yardımlar genelde yasal yollarla gerçekleştirilmektedir. Propaganda kapsamında çeşitli kitle iletişim araçları yolu ile hedef unsurları etkileme yoluna gidilebilmektedir. Paramiliter operasyonlar kapsamında bir başka ülkedeki mevcut silahlı isyan desteklenebilmekte veya silahlı bir kalkışma tetiklenebilmektedir. Verilen bu üç örneğin ilgili konu açısından ortak özelliği şudur: Bahsedilen her operasyon bizzat göz önünde gerçekleşmektedir. Örtülü politik operasyonda “bir siyasi partinin iktidara getirilmesi” faaliyetin kendisidir ve bu göz önünde gerçekleştirilmektedir. Hatta bu kapsamda partiye sağlanan fonlar dahi yasal olarak geçerli bazı paravan kuruluşlar yoluyla gerçekleştirilmektedir. Ancak elbette gizlenen bir şey vardır. O da “**faaliyeti gerçekleştirenin kim olduğu**” ya da “**operasyonun arkasındaki el**”dir. Yani örtülü operasyonda gizliliğin odaklandığı yer,

⁸¹ Nutter, *CIA'in Karanlık Operasyonları*, s. 110-112.

“faaliyeti yürütendir.” 2. Dünya Savaşı'ndan Soğuk Savaş'a CIA'de önemli görevlerde bulunmuş olan Ray S. Cline, bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: “Örtülü faaliyette, gerçekleştirilen eylemler herkes tarafından görülmektedir. Ancak arkasında kimin eli olduğu bilinmemekte ya da en azından kanıtlanamamaktadır.”⁸²

Örtülü operasyonların alt başlıkları Kennan'ın politik savaş tanımına uygun bir biçimde düzenlenmiştir. Bunun nedeni sadece Kennan'ın tanımına bağlı kalmak değil, bu ayrımın aynı zamanda devletlerin örtülü operasyon uygulamalarına da denk düşmesidir. Bu kapsamda örtülü operasyon kapsamında üç alt başlık yer almaktadır. **Yabancı politik unsurların desteklenmesi, kara propaganda ve paramiliter faaliyetler.**

1) Yabancı Politik Unsurların Örtülü Biçimde Desteklenmesi

Bu başlık altında başvurulanan faaliyetleri “örtülü politik operasyonlar” olarak adlandırmakta herhangi bir sakınca yoktur. Örtülü politik operasyonlar dışındaki diğer örtülü faaliyetlerin (kara propaganda ve paramiliter operasyonlar) de aslında güçlü bir politik hedefi vardır ve hatta bu politik amaç dolayısıyla bu operasyonlar birbiri ile bağlantılıdır. Ancak buna rağmen “örtülü politik operasyon” adı altında ayrı bir operasyon türü literatürde yer almaktadır. Uzun süredir literatürde yer alan bu ayrımı kabul ederek neden özellikle “politik operasyon” adı altında bir alt tür yaratıldığına ilişkin şöyle bir açıklama getirilebilir:

⁸² Derek Andrew Uram, “Covert Action: A Useful Tool for United States Foreign Policy?” (*Basilmamış Lisansüstü Tezi-Victoria Üniversitesi*), 2005, s.13.

Genel olarak örtülü operasyonların her biri bir şekilde hedef ülkedeki politik atmosfere etki etme amacıyla yapılmaktadır ve hedef nihayetinde her zaman ilgili ülkedeki karar alma mekanizmaları olmaktadır. İster propaganda olsun isterse de paramiliter faaliyet; ilgili operasyonların hepsi farklı noktalardan ilerlemekte ama hepsi de karar alma mekanizmalarına *dolaylı* yollardan erişmeye çalışmaktadır. Ancak bunun tam tersine örtülü politik operasyonlarda hedef, ülkedeki siyasi karar alma mekanizmalarının doğrudan kendisi ya da bu mekanizmaların oluşturulma ya da işletilme safhaları olmaktadır. Daha sonra bahsedilecek örtülü politik yöntemlerle, direkt olarak bir ülkenin politik mekanizmalarına ya da siyasi atmosferine müdahalede bulunmaktadır. Yani diğer örtülü operasyonların aksine burada siyasi süreçler tam olarak faaliyetin ana konusunu oluşturmaktadır. Politik karar alma mekanizmalarını bir manada sinir uçları olarak kabul edersek, bu faaliyette *dolaysız* olarak sinir uçlarına dokunulmaktadır ve hatta belki de sinir uçlarına yakınlığından dolayı örtülü politik operasyonlar diğer operasyonlara göre daha sofistike ve tabiri caizse “daha medeni” bir doğaya sahiptir. Tabi bu durum yüzyıllar boyu süren aydınlanma mücadelesinin ve politikanın daha medeni bir seviyeye oturtulmasının da bir sonucudur. Cumhuriyet yönetimlerinin ve demokrasilerin gelişimi ve yine bunlara bağlı olarak uluslararası hukukun kurumsallaşması, devletlerin başka ülkelerin içişlerine müdahale etme güdüsünü yok edememiş ancak bunların belli bir seviyeye çekilmesini sağlamıştır.

Özellikle siyasi parti ve grupların etki altına alınarak bir başka ülkede nüfuz elde edilmesi ve bu yolla ilgili ülkenin dış politikası başta olmak üzere çeşitli siyasi alanlarına müdahale edilmesi, örtülü politik operasyonun en klasik çalışma biçimini oluşturmaktadır. Ancak bunun yanında devletin daha kökleşmiş kurumsal yapıları üzerinden politik bir nüfuz kurma da başka bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan sonraki kısımlar bu iki ayrı nüfuz alanı ayrımı yapılarak anlatılacaktır.

a)Siyasi parti ve gruplar üzerinden politik nüfuz elde etme

Görüldüğü üzere örtülü politik operasyonda temel hedef, ilgili ülkedeki politik kurumların ve kararların etki altına alınması işlemidir. Bu hedefe ulaşmak için de uygulanan en temel yöntem ya kurumlar içerisindeki etkin birey ya da gruplarla “temas” kurulması ya da bu kurumların gelecekteki yöneticisi olma potansiyelini taşıyan birey ya da siyasi gruplarla iletişime geçilmesidir. Elbette “kontak” kurulacak ve espionaj literatüründeki deyimiyse “çengel” atılacak kişiler hedef ülkenin somut siyasi rejimine göre değişiklik göstermektedir. Daha somutlaştırarak örnek vermek gerekirse; parlamenter bir rejimle yönetilen ülkede siyasi kararlara etki edilmek isteniyorsa en temel hedef başbakan liderliğindeki bakanlar kurulu ve kısmen de meclis olmalıdır. Özellikle böyle bir sistemde bakanlar kurulu üzerinde etkiye sahip olmak büyük bir önem taşıyacaktır ve bundan ötürü de başta başbakan olmak üzere bakanlarla kurulacak bireysel temaslar, siyasi karar mekanizmalarına nüfuz etme açısından yararlı sonuçlar doğuracaktır. Ancak bunu yeterli görmemek gerekir ve tek partili bir hükümet ise o partiyle, koalisyon ise koalisyonu oluşturan partilerin etkili grupları ile de ilişkiye geçmek gerekir. Çünkü bakanlar kurulunun istenilen yönde karar almaya yanaşmaması halinde bakanların bu kararları, kendi partileri içerisinde gelen ve “aslında örtülü bir biçimde de kışkırtılmış olan” tepkiler nedeniyle değiştirilebilecektir. Dolayısıyla parti üzerinden yürütmeye etki edilmiş olunacaktır. Bu arada siyasi partinin içerisinde nüfuz kurmaktan bahsederken sadece resmi parti yetkililerinden değil; o partinin bileşenlerini oluşturan ve parti içerisinde etkili olan gayri-resmi siyasi gruplar, sivil toplum kuruluşları ya da diğer çıkar gruplarından da bahsedilmektedir. Özellikle geri kalmış ülkelerde bunlara tarikat ve cemaat adı altında dini gruplar da eklenmektedir.

Erken bir dönemde kurulan örtülü ilişkiler ve bu kapsamda yapılan yardımlar ilgili parti ya da partilerin oluşturacağı bakanlar kurulu üzerinde daha etkin bir nüfuzun kurulmasını sağlayacaktır. Sürecin en başından en sonuna doğru gidersek; bir siyasi partinin çeşitli bileşenleri ile erken bir dönemde örtülü bir ilişkiye geçmek ve bu

bileşenlere ya da bileşenler içindeki etkili kişilere artan bir biçimde “yardımlar”da bulunmak ve bu politik oluşum ülke siyaseti üzerinde etkili olmaya başladığında onun sizin stratejinizle ilgili olan kararlarını sizin istediğiniz yönde vermesini sağlamak, uygulanacak en ideal örtülü politik yöntemlerden birini oluşturmaktadır.

Görüldüğü üzere daha işbirliğine yatkın siyasi partilerle işin başında ilişkiye geçmek büyük bir avantaj sağlamaktadır ve burada “işin başından” kasıt tabi ki genel seçimlerdir. İkinci Dünya Savaşı’nın ardından başlayan dönemde başta CIA olmak üzere istihbarat servislerinin örtülü politik faaliyet kapsamında en çok odaklandıkları alan seçimler olmuştur. Bu kapsamda seçimlere etki edilmeye çalışılması örneklerinin belki de ilk sırasında –bu çalışmanın da vaka kısmını oluşturan- 1948 İtalya genel seçimleri sırasında Hristiyan Demokratların CIA tarafından fonlanması yer almaktadır. Bu o kadar başarılı olmuş bir operasyondur ki, daha sonraki süreçte gerçekleştirilecek “seçimlerin etkilenmesine yönelik projeler”e örnek oluşturmıştır. Bu örnekte olduğu gibi istihbarat servisleri, stratejik menfaatlerinin bulunduğu ülkelerde kendi çıkarlarına yakın siyasi parti ve gruplarla yakın ilişkiye girmiş –CIA örneğinden gidersek bunlar genelde merkez sağ, merkez sol ve anti-komünist örgütler olmuş- ve bunları çeşitli yollardan desteklemişlerdir. Hatta eğer ortada desteklenecek bir örgüt yok ise gerek duyulan örgüt istihbarat servisi tarafından da kurulabilmektedir. Bu kapsamda CIA çeşitli defalar bu yola başvurmuştur. Filipinler’de CIA, NAMFREL’i (Özgür Seçimler için Vatandaş Hareketi) kurmuş ve bu örgüt aracılığı ile solcuların genel seçimlerdeki adayına karşı Ramon Magsaysay’ı desteklemiştir. Bu faaliyet kapsamında CIA 1 milyon dolar harcamıştır.⁸³ Yine ABD 1976 yılında Jamaika’da “*Christian Women Agitators for Truth*” (Doğruluk için Kışkırtıcı Hristiyan Kadınlar) ve benzeri örgütleri bizzat kurup bunları mali açıdan desteklemiştir. CIA’in, 1950’lerde Avrupa’daki ideolojik savaş için kurduğu

⁸³ Gabriel Kolko, *Confronting the Third World: United States Foreign Policy 1945-1980*, New York, Pantheon Books, 1988, s.105,195.

Kültürel Özgürlük Komitesi ve Latin Amerika'da kurduğu Amerika Hür Emeğin Gelişimi örgütleri bunlara örnektir.⁸⁴ Burada şu hususu da dile getirmek gerekir ki Soğuk Savaş döneminde sadece CIA değil, karşı kampı oluşturan SSCB'nin istihbarat birimi KGB de aynı politik faaliyetlerde bulunmuş ve başta Avrupa olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerindeki sol tandanslı örgütlerle ilişkiye geçerek onlar üzerinde siyasi bir nüfuz elde etme yoluna gitmiştir. Belirtildiği gibi bu faaliyetler sadece Avrupa'yla sınırlı kalmamıştır. Örneğin KGB, Angola'da Portekiz sömürge yönetimine karşı savaşıyan Angola'nın Bağımsızlığı için Halk Hareketi'ne (MPLA) örtülü destek sunmuş -ki bu bir paramiliter operasyon örneğidir- ve bu destek MPLA'nın zaferinden sonra politik desteğe dönüşmüştür. Yine KGB, Güney Afrika Komünist Partisi'ni kullanarak Afrika Ulusal Kongresi'ne (ANC) nüfuz etmiştir.⁸⁵

Tabi bu politik nüfuzun elde edilmesi ve devam ettirilmesi açısından başvuru bazı temel yöntemler bulunmaktadır. Bu hedeflere ulaşma bağlamında kullanılan yöntemler açısından Nutter, şunları örnek göstermektedir: Politik destek, psikolojik operasyonlar, önemli birey ve organizasyonlara para yardımı, para harici yardımlar ve politik eğitim.⁸⁶ Özellikle siyasi partiler ve gruplar yoluyla ülke politikasına nüfuz etmenin yöntemlerini açıklama açısından Nutter'in verdiği bu örnekler üzerinden gitmek aydınlatıcı olacaktır. Bu kapsamda özellikle politik destek ve para yardımlarına değinmekte yarar vardır.

Politik Destek: Çoğunlukla operatör devletin hedef ülkede örtülü biçimde desteklediği partinin seçimlerden başarılı bir biçimde çıkabilmesi için çeşitli şekillerde verdiği desteği içermektedir. Bu çerçevede verilen destekler; genel olarak partinin izleyeceği stratejinin belirlenmesinden partinin yapacağı kampanyalara kadar

⁸⁴ Nutter, *CIA'in Karanlık Operasyonları*, s.122-124.

⁸⁵ Christopher Andrew ve Oleg Gordievsky, *KGB: The Inside Story*, Londra, Hodder & Stoughton Ltd., 1990, s.466-468.

⁸⁶ Nutter, *CIA'in Karanlık Operasyonları*, s.118.

uzanmaktadır. Ancak şunu belirtmekte yarar var ki daha çok yeni kurulmuş ve bu konuda deneyimsiz olan siyasi hareketler bu tarz yardımlara yatkın olmaktadır.

Politik destek sağlanmasında “danışman” sıfatı ile çalışacak kişilerin önemi büyüktür. Bu kişiler genellikle operatör devlet tarafından daha önceden devşirilmiş bir ajan ya da bir şekilde operatör devletin etki altına aldığı bir uzman olmaktadır ve ilgili danışmanın hedef konumdaki ülke vatandaşı olması, politik destek faaliyetinin sıhhati açısından önemlidir. Çünkü kendi vatandaşları olan bir danışmanın dediklerine ilgili kişiler daha kolay biçimde uyacaktır. Genellikle operatör devletin dışişleri bakanlığı veya istihbarat servisi eliyle işbirliği yapılan siyasi örgütlere “danışman” sağlanmakta ve bu danışman aracılığı ile politik sürece müdahale edilmektedir. Tabi bu tarz bir danışman yardımı sadece seçimlere katılan partilere değil, iktidarda yer alan işbirliğine yatkın iktidarlara da sağlanabilmektedir. Örneğin bu şekilde görevlendirilmiş Amerikalı danışman Wulf Ladejinsky; Tayvan, Kore ve Japonya'da komünistlerin gücünü kesmenin toprak reformunu gerçekleştirmekten geçtiğini farketmiş ve ülkenin önde gelenlerine bunu tavsiye etmiştir. Gerçekleştirilen toprak reformları gerçekten de komünistlere olan desteği azaltmıştır.⁸⁷

Para Yardımları: Para yardımları özellikle siyasi parti ve grupların merkezinde yer aldığı bu faaliyetler açısından büyük önem arz etmektedir. Seçimlerin kazanılması için yürütülecek kampanyalar ve diğer tüm faaliyetler ciddi bir mali kaynak gerektirmektedir ve “dost” siyasi partilerin “kabul edilemez” partilerle rekabet amacıyla fonlanması örtülü politik faaliyetler kapsamında genelde başvurulan yöntemlerdendir.⁸⁸ Yapılan mali yardımlar yoluyla işbirliği içerisindeki parti, rakiplerine göre daha avantajlı hale gelmekte ve operatör devlet açısından bu parti bir anlamda kendisine

⁸⁷ *Ibid.*, s.119.

⁸⁸ Uram, “Covert Action: A Useful Tool for United States Foreign Policy?”, s.16-17.

“borçlanmaktadır”. Bu durum hedef ülkenin yönetimine gelecek olan ilgili partinin operatör devletin taleplerine karşı daha savunmasız hale gelmesine neden olacaktır.

Bu tip yardımlar çoğu zaman başka ülkelerin içişlerine karışma olarak kabul edildiğinden ve ilgili ülkelerin yasaları tarafından ya tamamen yasaklandığından ya da kısıtlandığından, ilgili yardımlar paravan şirketler veya yordakçı bireyler aracılığı ile yapılmaktadır. Hele de büyük meblağlar söz konusu olduğunda bunun yapılması elzemdir. Çünkü bu halde diğer partilerin aleyhine ciddi bir durum ortaya çıkmaktadır.

CIA özellikle Soğuk Savaş’la başlayan süreçte örtülü politik faaliyet ve bu kapsamda gerçekleştirilen parasal yardımlar konusunda büyük mesai harcamıştır. 1948'den itibaren İtalyan Hristiyan Demokratları'na yapılan yardımlar, 1960'lardan itibaren Şili'de sağ partilere harcanan paralar ve 1990 seçimlerinde Nikaragua'da Violetta Chamoro ile partisi UNO'ya yapılan yardımlar; bu tip faaliyetlerin örneklerinden birkaçıdır. Daha özel bir örnek vermek gerekirse CIA, 1963 ile 1973 arasında Şili'de yapılan her seçime örtülü olarak müdahalede bulunmuştur. Sağ kanatta yer alan Şili Hristiyan Demokratları ile Ulusal Parti, CIA'den 4 milyon doları aşkın mali yardım almıştır ve bu yardım aynı zamanda bu iki parti arasında kurulan ittifak hükümetinin bozulmasını engellemek üzere kullanılmıştır.⁸⁹ Ancak Şili'de bu kapsamda gerçekleştirilen bir operasyon ters tepmiştir. 1964 Şili seçimlerinde CIA, sosyalist Allende karşıtlarına mali anlamda ciddi yardımlar yapmıştır, ancak bu durumu Şili halkı sol medyadan öğrenmiş ve bu hususun halkta yarattığı memnuniyetsizliğin de etkisiyle Allende seçimleri kazanmıştır.⁹⁰

17 Eylül 1980 yılında Polonya’da kurulan ve Varşova Paktı devletleri içerisindeki ilk komünist parti kontrolünde olmayan işçi sendikası niteliğindeki “Dayanışma”

⁸⁹ Kolko, *Confronting the Third World: United States Foreign Policy 1945-1980*, s. 217.

⁹⁰ Uram, “Covert Action: A Useful Tool for United States Foreign Policy?”, s.146.

sendikası da, örtülü para yardımı almıştır. Varşova Paktı içerisinde SSCB'ye karşı bir halk isyanı potansiyeli taşıyan bu örgüt CIA aracılığı ile fonlanmıştır. 10 milyon ile 50 milyon dolar arasında yapılan yardımlarda, Ulusal Demokrasi Vakfı (*National Endowment Democracy-NED*) ve Amerikan İşçi Federasyonu (*American Federation of Labor-AFL*) gibi kuruluşlar paravan olarak kullanılmıştır.⁹¹

Her ne kadar bir sonraki başlık altında bahsedilecek olsa da, askeri darbe ya da hükümet darbesi adı altında başvurulmuş politik operasyon seçeneklerinde de parasal yardımlar karşımıza çıkabilmektedir. Soğuk Savaş sürecinde belki de ilk başarılı CIA “hükümet darbesi” operasyonu İran’da gerçekleştirilmiş ve “Operasyon Ajax” adındaki bu faaliyet, İran’daki özel İngiliz petrol tesislerini millileştiren başbakan Muhammed Musaddık’a karşı yapılmıştır. Başbakan Musaddık’ı devirme konusunda CIA ile birlikte çalışan General Zahidi’ye ordu içinde “gerekli destekleri” sağlaması için toplamda 135.000 dolar verilmiş ve meclis üyelerinin aklını çelebilmek için de haftada 11.000 dolar harcanacak bir bütçe düzenlenmiştir.⁹²

b) Köklü kurumlar üzerinden sağlanan politik nüfuz

Örtülü politik operasyonlar kapsamında bir başka ülkenin siyasetine nüfuz etme işlemini kesinlikle sadece siyasi partiler ve onunla ilişkili diğer gruplarla sınırlamamak gerekir. En az bu unsurlar kadar önemli olan ve hatta bazen bu unsurlardan daha büyük ehemmiyete sahip olan başka “kurumlar”, siyasete nüfuz kapsamında karşımıza zorunlu olarak çıkmaktadır. İster demokratik isterse de otoriter nitelikli olsun, tüm devletlerin

⁹¹ Robinson et. al., *Modern Political Warfare: Current Practices and Possible Responses*, s.18.

⁹² Stephen Kinzer, , *Şah'ın Bütün Adamları: Bir Amerikan Darbesi ve Ortadoğu'da Terörün Kökenleri*, (çev. Selim Önal), İstanbul, İletişim Yayınları, 2004. s. 201-202.

bünyesinde yer alan özellikle askeri ve istihbari kurumlar politikaya nüfuz etme açısından çok büyük bir önem arz etmektedir.

Askeri, istihbari kurumlar üzerinden politik nüfuz kurma ve bunlar üzerinden örtülü operasyon yürütme işlemine özellikle eğilmek gerekir. Bu kurumlar üzerinden nüfuz elde etmenin en önemli nedenlerinden biri, ilgili kurumların devletlerin dış politikayı da içine alan stratejik, yaşamsal kararlarında büyük bir etkiye sahip olmasıdır. Bu durum özellikle otoriter devletlerde kendini daha fazla göstermektedir. Yani otoriter bir devlet üzerinde politik bir nüfuz elde edilmek isteniyorsa o devletin askeri ve istihbaratçı yetkilileri ile “yakın temas” kurmak bir zorunluluk olacaktır. Parlamenter sistemle yönetilen devletler açısından bakılacak olursa da yine aynı kurumlar ile kurulacak ilişki yararlı olacaktır. Çünkü her ne kadar bu sistemde siyasiler son sözü söyleyecek olsa da stratejik, yaşamsal kararların oluşturulma sürecinde bu kararların içeriğini oluşturan kozmik bilgi askeri, istihbari kurumların elindedir ve dolayısıyla alınacak kararların içeriğine ciddi bir etki etme yeteneğine sahip olacaklardır. Dolayısıyla siyasi figürler üzerinden elde edilemeyen amaçlar, “temas kurulmuş” asker, istihbaratçı figürler üzerinden elde edilebilir. Bu kurumlar üzerinden kurulacak olan nüfuz gücü kendini ayrıca istikrarlılık hususunda da göstermektedir. Şöyle ki askeri, istihbari kurumlar üzerinden kurulacak nüfuz gücü, seçimlerde iktidardan gitme riski olan partilere göre daha istikrarlı bir “işlerine karışma” imkanı sunmaktadır.

Hatta askerler üzerinden kurulacak nüfuz gücü çok daha ileri bir aşamaya da götürülebilir. Hedef ülkenin yürütme makamının istikrarlı ve yapısal nitelik arz edecek bir biçimde operatör devletin stratejik çıkarlarına aykırı hareket etmesi halinde “temas halinde” bulunan askerlerin bu iktidarı devirmesi sağlanabilir. “Askeri darbe” olarak bilinen bu seçenek, hedef ülkenin şartları ölçüsünde paramiliter özellikleri de içinde barındırabilecek bir örtülü politik operasyondur. Kontak halinde bulunan askeri yetkililerin mevcut yürütme gücünü silah zoru ile değiştirmesi amaçlanmaktadır ve bu

gibi operasyonların başarılı olmasındaki en kritik noktalardan biri, işbirlikçi askeri personelle eskiye dayanan bir ilişkinin varlığıdır. Operatör devlet, yapacağı ikili askeri anlaşmalar yoluyla ya da kuracağı bölgesel askeri ittifaklar vasıtasıyla hedef devletlerin askeri personelini uzun vadeli amaçları için “doktrine” edebilir ve bunu kendisinin vereceği eğitimle sağlamaktadır. Tabiri caizse kısmi bir “beyin yıkama” faaliyeti ile hedef devlet personelini olası bir örtülü politik operasyon için hazır hale getirebilmektedir.

Doktrine edilmiş olsun ya da olmasın ordu yetkililerinin böyle bir faaliyeti yani askeri darbeyi gerçekleştirmeye kendi niyetleri varsa zaten çok fazla karışmaya ihtiyaç yoktur. Ancak ilgili yetkililerin tereddütleri varsa bu durum “arka çıkma-destekleme” ya da “ikna etme” yöntemleri ile aşılabılır. Ordunun kendi içerisinde bir ayrım varsa bu problem çeşitli yollarla çözülebilir. CIA’ın tetiklediği en ünlü askeri darbelerden 11 Eylül 1973 Şili darbesinden önceki süreçte böyle bir durum yaşanmıştır. Sosyalist tandanslı Salvador Allende’nin başkan olarak seçilmesinin ve yönetiminin hem yerel iş çevreleri hem de onlarla iltisaklı Amerikan şirketlerinin çıkarlarını zedeleyici faaliyetlerde bulunmasının ardından o zamanki Nixon yönetiminin direktifiyle CIA, Allende yönetiminin “devrilmesi” amacıyla çeşitli faaliyetlere girişmiştir ki bu çerçevede seçeneklerden biri askeri darbedir. Ancak o dönemde Şili Ordusu’nun belkemiğini oluşturan kara kuvvetlerinin başındaki General Rene Schneider mevcut anayasaya bağlı olduğunu deklare ederek Allende yönetimine karşı yapılacak bir askeri darbenin önünü tıkamıştır. CIA bu tıkanıklığın giderilmesi amacıyla Şili Ordusu içerisinde “temas” halinde bulunduğu generallere başvurmuştur: Bunlardan biri çeşitli sağ kanat gruplara liderlik eden ve alt seviye subaylar arasında taraftarı bulunan emekli general, Roberto Viaux’tur. Diğerisi ise Şili başkenti Santiago’da garnizon komutanlığı yapmakta olan General Camilo Valenzuela’dır. CIA, Viaux liderliğindeki grubun bir askeri darbe için yetersiz olduğunu düşünmüş ama darbe karşıtı komutan Schneider’in kaçırılması ya da

öldürülmesi için her iki gruba da lojistik ve mali yardımda bulunmuştur.⁹³ Görüldüğü üzere bir ülkenin yönetiminin değiştirilmesine yönelik bir örtülü operasyonda, paramiliter operasyonlar ve politik faaliyetler iç içe geçmiştir. Nihayetinde Viaux liderliğindeki grup, 22 Ekim 1970 günü General Schneider'in makam aracına pusu kurarak kendisini öldürmüştür. Her iki grupla da ilişkisi olduğunu kabul eden CIA, temel amacın generalin kaçırılması olduğunu savunmuş ve Viaux grubunun, öldürme faaliyetini kendilerinden bağımsız icra ettiğini belirtmiştir.⁹⁴

2) Kara Propaganda

Genel olarak propaganda faaliyeti, “açık faaliyetler” kısmında anlatıldığından burada doğrudan kara propaganda konusuna geçilecektir.

Daha önce kısaca belirtildiği gibi bu propaganda çeşidinde faaliyeti yürüten odak tamamen kendisini gizlemekte ve bu kapsamda yapılan yayının bir başka kişi ya da kurum tarafından yapıldığı izlenimini yaratmaktadır. Tüm ortaya çıkana kadar kara propagandanın arkasındaki odağın tespiti oldukça zordur.⁹⁵ Daha da önemlisi çoğunlukla söz konusu yayının bizzat hasım bir devlet, örgüt ya da haber ajansı tarafından gerçekleştiriliyormuş algısı yaratılmaktadır. Yayılan bilgiler doğru olabileceği gibi tamamen kurmaca da olabilir ancak her halükarda odak kendini gizlemekte ve bilgiyi yayan olarak çoğunlukla “hasım” bir paravanı çıkarmaktadır hatta yine çoğu zaman da bu paravanı kendisi yaratmaktadır. Böyle bir işleme girişmesinin en büyük sebebini Özdağ şu tanımıyla net bir biçimde açıklamaktadır: “Kara propaganda herhangi bir etik sınır

⁹³ Lubna Z. Qureshi, *Nixon, Kissinger, and Allende: U.S. Involvement in the 1973 Coup in Chile*, New York, Lexington Books, 2009. s. 64.

⁹⁴ CIA Resmi Sitesi, “CIA Activities in Chile-The Schneider Assassination” Erişim adresi: <https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/chile/index.html#15> (Erişim tarihi: 06.02.2019.)

⁹⁵ Cull, Culbert, Welch, *Propaganda and Mass Persuasion : A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present*, s.41.

tanımayan ve her türlü konuyu sonuna kadar istismar etmekten çekinmeyen ‘kan akmasına yol açabilecek’ bir propaganda türüdür.”⁹⁶ Görüldüğü üzere kara propaganda, propaganda türleri arasında en ciddi sonuçlara yol açabilecek olan faaliyettir ve bundan ötürü propagandanın arkasındaki odak muhtemel sorumluluktan kaçmaya çalışmaktadır.

Peki devletler neden kara propagandaya başvurma ihtiyacı duyarlar? Shulsky ve Schmitt ilgili kitaplarında devletlerin bu konudaki iki temel motivasyonlarına dikkat çekmektedir. İlki bir fikrin açıkça “empoze edilmeye” çalışılması ters tepebilir bu yüzden devlet kendini gizlemek isteyebilir. Yazarların bu konuda verdiği örnek, İngilizlerin Amerikan toplumunu dünya savaşlarına katılma fikrine alıştırmak için sergiledikleri çabadır. İngilizler bunu Amerikan toplumuna açıktan empoze etme yerine, kendileri tarafından finanse edildiği bilinmeyen yazılı yayınları kullanmışlardır. Diğer neden ise diplomatik kaygılardır. Açıktan söylendiği takdirde diplomatik problem yaratabilecek hususlar, örtülü olarak dillendirilebilmektedir.⁹⁷

Örnek vermek gerekirse 2. Dünya Savaşı'nın başlangıç döneminde Nazi rejimi, 3 farklı radyo yayının aynı anda faaliyete geçirildiği bir kara propaganda faaliyetini Britanya'ya karşı uygulamıştır. Naziler bu yayınların Britanya kaynaklı olduğu izlenimini yaratmaya çalışmıştır. Biri İskoç milliyetçileri tarafından yapılmış gibi gösterilmiş, diğerinin sol kanattan gruplar tarafından yapıldığı izlenimi yaratılmış ve bir diğerinin ise BBC tarzında genel olarak gelişmeleri yayınlayan bir radyo olduğu algısı yaratılmıştır. Ayrıca özel olarak BBC tarzında yapılan yayında çok göze batmayacak şekilde Alman sempatisi yaratılmaya çalışılmıştır. Her halükarda her üç yayının da temel amacı savaş sırasında İngiliz halkının moralini zayıflatmaktır.⁹⁸ Bunun karşılığında İngilizler de, hem “*Soldatensender West*” adında sahte bir Alman radyosu kurarak bunun üzerinden yayın

⁹⁶ Özdağ, *İstihbarat Teorisi*, s.316.

⁹⁷ Schmitt ve Shulsky, *Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence*, s.84.85.

⁹⁸ *Ibid*,s.41.

yapmış hem de Almanya sınırları içinde aslında var olmayan Alman direniş örgütlerine ait bildiriler dağıtmıştır.⁹⁹

Bir başka örnek ise KGB'nin uygulamalarıdır. 1956 yılındaki Macaristan ayaklanmasının ardından KGB, Özgür Macaristan adında bir radyo kurmuş ve bu radyonun Macaristan'daki Sovyet karşıtları tarafından idare edildiği izlenimi yaratmıştır. Bu radyo gerçekten de Sovyet karşıtları tarafından işletiliyormuş gibi Sovyetlerin yaptığı katliamlardan bahsetmiş ve ABD'ye bu duruma müdahale etmesi için çağrıda bulunmuştur. Elbette ki ABD bu duruma müdahale edememiştir. KGB'nin temel amacı ABD'nin, komünizmle mücadele konusunda aslında güvenilir bir partner olmadığını anti-komünist gruplara göstermek ve bu konudaki güvenilirliğini zedelemektir.¹⁰⁰ Yine KGB uzun bir süre boyunca, AIDS hastalığının ABD tarafından yaratıldığı ve Afrika kıtasında yaygınlaşmasında da Amerikalıların etkili olduğu fikrini yaymıştır. Bu faaliyet bir örtülü operasyon olarak “kara propaganda”ya uygun bir örnektir.¹⁰¹

Açık faaliyetler kısmında, Güney Afrika devletinin resmi radyosu üzerinden ihtilaf halinde olduğu siyah toplumlara yönelik beyaz propaganda çalışması yaptığı belirtilmişti. Güney Afrika sadece bununla kalmamış, hedef ülkelerde kabileler arasında çatışma çıkarma amacıyla doğru olmayan söylentiler yayma yoluna da gitmiştir.¹⁰²

3) Paramiliter Faaliyetler

⁹⁹ Lowell H. Schwartz, *Political Warfare Against the Kremlin- US and British Propaganda Policy at the Beginning of the Cold War*, Londra, Palgrave Macmillan, 2009, s.10.

¹⁰⁰ Cull, Culbert, Welch, *Propaganda and Mass Persuasion : A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present*, s.42.

¹⁰¹ Nutter, *CIA'in Karanlık Operasyonları*, s.131.

¹⁰² Mckay, “The Propaganda Battle for Zambia”, s.18.

Paramiliter kelime anlamı itibariyle “asker benzeri - asker gibi” anlamına gelmektedir. Etimolojik açıdan bakıldığında “para” ve “militer” kelimeleri bu sözcüğü oluşturmakta ve Yunanca kökenli olan “*para*” kelimesi “bir şeye benzeyen” ya da “bir şeye göre ikincil konumda olan” anlamını taşımaktadır. Yani paramiliter sıfatı bir unsurun bazı askeri unsurları içerdiğini ancak tam anlamıyla ordunun bir parçası olmadığını göstermektedir. Nihayetinde paramiliter sıfatı, özellikle profesyonel olarak asker olmayan bireylerin eğitilmesi ve silahlandırılması ile oluşturulan birimler için kullanılmaktadır ve bu birimler çoğu zaman ya düzenli bir ordunun olmadığı yerlerde görev yapmakta ya da düzenli orduya destek vermektedir. Bazı yerlerde ve durumlarda “milis” olarak da adlandırılan bu gruplar bazen resmi bir kuruluşa bağlı biçimde yasal olarak çalışabileceği gibi bazı hallerde de yasadışı gruplar olarak kabul edilmektedir.¹⁰³

İşte tam da bu yasadışı yönüyle paramiliter gruplar, örtülü operasyonların konusuna girmektedir. Adıyla da bağlantılı olarak paramiliter operasyonlar bir başka ülkeye topyekün bir askeri saldırıyı içermemektedir. Ortada “asker benzeri” bir faaliyet vardır ancak tam anlamıyla bir savaş yoktur. Bu faaliyetin ana odak noktasını ise hedef ülkedeki isyancı ya da silahlı bir muhalif grubun eğitilmesi, silahlandırılması ve hatta mali olarak desteklenmesi ya da kendi kendilerini mali olarak destekleyebilmeleri için gereken yeteneklerin kazandırılması –silah, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı gibi- oluşturmaktadır. Paramiliter faaliyet gerçekleştirilerek hedef ülke açısından ciddi bir güvenlik sorunu yaratılmakta ve daha da önemlisi bu durum, o ülkeye savaş ilan edilmeden ortaya çıkarılmaktadır. Böylece savaş halinde ortaya çıkabilecek hukuki ve daha da önemlisi mali yükten kaçınılmaktadır.

Her ne kadar açık savaş ilanının getireceği hukuki yük yok dense de aslında bu operasyonun uluslararası anlamda gayri hukuki özelliği nedeniyle daha riskli bir durum

¹⁰³ Kelimenin anlamı ve kökeni için bkz. Erişim adresi:

<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/paramilitary> (Erişim tarihi:30.01.2019)

içine de girilmektedir. Çünkü örtülü operasyonlar arasında tabiri caizse en “kanlı” niteliğe sahip olan ve en çok insan kaybına yol açacak faaliyet, paramiliter nitelikli olanlardır. Diğer operasyonların aksine çok daha yıkıcı bir etkiye sahiptir. Çünkü örtülü bir biçimde birtakım kişiler silahlandırılmakta ve bu kişilerden açık bir biçimde başkalarını öldürmeleri beklenmektedir. Dolayısıyla arkasındaki elin ortaya çıkma hali, operasyonu yürüten devlet açısından çeşitli sıkıntıları beraberinde getirecektir. Tam burada şu hususa da dikkat çekmek gerekir: Örtülü operasyonlar arasında, örtülü niteliği en çabuk ortadan kalkma potansiyeline sahip operasyonlar da bunlardır. Arkasındaki elin en hızlı ortaya çıktığı faaliyet türü de budur.¹⁰⁴ Bunun temel nedenlerinden birisi, bu tarz operasyonların “ortamından” kaynaklanmaktadır. Diğer faaliyetlerin aksine, operasyonun arkasındaki el hedefe daha yakındır. Silah ve teçhizat temini, askeri danışman gönderme, teknoloji sağlama gibi “gizli el”in kaynağını ortaya çıkaracak veriler daha fazladır ve operasyona maruz kalan ülke de silahlı çatışmanın getirdiği cesaretle karşı kaynağı daha rahatlıkla ortaya çıkarabilmektedir.

“İsyancı Grup Eğitimi” şeklindeki paramiliter faaliyetlerde şu hususlar önem arz etmektedir: Öncelikle hedef ülkedeki mevcut isyancı gruplar ya da bu potansiyele sahip örgütlerle istihbarat servisleri üzerinden bağlantıya geçilmektedir ya da zaten eskiden beri istihbarat toplama amaçlı olarak bir ilişki vardır. Operasyonu yürüten devlet, daha nitelikli eğitim, daha modern silah-teçhizat ve daha fazla mali imkan sağlayarak, bu örgütün hedef devlete yönelik terör kampanyasını genişletmesine ya da verdiği tahribatı güçlendirmesine yardımcı olur. İlgili grupların eğitiminin üçüncü bir ülkede, özellikle de o ülkede yer alan örgüt kamplarında yapılması gizliliğin sağlanması açısından en uygun olanıdır ki genellikle bu üçüncü ülke, hedef ülkenin komşusu olmaktadır. Daha da önemli ve de yararlı olan bu üçüncü ülkelerin ordu ve istihbarat birimleri ile bu konuda yakın

¹⁰⁴ Uram, “Covert Action: A Useful Tool for United States Foreign Policy?”, s.176.

ilişki kurulması, hatta eğitim ve lojistik işinin olabildiğince bu birimlere aktarılmasıdır. Böylece operasyonu yürüten devlet, kendini bir kademe daha geri çekerek gizlenme halini güçlendirmektedir. Çok bilinen örneklerden gitmek gerekirse 1979 yılında SSCB'nin Afganistan'a askeri müdahalesinin ardından ABD, SSCB'nin Afganistan'daki direnişle fazlasıyla uğraşmasını ve bunun sonucu olarak siyasi ve ekonomik çerçevede “yara almasını” istemiş; bu amaçla CIA ‘*Operation Cyclone* (Tufan)’ kapsamında Afganistan'daki Sovyet yönetimine karşı ülkedeki İslamcı tabanlı işgal karşıtı örgütlere silah ve eğitim desteği vermiştir. İşte ABD bu eğitim ve silah desteğini çoğunlukla Pakistan yönetimi ve onun istihbarat servisi üzerinden yaparak, kendi rolünü -en azından yasal olarak- gizleme işlemini bir üst seviyeye çıkarmıştır.¹⁰⁵ Yine Soğuk Savaş konsepti çerçevesinde ABD 1970'lerin ortalarında Angola'da Portekiz sömürge yönetimine son veren ve iktidarı ele alan sosyalist tandanslı MPLA yönetimine karşı, silahlı muhalif UNITA örgütünü desteklemiş ve bu desteği de daha çok, beyazların liderliğinde yönetilen Güney Afrika üzerinden vermiştir.¹⁰⁶

Ayrıca istihbarat servisleri, paramiliter operasyon sırasında özellikle silah ve teçhizatın nakli aşamasında kendi kurduğu paravan şirketleri kullanmaktadır ki gizlilik seviyesini yine yukarı çekerek yakalanma riski azalabilsin. CIA'in bu amaçla kurduğu ilk şirket Sivil Hava Taşımacılık (CAT)'tır. Bu şirket üzerinden ilk olarak, Li Mi'nin önderliğindeki milliyetçi Çin güçleri desteklenmiş ve Hindi-Çin'de sömürge karşıtı ayaklanmaları bastırmaya çalışan Fransızlara yardım edilmiştir. Bu operasyonlar daha sonra tüm Güneydoğu Asya'yı kapsayacak şekilde genişletilmiş ve CAT bir süre sonra daha büyük bir şirket olan “*Air America*”ya dönüştürülmüştür.¹⁰⁷ Yine CIA, 1980'lerde

¹⁰⁵ A.Z.Hilali, *US-Pakistan Relationship: Soviet Invasion of Afghanistan*, Londra, Routledge, 2005,s.117-120.

¹⁰⁶ Joseph Hanlon, *Beggar Your Neighbors: Apartheid Power in Southern Africa*, Londra, Indiana University Press,1986,s.156-157.

¹⁰⁷ Lyman B. Kirkpatrick, Jr., *The U.S. Intelligence Community: Foreign Policy and Domestic Activities*, New York, Hill and Wang, 1973, s. 119

Orta Amerika'daki sol hareketlere karşı kapsamlı bir bastırma hareketi yürütmüştür. Bu kapsamda bir yandan Nikaragua'daki sol Sandinist yönetime karşı sağcı Contraları desteklemiş, diğer yandan ise El Salvador ile Honduras'taki gerilla hareketlerini bastırmak için ilgili ülkelerdeki güvenlik güçlerini eğitmiş ve hatta örtülü bir biçimde yönetmiştir. İşte bu operasyonlar kapsamında CIA; Investair Leasing, Armairco ve Shenandoah Leasing gibi paravan şirketler kurmuş ve desteklediği gruplar ile hükümetlerin mücadeleleri için gereken ekipmanı ve silahı bunlar üzerinden sağlamıştır.¹⁰⁸

Yukarıda kısaca değinildiği gibi diğer bir paramiliter operasyon türünü ise suikast oluşturmaktadır. Bu operasyon kapsamında hedef ülkede hem etkili bir konuma sahip olan hem de operasyonu yapan ülkenin menfaatlerine engel teşkil eden askeri veya politik şahsiyetlerin ortadan kaldırılması yoluna gidilmektedir. Hedef alınacak olan kişinin mutlaka en üst düzeyden bir yetkili olması gerekmez. Operasyon sahibi devletin çıkarlarını zedeleyecek faaliyetlerde bulunması yeterlidir. Ancak suikast içerikli bir örtülü operasyonu gerçekleştirme yönünde alınacak olan karar son derece dikkatli bir biçimde alınmalıdır, Çünkü ortaya çıkması halinde kolay kolay düzeltilemeyecek sıkıntıları ortaya çıkaracaktır.

1960'lı yılların başlarında Kongo'nun bağımsızlığını kazanmasının ardından ilk başbakan olan Patrice Lumumba'ya yönelik gerçekleştirilen faaliyet kısmen bu tip bir faaliyete örnek teşkil etmektedir. Bağımsızlığın ardından önce SSCB ile yakın ilişki kurmaya çalışan ama ABD ile de ilişkileri koparmayan Lumumba'yı, ABD sol tandanslı bağımsızlıkçı hareketleri kışkırtma potansiyeli nedeniyle bir tehdit olarak görmüş ve önce örtülü bir politik faaliyetle onu devirmeye çalışmış, ancak başarılı olamayınca askeri

¹⁰⁸ John Prados, *Presidents' Secret Wars: CIA and Pentagon Covert Operations from World War II Through the Persian Gulf War*, Chicago, Ivan R. Dee, 1996, s.431-432.

darbe seçeneğine başvurmuştur.¹⁰⁹ Askeri darbeye devrilen Lumumba, Birleşmiş Milletler koruması altına girerek pasif bir duruma girmiştir. Ancak, Amerikan yönetimi ve CIA, BM koruması altındaki Lumumba'nın tehlike arz etmeye devam ettiğine kanaat getirmiş ve kendisine yönelik suikast programını devreye sokmuştur. Bu kapsamda CIA uzmanları Lumumba'yı Afrika'daki bir hastalıktan ölmüş gibi gösterecek zehirli bir karışım hazırlamışlar ve bu karışımı Kongo'ya götürmüşlerdir. Ancak bu ve diğer yedek planların icra edilmesine gerek kalmadan Lumumba, CIA bağlantılı kabileler tarafından öldürülmüştür ve cesedinin ortadan kaldırılması işlemini de CIA İstasyon şefi Lawrence Devlin üstlenmiştir.¹¹⁰ 1958 yılında Irak'ta krallığı sona erdiren ve cumhuriyetin kurulmasına vesile olan ihtilalin lideri konumundaki General Abdulkerim Kasım'a yönelik olarak CIA bir suikast planı devreye sokmuştur ve bu kapsamda o zaman genç bir politik figür olan Saddam Hüseyin'i kullanmıştır.¹¹¹ 1959 yılında Küba'daki Batista rejiminin devrimciler tarafından yıkılmasının ardından ülkede Fidel Castro önderliğinde kurulan yeni rejim, CIA'in neredeyse her çeşit örtülü operasyonuna maruz kalmıştır ve bunların içinde paramiliter nitelikli olanların ayrı bir yeri vardır. Öncelikle CIA, devrimin ardından adadan kaçan yeni rejim muhaliflerini eğitip silahlandırmış ve bu grupları rejimi devirmesi amacıyla Amerikan Ordusu'nun desteği ile yeniden adaya yollamıştır. Ancak bu ve benzeri faaliyetlerin sonuçsuz kalması üzerine CIA direkt Castro odaklı suikast faaliyetlerine yönelmiştir. ABD'nin 1960-1965 yılları arasında Castro'ya yönelik beş kez suikast girişiminde bulunduğu söylenmektedir, ancak Castro'nun eski karşı-istihbarat şefine göre bu sayı 24'tür.¹¹² Bu kapsamda uygulanmış ya da iptal edilmiş birbirinden farklı suikast biçimleri karşımıza çıkmaktadır: Zehirli purolar, tüy dökücü krem

¹⁰⁹ Stephen R. Weissman, "What Really Happened in Congo: The CIA, the Murder of Lumumba, and the Rise of Mobutu", *Foreign Affairs*, Cilt 93/4 (2014), s.16.

¹¹⁰ Nutter, *CIA'in Karanlık Operasyonları*, s.170-171.

¹¹¹ Richard Sale, "Exclusive: Saddam Was Key In Early CIA Plot", Information Clearing House websitesi. Erişim adresi: www.informationclearinghouse.info/article2849.htm Erişim tarihi:29.10.2018.

¹¹² Nutter, *CIA'in Karanlık Operasyonları*, s.173.

barındıran ayakkabılar, patlayıcı içeren deniz kabukluları, öldürücü mikrop içeren dalış elbisesi ve CIA tarafından kiralananan Mafya tetikçileri.¹¹³

Paramiliter operasyonlarla ilgili diğer bir gerçek de şudur: John Stempel, yazısında CIA'nın Soğuk Savaş'tan bu yana paramiliter operasyon yürüttüğü ülkelerin adının yer aldığı bir liste vermektedir: Ukrayna, Polonya, Arnavutluk, Macaristan, Endonezya, Çin, Umman, Malezya, Kuzey Kore, Venezuela, Dominik Cumhuriyeti, Bolivya, Guatemala, Küba, Nikaragua, El Salvador, Angola, Yunanistan, Afganistan ve Irak. Ülkelere dikkatlice bakıldığında bir gerçek yeniden ortaya çıkmaktadır. Örtülü operasyonların hedefi olan ülkeler genellikle ya savaştan zarar görmüş ya da gelişme seviyeleri düşük olan ülkelerdir.¹¹⁴ Örtülü operasyonlar konusunda gelişmemiş ülkelerin hedef olarak seçilmesi oldukça kolay bir şekilde açıklanabilir. Örtülü operasyonlar tehlikeli doğası gereği pek çok yasal riski içinde barındırmaktadır. Tüm çabalara rağmen organizatör devletin rolünün ortaya çıkması halinde dahi, gelişmemiş ya da savaştan güçsüz düşmüş bir ülkenin organizatör devlete güçlü bir cevap verme olanağı yoktur. Bundan ötürü bu ülkelerin geleceğini, bu ülkelerin iradesi hilafına şekillendirmeye yönelik yapılan örtülü operasyonlar anılan ülkelerde daha kolay ve daha sürekli bir biçimde gerçekleştirilebilmektedir.

Sonuç olarak bu bölümde politik savaş kavramı, tam olarak Kennan'ın çizdiği çerçeve içerisinde açıklanmaya çalışıldı. Bu çerçeve içerisinde politik savaş, öncelikle açık ve örtülü faaliyetler olarak ikiye ayrıldı ve yine Kennan'ın öngördüğü şekilde bazı alt ayrımlara gidildi. Tarihi seyir içerisinde verilen örnekler de bu faaliyetlerin daha iyi anlaşılmasını sağlama amacı taşımaktaydı. Bundan sonraki bölüm İtalya'da uygulanmış

¹¹³ Tracy C. Davis, "Operation Northwoods: The Pentagon's Scripts for Overthrowing Castro", *The Drama Review*, Cilt 50/1 (2006), s.135.

¹¹⁴ John D. Stempel, "Covert Action and Diplomacy", *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, Cilt 20/1 (2007), s. 127.

olan politik savaşın daha iyi anlaşılabilmesi için büyük önem arz etmektedir. İkinci bölümde ilgili dönemin uluslararası ortamı ve daha özel olarak da İtalya'nın 2. Dünya Savaşı sonrası durumu ile 1948 genel seçimlerine uzanan dönem anlatılacaktır.

2. BÖLÜM

POLİTİK SAVAŞ KAVRAMININ DOĞDUĞU KOŞULLAR VE AKTÖRLERİN DAVRANIŞLARI

A) KISACA 2. DÜNYA SAVAŞI VE SAVAŞ SONRASINDA GENEL OLARAK AVRUPA VE ÖZELLİKLE İTALYA’NIN İÇİNDE BULUNDUĞU DURUM

Başta da belirtildiği gibi ABD’nin anlatılacak olan politik savaş faaliyeti, dönemin uluslararası ortamı ile doğrudan ilgilidir ve faaliyetin daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle ilgili dönemde İtalya’nın da içerisinde yer aldığı Avrupa kıtasında politik durumun ne olduğu, bu duruma nasıl gelindiği ve bu duruma gelmede hem ABD’nin hem de SSCB’nin yapısal ve konjonktürel tutumlarının etkisine kısaca değinilecektir.

Avrupa devletleri arasında uzun süreden beri var olan emperyalist rekabet, 20. Yüzyıl başlarında yeni bir evreye girmeye başlamıştır. Bunun en temel nedenlerinden birisini, birliklerini diğer Avrupalı devletlere göre daha geç tamamlayan Almanya ve İtalya’nın sömürge elde etme yarışına girmesi oluşturmaktadır. İngiltere ve Fransa gibi sömürge elde etme faaliyetlerine çok daha önce başlamış ve bu konuda elde ettiği kazanımları kaybetmek istemeyen Avrupalı devletler, bu yeni “genç emperyalist” devletlerin kendi menfaatlerini zedeleyecek girişimlerini engelleme yoluna gitmişler ve bu engelleme girişimleri nihayetinde 1. Dünya Savaşı’nın çıkmasına neden olmuştur. Savaşın bir tarafını İngiltere, Fransa ve Çarlık Rusyası’nın liderlik ettiği İtilaf Devletleri; diğer tarafını ise Almanya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu’nun önderlik ettiği İttifak Devletleri oluşturmuştur. Savaş, İttifak Devletleri’nin yenilgisi ile sonuçlanmış; Osmanlı Devleti yıkılmış, Almanya ise ekonomik ve politik olarak son derece zor bir döneme girmiştir.

Yine 20. Yüzyıl'ın başlarından itibaren Avrupa'da etkili olan milliyetçi politik akımlar, özellikle 1. Dünya Savaşı'nın ardından önce İtalya'da ve sonra Almanya'da son derece yeni formlarda kendini gösterecek ve ülkelerinde iktidarı ele geçireceklerdir. İtalya'da Benito Mussolini liderliğindeki Ulusal Faşist Parti (*Partito Nazionale Fascista*) ünlü Roma Yürüyüşü ile İtalya'da yönetimi ele geçirmiş ve ardından Balkanlar ve Kuzey Afrika merkezli sömürge elde etme faaliyetlerine yönelmiştir. Adolf Hitler liderliğindeki Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*) ise seçimlerle elde ettiği yönetimle birlikte ülkedeki ekonomik ve politik kargaşayı sonlandırmış, ancak yaptığı yasal değişikliklerle ülkedeki demokratik sistemi ortadan kaldırmış ve Alman ırkının üstünlüğüne dayanan Nazizm ideolojisini tüm aygıtları ile birlikte devlete egemen kılarak yeni emperyalist faaliyetlerin ön hazırlığını yapmıştır. Nihayetinde Almanya'nın tüm Avrupa'yı ele geçirmek için Polonya'da başlattığı saldırı dalgası ve Mihver Devletleri adı altında Almanya ile ittifak yapan İtalya ve Japonya'nın yayılmacı faaliyetleri, 2. Dünya Savaşı'nın tetiklenmesine yol açmıştır.

2. Dünya Savaşı, dünya tarihinin bugüne kadar gördüğü en büyük insani facialara ve yıkımlara yol açmış; bu kapsamda milyonlarca insan hayatını kaybetmiş ve özellikle Avrupa kıtası ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) bu büyük yıkımdan önemli ölçüde etkilenmiştir. İnsan ölümlerinin bu kadar çok olmasındaki temel nedenler; özellikle Alman ordularının ve daha sonra da kısmen Müttefik ordularının saldırı stratejileri kapsamında askeri-sivil alan ayrımı yapmaması, Nazi rejiminin hem kendi anavatanında hem de işgal edilen bölgelerde başta Museviler olmak üzere sivil halka yönelik sistematik bir yok etme kampanyası yürütmesi ve ileri teknoloji ürünü silahların –özellikle de hava gücünün- kitlesel katliamları beraberinde getirmesidir.¹¹⁵ Dönemine göre çok ileri düzeyde bir teknolojiye, insan gücüne ve öz disipline sahip Alman orduları

¹¹⁵ Andrew Heywood, *Global Politics*, Londra, Palgrave Macmillan, 2011, s.32.

neredeyse tüm Avrupa'yı fethederek kıtada rakipsiz kalmış, ancak ABD'nin savaşa girerek Batı Avrupa'dan askeri harekate girişmesi ve SSCB'nin büyük bir Alman işgal hareketini atlattıktan sonra doğudan ilerlemesi ile geriletilmiş ve nihayetinde Alman orduları yenilerek Almanya mağlup edilmiştir.

2. Dünya Savaşı'nın sonunda öncelikle Avrupa'nın genel durumuna odaklandığımızda şunu görmekteyiz: Her ne kadar 2. Dünya Savaşı çeşitli cepheler kapsamında; Sovyet coğrafyasının batısı, Kuzey Afrika ve Asya-Pasifik'in bazı bölümlerinde de yaşanmış olsa bile en büyük yıkım Avrupa'da gerçekleşmişti. Bu yıkımın en önemli ögesini başta insani kayıp oluşturmaktaydı. 1939-1945 yılları arasında süren 2. Dünya Savaşı sırasında 37 milyona yakın Avrupalı hayatını kaybetmişti.¹¹⁶ İnsani kaybın yanında tüm Avrupa; sanayi, tarım, ekonomi ve ulaştırma alanlarında inanılmaz bir çöküntü içindeydi. Bunun temel nedenini elbette bizatihi savaşın kendisi oluşturmaktaydı ancak Nazi Almanyası'nın savaş sırasında izlediği politika da bu durumun bir diğer nedeniydi. Almanlar işgal ettikleri ülkelerin madenlerini, fabrikalarını, tarım arazilerini ve demiryollarını tamamen Alman savaş ekonomisinin bir parçası haline getirdiler ve ayrıca işgal bölgelerindeki nüfusa da kendi işgüçlerine dönüştürdüler.¹¹⁷ İşte bu politika da tüm Avrupa'nın beşeri ve ekonomik kaynaklarının hızlı bir şekilde tükenmesine yol açtı. Bu hususların yanında bir de özellikle savaş sonunda, ABD ve İngiltere'nin başta Almanya'nın önde gelen şehirlerinde olmak üzere Avrupa kapsamında yürüttüğü hava bombardımanı faaliyetleri savaştan doğan yıkımın etkisini daha da arttırdı.¹¹⁸

Savaş sonrasında Avrupa sathında sanayinin durumu oldukça kötü durumdaydı. Fabrikaların çoğu yok edilmiş, geriye kalanların büyük çoğunluğu ise iş gücü

¹¹⁶ Tony Judt, *Postwar-A History of Europe Since 1945*, New York, Penguin Press, 2005, s.18.

¹¹⁷ Ibid., s.14.

¹¹⁸ Ibid., s.16.

yetersizliğinden ötürü çalışamaz haldeydi. Bunun yanında sağlam kalan fabrikaların çoğu da savaş malzemesi üretecek biçimde dönüştürülmüş olanlardı ve bunların eski üretim biçimlerine dönüştürülmesi için gereken parasal kaynak ortada yoktu.¹¹⁹ Avrupa’da tarım da savaştan nasibini fazlasıyla almıştı. Hem savaş boyunca tarım ihmal edildiğinden zirai üretim verimliliği azalmıştı hem de tarım aletleri yetersiz ve azdı. Fakat daha vahim olanı zirai alanların patlamamış mermiler ve mayınlarla dolu olmasıydı.¹²⁰ Ulaşım ve altyapı da büyük zarar görmüş durumdaydı. Savaş zaten Avrupa’nın yıllar boyunca geliştirdiği ileri seviye ulaşım ve altyapı sistemini yıkıma uğratmıştı ancak demiryolları, köprüler ve su kanalları savaşın son döneminde özellikle geri çekilen Almanlar, ilerleyen Müttefik güçleri ve Fransız direnişi tarafından sabote edilmişti.¹²¹ Bunlarla da bağlantılı olarak sağlık hizmetleri Avrupa sathında iyi işleyemez durumdaydı. Hastaneler ve diğer sağlık merkezleri savaştan büyük zarar görmüştü ve ilaç tedariği konusunda ciddi bir sıkıntı yaşanmaktaydı. Yukarıda bahsedilen tarım alanlarının işlevsizliği, besin üretimini kötü etkileyince ve bu durum bir de sağlık hizmeti konusundaki eksikliklerle birleşince ortaya yüksek ölüm oranları çıkmaktaydı. 1945 Temmuz’unda Berlin’de yaşanan dizanteri nedeniyle bir süre boyunca ortalama her 100 doğumdan 66’sı bebek ölümüyle sonuçlanmıştı. Ayrıca 1945 Ekim’inde Berlin’de her gün ortalama 10 insan açlık veya hastalık nedeniyle ölmekteydi.¹²²

Sonuç olarak savaş sonrasında Avrupa ekonomileri bir çöküş ile karşı karşıyaydı. Savaş sırasında, % 25 oranında düşen Avrupa ülkelerinin toplam Gayri Safi Milli Hasılası (G.S.M.H.) savaş sonrasında düşmeye devam etmekteydi .¹²³ Avrupa’nın ileri gelen ekonomilerinden Almanya zaten çökmüş durumdaydı ancak bunun yanında İngiltere ve

¹¹⁹ Çağrı Erhan, “Avrupa’nın İntiharı ve İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Temel Sorunlar”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 51/1 (1996), s.260.

¹²⁰ Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918-1994*, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 1994, s. 176.

¹²¹ Judt, *Postwar-A History of Europe Since 1945*, s.17.

¹²² Ibid., s.22.

¹²³ Erhan, “Avrupa’nın İntiharı ve İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Temel Sorunlar”, s.260.

Fransa da kendini toparlayamamaktaydı. Fransa’da ekonomi; artan enflasyon, işsizlik ve ticari durgunluk nedeniyle kötü durumdaydı. İngiltere ise hem savaş sonunda altın ve dolar rezervlerini tüketmişti hem de savaş boyunca Washington’dan aldığı ekonomik yardımdan savaş sonrasında mahrum kalmıştı.¹²⁴ Görüldüğü üzere kıta ekonomisi de savaş sonrası yıkım nedeniyle oldukça kötü durumdaydı. Ancak burada ekonominin hızlı bir biçimde kendini toparlamasını engelleyen bir etmene daha dikkat etmek gerekir. Moskova yönetimi diğer müttefiklerle savaş sonrasında yaşadığı anlaşmazlıkların bir sonucu olarak aldığı tek taraflı bir kararla, kontrolü altında tuttuğu Doğu Almanya’nın savaş sonrası sağlam kalmış sanayi altyapısını büyük oranda SSCB’ye nakletti ve böylece belki de Avrupa’yı, daha hızlı kalkınmasını sağlayacak bir unsurdan mahrum bıraktı. Bununla birlikte savaş öncesinde oldukça gelişmiş olan Batı ve Doğu Avrupa arasındaki ticaret ilişkisi de, savaş sonrasında Doğu Avrupa ülkelerinin dış ticaretlerini kendi aralarında yapmaya ve dışarıya mal satıp, dışarıdan mal almamaya başlamasıyla zarar gördü.¹²⁵

Yukarıda genel bir çerçeve içinde bahsedilmiş olan Avrupa’nın durumu doğal olarak kendini İtalya’da da göstermekteydi. Ekonomik dar boğazla başlayıp yüksek oranlı işsizliğe uzanan süreç, İtalya’da da aynı şekilde yaşanmaktaydı. Ancak bu çöküntünün İtalya’da da ağır bir biçimde yaşanmasının özel bir nedeni bulunmaktaydı. McCarthy’nin İtalya tarihini ele aldığı eserinde belirttiği gibi İtalyan ekonomisi –Almanya’nın aksine- en başından itibaren geniş çaplı bir savaşı finanse edecek niteliğe sahip değildi. Savaş için gereken hammaddelere sahip olmayan İtalyan ekonomisi, harbin getirdiği yükü kaldırmakta zorlandı ve neticede savaş sonundaki durum ortaya çıktı.¹²⁶

¹²⁴ Ibid., s.263.

¹²⁵ Ibid., s.265.

¹²⁶ Patrick McCarthy, *Italy Since 1945*, New York, Oxford University Press, 2000, s.43.

Öncelikle insani boyuttan bakıldığında İtalya ciddi bir sivil ve asker kaybı yaşamıştı. Savaş neticesinde yaklaşık 400 bin İtalyan askeri hayatını kaybetmişti.¹²⁷ İnsani boyutun yanında genel olarak ekonominin durumu da iç açıcı değildi. İtalya’da savaş sonrasında yüksek seviyede bir enflasyon yaşanmaktaydı ve buna bağlı olarak fiyatlar savaş öncesine göre 35 kat artmıştı ve artmaya devam ediyordu.¹²⁸ 1945’de İtalya’nın G.S.M.H.’sı ancak 1911’deki düzeyine eşitti ve ekonomi 1938’e oranla %40 küçülmüştü.¹²⁹ Ekonominin bu duruma gelmesindeki en büyük nedenlerden biri savaş sonrasında üretimin istenilen düzeyde gerçekleştirilememesiydi ve üretime ilişkin hedefe ulaşılamamasının temel nedeni ise İtalyan sanayisinin %80’inin Müttefik bombardımanı ile yok edilmesi idi.¹³⁰

Savaş sonrasında İtalya’nın kalkınması ile ilgili diğer bir önemli sorun ise işsizlik oranlarındaki yükseklik ile mevcut çalışanların içinde bulunduğu zor koşullardı. Yukarıda sayılan sanayi altyapısının yok edilmesi ile bağlantılı olarak işsizlik hızlı bir şekilde yükselmekteydi. 1947 yılına gelindiğinde İtalya’da işsizlerin sayısı 1.6 milyona ulaşmıştı.¹³¹ Bunun yanında bir işe sahip olanların imkânları da pek parlak değildi. Durum o kadar kötüydü ki gerçek ücretler 1913’deki düzeyin %26.7’sine inmişti.¹³² İşçi ya da köylü olsun; şehirde ya da köyde yaşasın emekçi sınıf büyük bir sıkıntı içindeydi. Herhangi bir toprağı olmayan işçiler zaten sefalet çekmekteydi. Bunun yanında kırsalda yaşayan köylülerin durumu ise, şehir merkezinden köylere yönelen göç nedeniyle ağırlaşmaktaydı. Bölgeler arasında işçilere ödenen ücretlerde bazı farklılıklar ortaya

¹²⁷ Judt, *Postwar-A History of Europe Since 1945*, s.18.

¹²⁸ Erhan, “Avrupa’nın İntiharı ve İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Temel Sorunlar”, s.260.

¹²⁹ Ibid., s.262.

¹³⁰ Idem.

¹³¹ Paul Ginsborg, *A History of Contemporary Italy-Society and Politics-1943-1988*, Londra, Penguin Books, 1990, s.80.

¹³² Erhan, “Avrupa’nın İntiharı ve İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Temel Sorunlar”, s.262.

çıkabilmekte yani bazı bölgelerde işçilere daha yüksek ücret ödenebilmekteydi ancak yüksek denilen bu ücretler de aslında emeğin bedelini karşılamaktan uzaktaydı.¹³³

İşte savaş sonrası İtalya'nın bu ekonomik durumu sosyalist hareketlerin güçlenmesi için oldukça elverişli bir ortam hazırlamaktaydı. Bunun farkında olan İtalyan komünistleri halkın ihtiyaçlarına uygun bir söylem geliştirmiş ve örneğin güney İtalya'daki köylülere, 1917 Bolşevik Devrimi'nden sonra Rusya'da yapılabilecek benzer şekilde tarımsal arazinin kurulacak "toprak komiteleri"nce yönetileceği vaadini vermişlerdi.¹³⁴ Böyle bir ekonomik sıkıntı içinde kıvranan köylüler için bu cezbedici bir vaatti. Daha sonra bahsedileceği gibi savaş sonrasında İtalyan Komünist Partisi üye sayısında “astronomik” bir artış yaşanmıştı. Bununla bağlantılı olarak mevcut fabrika ve atölyelerde yaygın bir şekilde örgütlenmiş sendika ağı aracılığı ile komünistler, işçileri organize etme konusunda hiçbir zorluk çekmemekteydi fakat bahsedilen kötü ekonomik koşullar nedeniyle işçiler zaten tepkilerini göstermede herhangi bir çekingenliğe sahip değildi. O günlerde bir grevin örgütlenmesi için uzun uğraşlara, bildiri dağıtma gibi faaliyetlere hiç gerek yoktu. Kısa bir toplantının ardından bir grev yapılacağına ilişkin söylentinin yayılması yeterli idi. Çok kısa süre içerisinde grev için büyük işçi toplulukları bir araya gelmekteydi.¹³⁵

Ancak sadece işçi-köylü sınıfı değil, şehir merkezlerinde yer alan ve aslında klasik olarak komünizm gibi “sermaye karşıtı” fikir akımlarına sıcak bakmayan esnaf grupları da ekonomik zorluklarla bağlantılı olarak sol tandanslı partilere ilgi göstermeye başlamıştı. İtalyan halkında sol gruplara artan ilginin bir diğer nedeni ise bu grupların faşist yönetimin devrilmesinde önemli rol oynayan Direniş'in omurgasını oluşturmasından ileri gelmekteydi. Bu sadece onlara duydukları saygıyla alakalı değildi;

¹³³ Ginsborg, *A History of Contemporary Italy-Society and Politics-1943-1988*, s.79-80.

¹³⁴ Erhan, “Avrupa'nın İntiharı ve İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Temel Sorunlar”, s.263.

¹³⁵ Ginsborg, *A History of Contemporary Italy-Society and Politics-1943-1988*, s.80.

hala o dönemde Direniş unsurları silahlarını bırakmış değildi ve halk silahlı bir gücün ciddiye alınması gerektiğinin de farkındaydı.

Fakat İtalya’da sol düşünceye ve sol tandanslı örgütlenmelere artan ilgiyi de doğru yere oturtmak gerekmektedir. Özellikle Direniş’e duyulan saygı ve savaş sonrası ekonomik koşullar sol gruplara olan ilgiyi geniş bir halk kitlesinde arttırmıştı. Ancak bu ilgi derin bir “sınıf bilinci”ne ya da bir “devrim”e olan inanca dayanmamaktaydı. Her ne kadar İtalya’nın kuzeyindeki işçi grupları arasında sol düşünce yaygın olsa da; “Roma’nın beyaz yakalı işçileri, Veneto’nun köylüleri ve güneyin büyük çoğunluğu” sınıf temelli bu politik düşünceye ya yabancı ya da düşman konumdaydı.¹³⁶

Genelde Avrupa’nın özelde ise İtalya’nın içinde bulunduğu söz konusu durum kıta üzerinde yeni bir jeopolitik şekillenmenin olacağının adeta sinyallerini vermekteydi:

Hem politik hem ekonomik hem de askeri olarak yıkılmış olan kıta Avrupası’nın savaş sonrası yeniden yapılandırılmasında elbette ki savaşın galibi olan Müttefik devletlerin sözü geçecektir. Ancak müttefik devletlerin bu sürece etkisi bağlamında da farklılıklar ortaya çıkacaktır. Öncelikle müttefik devletlerden biri olan Birleşik Krallık, hegemonik gücünün azalmasının yarattığı etki ve savaştan -özellikle ABD’ye nazaran- daha fazla etkilenmesi dolayısıyla Avrupa’nın restorasyonuna kısıtlı olarak katılacaktır. Ya da daha açık bir biçimde ifade etmek gerekirse ABD’nin yükselen hegemonyasını kendi menfaatleri çerçevesinde kabul edecek ve Avrupa’nın şekillendirilmesinde ABD ile hareket etmek zorunda kalacaktır.

Anlaşılaçağı üzere 2. Dünya Savaşı ertesinde Avrupa’nın reorganizasyonundaki temel iki yürütücü güç ABD ve SSCB olmuştur. Çünkü savaşın ardından kıta Avrupası’nda, kıta kapsamında etkili olabilecek hiçbir siyasi-askeri güç kalmamıştır. Fransa müttefik güçlerin yanında olsa da o da işgalin ve işbirlikçi bir yönetimin tahribatını

¹³⁶ Ibid., s. 81.

onarmakla meşguldür. Nazi rejimini sona erdiren orduları ile ABD ve SSCB, Avrupa'nın geleceğini şekillendirecek yegane aktörlerdir. Ancak bu iki aktörün arasında da bazı stratejik farklar bulunmaktadır ve bu farklar da bu iki küresel gücün Avrupa'da nasıl davranacağını etkileyecektir. Öncelikle SSCB de 2. Dünya Savaşı'ndan çok ciddi bir biçimde etkilenmiştir. Her ne kadar Almanya'nın yenilmesinde büyük bir rol oynasa da SSCB, yıkıcı ve geniş çaplı Alman işgali ve ardından başlattığı askeri hücum kapsamında 20 milyon civarında Sovyet vatandaşını kaybetmiş ve ekonomik altyapısı büyük oranda yok olmuştur. Ayrıca Sovyet ordusu, savaş sonunda Avrupa'da yer alan en büyük ordu olsa da savaşın yarattığı tahribatı atlatabilmek için ciddi bir yeniden yapılandırmaya ihtiyaç duyacaktır.¹³⁷ Bunun tersine Avrupa'yı şekillendirecek diğer güç olan ABD ise oldukça iyi durumdadır. Bu durumun en temel nedeni savaşın hiçbir şekilde genelde Amerikan kıtasına özelde de ABD'ye sıçramamasıdır. Ayrıca Japonların Amerikan donanmasına yönelik saldırısı olan Pearl Harbor saldırısı dışında da hiçbir Amerikan üssü saldırıya uğramamıştır. ABD'nin ekonomisi de aynı nedenlerin bir sonucu olarak savaş boyunca mükemmel bir biçimde çalışmaya devam etmiştir. Nihayetinde savaş sonunda Amerikan ekonomisi, dünya sanayi üretiminin %50'sini karşılamakta ve dünya ihracatının üçte biri ABD tarafından gerçekleştirilmektedir. Donanması ve hava kuvvetleri dünya çapında bir numaradır ve çok daha önemlisi savaşın sonunda ABD, atom bombası üretimi ile eşsiz bir statüye ulaşmıştır.¹³⁸

Bu iki büyük gücün Avrupa'ya yönelik politikalarını anlamak ve nihayetinde İtalya'daki yansımasını daha iyi görebilmek için, tam burada tarihi akışı durdurup ABD ve SSCB'nin Avrupa'ya yönelik politikalarının kökenlerine bakmakta yarar vardır. Temel konu ABD'nin İtalya'ya yönelik faaliyetleri olduğundan bu aşamada genel olarak Amerikan dış politikası ve özel olarak da bunun Avrupa'ya yansıması temel alınacak ve

¹³⁷ Antony Best, et. al., *International History of the Twentieth Century and Beyond*, Londra, Routledge, 2015, s.230.

¹³⁸ Ibid., s.230.

SSCB'nin özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'ya yönelik politikasına da bu kapsamda değinilecektir. Nihayetinde, açıklanacak olan Amerikan dış politikası çerçevesi ile İtalya'daki politik operasyonlara giden süreç aydınlatılmaya çalışılacaktır.

B) ABD'NİN DIŞ POLİTİKA VİZYONU VE AVRUPA ÜZERİNDE ABD-SSCB REKABETİ

Birleşik Krallık'a karşı gerçekleştirilen bağımsızlık savaşı ile kurulan ve bir iç savaş atlattıktan sonra tam olarak birliğini sağlayan ABD'nin, bu sürecin ardından yürüttüğü dış politika uygulamalarının ana motivasyonunun tam olarak ne olduğu hususu uzun bir süre boyunca tartışma konusu olmuştur. Tartışmanın ana eksenini ABD'nin diğer ülke ya da bölgelere yönelik müdahaleci tavırları ve bu tavrın ABD tarafından hangi şartlarda ve hangi nedenlerle alındığı oluşturmaktadır. Bu konuda pek çok görüş Uluslararası İlişkiler literatüründe ileri sürülmüştür, ancak işlevsellik bağlamında iki temel görüşe yer vermek konunun aydınlatılması bakımından yerinde olacaktır.

Özellikle 1950'ler ve 1960'lara kadar genel olarak kabul gören görüş uyarınca ABD, dış dünyada gerçekleşen ve kendisini de etkileme olasılığı olan gelişmelere “idealist” bir felsefe uyarınca, “zorunda kaldığı” için angaje olmaktaydı. Doğuştan itibaren bir demokrasi olan ve temel insan haklarına dayalı olarak kurulan ABD hem bu felsefe uyarınca hem de kendisinde var olan bazı avantajlar nedeniyle uluslararası gelişmelere katılmak “zorunda kalmaktaydı.” Başta tarihçi Ernest May'in işaret ettiği üzere ABD “gönülsüz bir süper güç”tü ve bu rolünü isteksizce oynamaktaydı. Bu görüş taraftarlarına göre Amerikan dış politikası sadece dış faktörlere verilen bir cevap niteliğindedir ve ABD süper güç mertebesine, kendisini veya başkalarını koruduğu için ulaşmıştı.¹³⁹ Yine bu görüşü savunanlar, görüşlerini ispat etmek için özellikle 1823

¹³⁹ Ernest R. May, *Imperial Democracy: The Emergence of America as a Great Power*

yılında ABD Başkanı James Monroe tarafından kabul edilen Monroe Doktrini'ne ve 20. Yüzyıl'ın başlarında şekillenen Wilson İlkeleri uyarınca, ABD 'nin uyguladığı “izolasyonist” politikalara işaret etmekteydi. İzolasyonizm burada “devletler arasındaki ilişkilere hiçbir şekilde karışmama durumu” anlamına gelmekteydi.¹⁴⁰ Yani ABD diğer devletler arasındaki ilişkilerden olabildiğince uzak durmayı kendisine ilke edinmiş hatta bunu bir nevi “ahlaki bir görev” olarak görmüştü. Örneğin 1. Dünya Savaşı sonrasında kurulmasına önderlik ettiği Milletler Cemiyeti'ne daha sonradan bizzat ABD'nin girmekten vazgeçmesi, izolasyonist politikaların önemli bir örneği olarak gösterilmektedir. Nihayetinde bu görüşe göre Monroe Doktrini ve bağlantılı izolasyonist politikalar sonucu ABD, Avrupa devletlerinin arasındaki ilişkilere karışmaktan imtina etmiş ve bu tavır hem 1. hem de 2. Dünya Savaşı'nın çıkmasında dolaylı bir etkiye sahip olmuştur. ABD tüm insanlığın geleceği için büyük bir tehdit oluşturmamasından ötürü 2. Dünya Savaşı'na girmek ve savaşın seyrini değiştirmek zorunda kalmıştır. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra üstlendiği uluslararası yükümlülükler de –BM ve NATO'nun kuruluşuna öncülük vb.- özgür dünyanın korunması için kaçınılmaz sorumluluklardır.

İşte Amerikan dış politikasına ilişkin bu temel yargı 1950'lerden itibaren sarsılmaya başladı. Aslında kabul görmüş bu temel yargıya ilişkin eleştiriler daha erken tarihlerden itibaren yapılmaktaydı. Ancak özellikle 1950'lerde Uluslararası İlişkiler teorilerinin çalışıldığı akademik dünyada öne çıkmaya başlayan Revizyonist Okul, temel yargıya ilişkin eleştirilerin bir çatısı haline geldi ve eleştiriler bu akım içinde kristalize oldu. William A. Williams gibi akademisyenlerin başını çektiği Revizyonistler, Amerikan dış politikası hakkında uzun süredir kabul gören bu görüşleri eleştirmekte ve özellikle Amerikan dış politikasının sadece reaksiyoner bir niteliğe sahip olduğuna ilişkin temel

(New York, 1961), s. 270'den aktaran Andrew J. Bacevich, *American Empire-The Realities and Consequences of U.S. Diplomacy*, Cambridge, Harvard University Press, 2003, s.7.

¹⁴⁰ Bear F. Braumoeller, “The Myth of American Isolationism”, *Foreign Policy Analysis*, Cilt 6 (2010), s.352.

düşünceye karşı çıkmaktaydılar. Onlara göre Amerikan dış politikası çerçevesinde yapılan müdahaleler, geleneksel olarak kabul görmüş idealist bakış açısının tersine yapısal niteliğe sahip, uzun vadeli bir plana dayanmaktaydı. Yani uzun vadeli Amerikan çıkarları uyarınca ABD, bir dönem dış politikada daha pasif bir durumda kalırken bir başka dönem yine aynı çıkarlar uyarınca müdahaleci bir tavır izleyebiliyordu. İşte bu kapsamda Revizyonistler, sanılanın aksine izolasyonist düşünce taraftarlarının Amerikan dış politikasında yegane karar verici durumunda olmadığını savunmaktaydılar. İzolasyonistlerin politik alanda etkisinin olduğu inkar edilemezdi, ancak izolasyonistler “dönem dönem etkili olan azınlık bir gruptu.”¹⁴¹

Revizyonistler, Amerikan dış politikasının aslında kökten izolasyonist bir karaktere sahip olmadığını ve sanılanın aksine son derece gönüllü ve planlı bazı müdahaleleri içerdiğini kanıtlamak için özellikle Monroe Doktrini ve Wilson İlkeleri uyarınca yapılan uygulamalara dikkat çektiler ve bu uygulamaların bilinenin –ya da kabul ettirilenin- aksine müdahaleci bir nitelik taşıdığını gösterdiler. ABD, Monroe Doktrini ile Avrupa devletleri arasındaki ilişkilere karışmama sözünü vermekteydi ancak bunun karşılığında Avrupa devletlerinden, kuzeyi ve güneyi ile Amerika kıtasının tümünden uzak durmasını talep etmekteydi. Yani bir anlamda ABD, Amerika kıtasında rakipsiz bir nüfuz alanı yaratmak için bu doktrini devreye sokmaktaydı ki çok kısa süre içerisinde Orta ve Güney Amerika devletleri arasındaki ilişkilere karışma niteliğindeki ABD kaynaklı faaliyetler artacak ve bunun bir sonucu olarak bölge devletleri, Monroe Doktrini’ni “Washington merkezli yeni bir tür sömürgecilik faaliyeti” olarak görecekti.¹⁴² Bunun yanında ABD, Wilson İlkeleri’nin merkezinde yer alan “diğer devletlerin faaliyetlerine karışmama” kuralını da hem 1. Dünya Savaşı’nda hem de 2. Dünya Savaşı öncesi dönemde pek çok kez ihlal etmişti. 1917 yılına kadar 1. Dünya Savaşı’nda açıkça

¹⁴¹ Braumoeller, *The Myth of American Isolationism*, s.349.

¹⁴² Best et. al., *International History of the Twentieth Century and Beyond*, s.145.

yer almayan ABD, tamamen ekonomik çıkarları uyarınca bu tarihe kadar İtilaf Devletleri'ne büyük oranda silah satmış ve bundan ciddi bir kar elde etmişti. 1917'ye gelindiğinde ise Birleşik Krallık ve Fransa'nın savaşın gidişatındaki başarısızlıkları ABD ekonomisini dolaylı olarak etkilemeye başlamış ve bundan ötürü ABD savaşa açık bir biçimde katılmak zorunda kalmıştır.¹⁴³ Görüldüğü üzere ABD, daha sonra daha ayrıntılı olarak açıklanacak menfaatleri söz konusu olduğunda izolasyonist bakışı bir kenara atmaktadır. Benzer bir durum 1. Dünya Savaşı'nın ardından da yaşanmıştır. Belki ABD, kuruluşuna kendisinin önderlik ettiği Milletler Cemiyeti'ne katılmamıştır ancak uzun süre kabul edilenin aksine 1. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın politik hayatına pek çok kez karışmıştır. Avrupa ve Asya'nın özellikle doğu kısmında ortaya çıkması muhtemel bölgesel krizleri silahsızlanma yolu ile çözme amacını taşıyan ve 1921-1922 tarihleri arasında yapılan Washington Deniz Konferansı, bunun ilk örneğidir.¹⁴⁴ Yine ABD, 1925 yılında Londra Büyükelçisi aracılığı ile başta İngiltere olmak üzere tüm Avrupa devletlerine "ABD'nin Avrupa'ya Barış Muhtırası" adı altında şu mesajı vermiştir: Avrupa devletleri kendi aralarında barışı devam ettirdiği müddetçe kendilerine Amerikan mali yardımı yapılacaktır.¹⁴⁵ Yine benzer tarihlerde "savaşı yasaklayan" Kellogg-Briand Paketi'nin hazırlanmasında ABD'nin önemli bir rol oynaması da yine ABD'nin uluslararası ilişkilerde saf bir izolasyonist politika uygulamadığını göstermektedir.¹⁴⁶

Revizyonistlerin açıkladığı gibi ABD, sanılanın aksine dış politika uygulamalarını liberal ilkelere dayanan ahlaki bir eksene oturtarak "gönülsüz bir süper güç" politikası izlememekte; bunun yerine –her devletin yapacağı gibi- temel çıkarlarını göz önünde tutarak yeri geldiğinde kendisini devletler arası ilişkilere karıştırmaktan geri çekmekte, yeri geldiğinde ise elindeki tüm güçlerle –ki buna silahlı kuvvetleri de dahil- uluslararası

¹⁴³ Bacevich, *American Empire-The Realities and Consequences of U.S. Diplomacy*, s.14.

¹⁴⁴ Braumoeller, *The Myth of American Isolationism*, s.355.

¹⁴⁵ *Ibid.*, s.358.

¹⁴⁶ Harold Josephon, "Outlawing War: Internationalism and the Pact of Paris", *Diplomatic History*, Cilt ¼ (Sonbahar-1979), s. 377-390.

ortama müdahale etmektedir. Peki Amerikan ulusal çıkarlarını 19. Yüzyıl'ın sonundan itibaren belirleyen bir ana faktör var mıdır? Varsa ne tür bir faktör yeri geldiğinde ABD'yi devletler arası ilişkilere girmekten geri çekmekte ve yine yeri geldiğinde 2. Dünya Savaşı'nın ardından İtalya'da örtülü faaliyetlere girişmeye itmektedir? Hem Revizyonist Okul mensupları hem de klasik liberal Amerikan dış politikası teorisine daha önceden beri eleştiride bulunanlar bu konuya da bir açıklık getirmiştir ve bu düşünürlere göre Amerikan dış politikasına ait bu temel faktör doğal olarak ABD'nin kuruluş felsefesine dayanmaktadır.

Her ne kadar bugünkü Amerika toprakları daha önceden Birleşik Krallık'ın sömürge alanları olsa da, kolonileri oluşturan topluluklar genel olarak Avrupa'daki dini baskıdan kaçan insan gruplarından oluşmaktadır. Elbette Avrupa'daki birden fazla etken, bu insan gruplarının kıtadan ayrılmasına neden olmuştur. Ancak Avrupa'da aydınlanma faaliyetlerine karşı gelişen dini baskı uygulamaları ve farklı mezheplere yönelik saldırılar, Amerika kıtasına yönelik göç hareketlerinde özel bir yere sahiptir. Bundan ötürü bu kolonilerin temelini oluşturduğu bağımsızlık hareketi sonucunda kurulan Amerika Birleşik Devletleri'nin “genetiği” temel hak ve özgürlükler çerçevesinde şekillenmiştir. Her ne kadar ırk ayrımı ya da kadın-erkek eşitliği gibi bazı hususların hemen çözülmesi mümkün olmasa da, insanların doğuştan itibaren bazı vazgeçilmez haklara sahip olduğu fikrine dayanılarak kurulmuş olan ABD, bir manada sonradan değil “doğuştan itibaren burjuva” bir devlet olarak tarih sahnesine çıkmıştır. İşte tam da doğuştan bir burjuva olmanın etkisiyle, ABD'nin temel harcını oluşturan bu özgürlüklerden “mülkiyet hakkı ve girişim serbestisi” oldukça hayati bir öneme sahiptir. Bu durum özellikle yeni kurulan ABD'nin kurucu babalarının özel girişimci kimlikleri ya da onlarla olan bağları ile de ilgilidir ve yeniden “doğuştan burjuva” özelliğine işaret etmektedir. Bu durumun önemini, klasik liberal Amerikan dış politika teorisini sistematik olarak ilk eleştirenlerden biri olan Charles A. Beard şu şekilde açıklamaktadır: “Ticaretin ve üretimin

desteklenmesi, özel mülkiyet hakkının korunması ve ekonomik gelişme için gereken finansal mekanizmaların kurulması; en başından itibaren Amerikan politik sisteminin temel prensipleri olmuştur.”¹⁴⁷ Beard’ün belirttiği unsurlar en başından itibaren Amerikan sisteminin son derece hayati bir parçası olmuş ve politik düzenin de ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkmıştır. Amerikan hayatının neredeyse her alanında yer alan ticaret ve daha sonra ilerleyen safhası ile finans, Amerikan politik sistemi ile iç içe geçmiş ve dolayısıyla bu durum Amerikan dış politikasına da yansımıştır. Yani Amerikan politik sistemi içerisinde son derece kuvvetli ve temel bir yere sahip olan Amerikan sermayesi, Amerikan dış politikasının belirlenmesi ve yürütülmesinde büyük bir rol oynamıştır ve bu durum karşımıza “Açık Kapı Politikası” ile çıkmaktadır.

İşte “Açık Kapı Politikası”, Amerikan sermaye çevresi ile iç içe olan Amerikan politik sisteminin çok uzun süreden beri istikrarla izlediği dış politika uygulamalarının ana faktörünü oluşturmaktadır. Temel liberal değerlerle iltisaklı bir biçimde büyüyen Amerikan burjuvazisi, yüksek üretim gücü sonucunda ortaya çıkan iç pazar fazlası ürün gerçeğini ve bu durumun çeşitli sebeplerle devam edeceğini bildiğinden dış pazarlara kesintisiz bir biçimde ulaşması gerektiği kanaatine varmıştır ki bu durum çok erken bir zamanda Amerikan sanayicileri, bankacıları ve tarım üreticileri tarafından farkedilmiştir.¹⁴⁸ Bu durum neredeyse her ülkede karşımıza çıkacak bir gerçektir. Ancak tekrar tekrar belirtmek gerekir ki, ticari faaliyetler “doğuştan burjuva” olan ABD için bir kimlik gibidir. Politik sisteminin vazgeçilmez bir parçasıdır ve doğal olarak dış politika seçimlerindeki etkisi hayati niteliktedir. İşte bu kapsamda Açık Kapı Politikası, ABD’nin en temel menfaatine hizmet eden bir politika olarak karşımıza çıkmaktadır. Amerikan üretimi malların tüm dünya pazarına engelsiz bir biçimde ulaşması ve bu faaliyetten kar elde edilmesi en temel hedeftir. Williams’ın belirttiği gibi, hem Amerikan ekonomik

¹⁴⁷ Bacevich, *American Empire-The Realities and Consequences of U.S. Diplomacy*, s.13.

¹⁴⁸ *Ibid.*,s.17.

faaliyetlerine hem de liberal Amerikan değerlerine tamamen açık olan ve “Açık Kapı Dünyası” olarak da adlandırılabilen bir uluslararası sistemin yaratılması ABD için hayati değerdedir.¹⁴⁹ Belirtildiği gibi ABD sadece Amerikan üretimi malların dünya pazarına girmesi ile ilgilenmemekte, bunun sürekliliğini sağlamak için “son derece yerinde bir akıl yürütme ile” bir ideoloji olarak liberal değerlerin de pazar olacak ülkelerde egemen olmasını hedeflemektedir. Çünkü aynı liberal değerlere ve üretim-tüketim döngüsüne sahip ülkeler istikrarlı bir biçimde ABD ve benzer ülkelerle ticari faaliyetlerini yürütmeye devam edeceklerdir. Hatta ticari ve ideolojik olarak “Amerikan Sistemi”¹⁵⁰ olarak adlandırılan bu düzenin yaşaması için diğer ülkelerin aynı değerler sistemine sahip olması elzemdir. Yani liberal niteliklere sahip, açık ve kapitalist bir Amerikan ekonomisinin varlığı; aynı liberal prensiplerle yürüyen daha geniş bir uluslararası sistemin varlığına muhtaçtır.¹⁵¹ Dolayısı ile ticari kazancın ve ideolojik ilkelerin harmanlandığı “Açık Kapı Politikası” çok uzun bir süredir Amerikan dış politikasının ana belirleyici unsuru olmuştur.

2. Dünya Savaşı’nın ardından Avrupa’nın şekillendiği tarihi sürece geri döndüğümüzde, ABD’nin bu dönemde yaptığı pek çok tercihinde Açık Kapı Politikası’nın izlerini görmek mümkündür. Öncelikle Avrupa kıtasındaki ülkeler her iki dünya savaşından önce de gelişmişliği ile Amerikan ürünleri için çok önemli bir pazardır. Ancak 2. Dünya Savaşı’na kadar aynı gelişmişliğin bir ürünü olarak Avrupa devletleri, çeşitli gümrük uygulamaları ile Amerikan ticaretini dönem dönem sekteye uğratabilmişlerdir. Çünkü Avrupa devletleri bu dönemde bu politikayı uygulayabilecek siyasi-ekonomik güce sahiptir. Fakat 2. Dünya Savaşı’nın yarattığı yıkım ile ABD, Avrupa’da ciddi bir avantaj yakalamıştır. Çünkü artık kendisine gümrük seti koyacak

¹⁴⁹ Christopher Layne, *The Peace of Illusions-American Grand Strategy from 1940 to the Present*, New York, Cornell University Press, 2006, s.30.

¹⁵⁰ *Ibid.*, s.32.

¹⁵¹ Richard Saull, “American Foreign Policy During the Cold War”, *U.S. Foreign Policy*, Michael Cox and Doug Stokes (ed.), New York, Oxford University Press, s.62.

güçlü Avrupa devletleri yoktur. ABD bazı duraksamaların ardından Avrupa'yı kendi açık pazar hedefleri doğrultusunda yeniden canlandırma yolunu seçmiştir. Ancak bunun karşılığında ABD çok temel iki büyük sorun ile karşı karşıya kalmıştır: Birincisi Avrupa'da ticaretin yeniden canlandırılabilmesi için gereken yeniden inşa sürecinin zorluğudur. İkinci ve daha önemli olan neden ise ABD'nin liberal ilkelere dayanan küresel ekonomik sistem vizyonunu kökten tehdit eden –ya da öyle olduğu iddia edilen- SSCB'dir.

SSCB'nin bu tarihi süreçte, ABD'nin Avrupa'ya yönelik politikasına nasıl bir tehdit oluşturduğunu incelerken şu hususlara dikkat etmemiz gerekmektedir: SSCB, 1917'nin Ekim ayında Rusya'da gerçekleşen Bolşevik Devrimi'ni izleyen süreçte kurulmuştur. Emekçi bireylerin faaliyetleri sonucunda elde edilen artı değer, sayıca az ve ayrıcalıklı bir zümreye değil, tüm proleterya'ya eşit bir biçimde dağıtılmasını ve bu kapsamda nihai olarak komünizm hedefine ulaşmayı amaçlayan SSCB; bu amacını hem 1924 tarihli hem de 1977 tarihli anayasalarında belirtmiştir. 1924 tarihli anayasasında bunu “kapitalist dünyaya karşı bir siper olma” ve “dünya çapında tek bir Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti kurma” ifadeleri ile belirtmiştir.¹⁵² 1977 Anayasası'nda ise belki bir adım geriye giderek “dünya sosyalizminin pozisyonunu güçlendirme” hususunun altı çizilmiştir.¹⁵³ Elbette ki ideolojik hedeflerinin yanında bir süper güç olarak da varlığını sürdürmek isteyen SSCB; bu amaçla tarihi süreç içerisinde pek çok taktik izlemiş, bu kapsamda Lenin'in “İkili Hedef”inden, Stalin'in “Tek Ülkede Sosyalizmi”ne, Kruşçev'in “barış içinde bir arada varolma”sından, Brejnev'in “yumuşama”sına kadar pek çok farklı dış politika uygulamasına başvurmuştur. Yine kendi varlığını korumak için bazen Nazi rejimiyle bazen de kapitalist dünya ile çeşitli anlaşmalara imza atmıştır. Ancak hiçbir

¹⁵² Robert Daniels, *A Documentary History of Communism, vol.1, Communism in Russia*, New Hampshire, University Press of New England, 1984, s.164.

¹⁵³ Erik P. Hoffman, “Soviet Foreign Policy Aims and Accomplishments from Lenin to Brezhnev”, *Proceedings of the Academy of Political Science*, Cilt 36/4 (1987), s.11.

zaman serbest piyasa düzenine karşı merkezi kamu kontrolündeki bir ekonomi sisteminden ve tüm dünya proleteryanın refahı için komünizm hedefinden vazgeçmemiştir. Ülkesinde sıkı bir şekilde koruduğu ve aşama aşama da olsa dünya halklarının elde edeceğini düşündüğü komünizm; kökten bir biçimde serbest ticaret ve bunu yürüten burjuva düzenine karşıdır. İşte tam da bundan dolayı komünizm hedefi, serbest piyasa sistemiyle var olan ABD'nin bu kapsamda yarattığı Açık Kapı Politikası'nın tam da karşısındadır. Çünkü SSCB tarafından doğrudan desteklensin ya da desteklenmesin, bir ülkede sosyalizmin iktidar olması hem uluslararası ticarete ABD'nin istemediği bir biçimde darbe vurabilecek hem de kapitalizmi ideolojik olarak tehdit altına sokacaktır. İşte yine tam da bundan dolayı ABD, daha kuruluşundan itibaren özellikle İngiltere ile işbirliği içinde, SSCB'yi hedef almıştır. Bu kapsamda bazen yeni Sovyet rejimine karşı savaşan eski Çarlık Beyaz Ordusu'nu desteklemiş bazen de bizzat kendi askerlerini Sovyet topraklarına göndermiştir. SSCB'nin birliğini tam olarak kurması ve gücünü konsolide etmesine paralel olarak ABD, özellikle 1. Dünya Savaşı'nı izleyen süreçte benzer devrimlerin Avrupa'da tekrarlanmasından ve iktidara gelen komünist ve sosyalistlerin, “kıtanın kapılarını Amerikan ticaret faaliyetlerine kapatmasından” korktu.

Görüldüğü üzere 2. Dünya Savaşı'nın ardından ABD'nin Avrupa'ya yönelik planlarının önündeki en büyük engel SSCB ve onun hem Avrupa'ya hem de tüm dünyaya yönelik ideolojik hedefidir. Peki, SSCB savaşın ardından gerçekten nasıl bir politika yürütmüştür? Gerçekten Avrupa'ya ve kıtadaki Amerikan menfaatlerine yönelik ciddi bir tehdit oluşturmuş mudur?

Daha önce de belirtildiği gibi savaş bittiğinde SSCB, büyük bir yıkım yaşamış haldedir. Ülke en az 27 milyon vatandağını kaybetmiş, ülkenin 1700 civarında şehri ve kasabası yok edilmiş, 31.000'den fazla sanayi tesisi işlemez hale gelmiştir.¹⁵⁴ Bu aşamada

¹⁵⁴ Vladimir O. Pechatnov, “The Soviet Union and the world, 1944–1953”, *The Cold War*, Melvyn P. Leffler ve Odd Arne Westad, (ed.), Cambridge, *Cambridge University Press*, 2010, s.90.

SSCB'nin önceliklerinde ilki bu tahribatı hızlı bir biçimde ortadan kaldırmaktır. Bu hedefe ulaşılabilmesi için SSCB'nin Batılı müttefikleri ile yaptığı “onarım anlaşmaları” büyük bir önem taşımaktadır. İkincil olarak Sovyet orduları, Almanya'ya yönelik saldırıda Doğu Avrupa ülkelerine yerleşmiş ve Almanya'nın doğusunda da önemli miktarda askeri gücü ile yer almaktadır. Almanya'nın tam olarak silahsızlandırılması gerçekleşmeden de buradan ayrılmaya niyeti yoktur. Çünkü bu, SSCB için jeo-stratejik bir zorunluluktur. Çünkü özellikle Doğu Avrupa coğrafyası SSCB ya da eski Rusya toprakları için bir nevi tampon bölge durumundadır. Çarlık Rusyası, bu bölgeden Napolyon liderliğindeki Fransız saldırısına maruz kalırken, SSCB ise Hitler liderliğindeki Almanların saldırısına uğramıştır. Bundan ötürü Çar 1. Alexander döneminden beri bu bölgede bir nüfuz kurulmaya çalışılmıştır.¹⁵⁵ Sonuç itibarıyla Doğu Avrupa coğrafyasının bir nevi siper haline getirilmesi SSCB için hayati değerdedir.

Doğu Avrupa coğrafyasına ilişkin böyle bir vizyon söz konusu iken SSCB aynı anda Batı Avrupa için şu tarz bir bakış açısına sahiptir: Öncelikle SSCB yaşadığı ekonomik tahribat nedeniyle kesinlikle Batı Avrupa'ya yönelik bir askeri genişleme öngörmemektedir; istese dahi bunu kaldırabilecek bir gücü yoktur.¹⁵⁶ Ancak en azından Fransa ve İtalya başta olmak üzere bazı Batı Avrupa ülkelerindeki komünist partilerin desteklenmesi ve bu şekilde politik nüfuz elde edilmesi kullanılabilecek seçenekler arasındadır.¹⁵⁷ Ancak bu seçenek dahi ABD açısından kabul edilemez bulunacak ve ileride anlatılacak politik savaş sürecini başlatacaktır.

Sonuç olarak savaş sonrasında Avrupa'nın yeniden şekillenmesi sürecinde iki süper güç kendi ideolojik ve jeo-stratejik hedefleri ile karşı karşıyadır. Bir yanda SSCB;

¹⁵⁵ John Van Oudenaren, *Soviet Policy Toward Western Europe-Objectives, Instruments and Results*, Santa Monica, RAND Corporation, 1986, s.5.

¹⁵⁶ Melvyn P. Leffler, “The American Conception of National Security and the Beginnings of the Cold War”, *The American Historical Review*, Cilt 89/2, (1984), s.349.

¹⁵⁷ Hoffman, “Soviet Foreign Policy Aims and Accomplishments from Lenin to Brezhnev”, s.17.

Doğu Avrupa’da Polonya’dan Bulgaristan’a kadar tam bir komünist kontrol sağlamayı, daha bağımsız hareket eden Yugoslavya, Macaristan, Çekoslovakya gibi ülkelerle sıkı ilişkiler kurmayı¹⁵⁸ ve Batı Avrupa’daki komünist hareketlerle bağlantılarını koruyarak bu hareketlerin gelecekteki zaferlerinden yararlanmayı hesap etmektedir. Ancak izleyen dönemde bu hedeflerde taktiksel değişiklikler yapacağı da görülecektir. Diğer yanda ise ABD, savaş sonrası harap olmuş Avrupa’yı kendi politik hedefleri doğrultusunda yeniden şekillendirme ve yukarıda açıklanan uzun vadeli Açık Kapı Politikası’na hazır hale getirmenin peşindedir. Bu şekilde 19. Yüzyıl’ın sonlarında başlayan ve 20. Yüzyıl’da devam eden hegemonik yükselişini bir adım daha ileri götürmeyi amaçlamaktadır. Ancak bahsedildiği gibi Doğu Avrupa’daki Sovyet askeri mevcudiyeti ve Avrupa’nın geri kalan bölgelerinde savaş sonrasında komünist ve sosyalist hareketlerin güçlü varlığı ABD’nin planlarının önünde engel oluşturmaktadır. Savaş sonrası dönemden Soğuk Savaş’ın başlangıcına uzanan dönemde Almanya önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü savaş sonrasında Almanya müttefiklerce dörde bölünmüş; ABD, SSCB, İngiltere ve Fransa her bir bölgenin başına askeri valilerini atamıştır. İşte hem bu bölünmüş Almanya’nın hem de genel olarak Avrupa’nın geleceği ABD ve SSCB’nin karşılıklı atacağı hamlelerle şekillenecektir.

Savaşın hemen ardından 1944-1945 yıllarında Yugoslavya’da ve Arnavutluk’ta yerel komünist güçlerin –SSCB’den bağımsız bir biçimde- iktidarı ele alması ve bu yönetimlerin SSCB’nin itirazına rağmen Yunanistan’daki iç savaşa müdahil olma isteği,¹⁵⁹ ABD için tehlike çanlarını çaldırmaktadır. SSCB daha yeni savaştan çıkıldığı ve kapitalistlerle olan müttefiklik durumu sona ermediği için adımlarını dikkatli atmaktadır. Ancak ABD için öyle ya da böyle sosyalist hareketlerin Avrupa’da yayılıyor olması yeterli bir tehlikedir. 1944-1945 döneminde şu gerçeği kabul etmek gerekir: SSCB,

¹⁵⁸ Idem.

¹⁵⁹ Best et. al., “International History of the Twentieth Century and Beyond”, s.235.

yukarıda bahsedildiği gibi Doğu Avrupa'yı bir tampon bölge olarak görmüş ve bundan ötürü askeri mevcudiyetinin yanı sıra Polonya, Romanya ve Bulgaristan gibi ülkelerde yerel komünist hareketlerin iktidara gelmesine yardım etmiştir. Ancak bu iktidarların bir koalisyon şeklinde yapılanmasını ve bu koalisyonlarda merkez ve hatta sağ partilerin dahi yer almasını sağlamıştır.¹⁶⁰ Hatta 1944-1945 döneminde SSCB, Fransız ve İtalyan komünistlerinin ülkelerinde iktidara gelme faaliyetlerine destek vermemiştir.¹⁶¹ Görülmektedir ki SSCB bu dönemde kapitalist müttefikleri ile olan ilişkilerini tehlikeye atmak istememektedir. Ancak bu pozisyon, ABD ve İngiltere için yeterli görülmemektedir. Onlar SSCB'nin, Doğu Avrupa'yı sadece kendini koruyacak bir set olarak değil, aynı zamanda Avrupa'nın kalan kısmına yeni devrimleri ihraç edecek bir sıçrama tahtası olarak gördüğü şüphesini taşımaktadır. Bundan dolayı İngiltere daha aksiyoner davranarak Yunanistan iç savaşında komünistlerin yenilmesi için anti-komünist ve Krallık taraftarı güçleri desteklemiştir.

Kesinlikle komünizmin Avrupa'da yayılmasını istemeyen ve bunu hegemonik planlarına engel olarak gören ABD, 1946 yılına gelindiğinde Almanya üzerinden müttefikler arasında yapılan "onarım anlaşmalarını" da kendi aleyhine görmektedir. Onarım anlaşmalarından kasıt, Nazi Almanyası'nın yenilmesinde büyük rol oynayan devletlerin bu kapsamda ortaya çıkan zararlarının bir nebze de olsa Alman sanayisi kullanılarak giderilmesi faaliyetidir. Ancak ABD geline süreçte, uğradığı zararları ve tahribatı bu şekilde giderilen bir SSCB'nin Avrupa'da kendisine daha fazla problem yaratacağını hesaplamış¹⁶² ve diğer müttefiklerle birlikte bu anlaşmalardan caymıştır. SSCB; ilgili anlaşmalardan cayılmasını, kendisine karşı Almanya üzerinden yaratılabilecek problemlerin bir başlangıcı olarak görmüş ve buna karşılık kendi

¹⁶⁰ Norman Naimark, "The Sovietization of Eastern Europe, 1944-1953", *The Cold War*, Melvyn P. Leffler ve Odd Arne Westad (ed.), Cambridge, Cambridge University Press, 2010, s.184.

¹⁶¹ Pechatnov, "The Soviet Union and the world, 1944-1953", s.94.

¹⁶² Leffler, "The American Conception of National Security and the Beginnings of the Cold War", s. 374,377.

egemenliği altında bulunan Doğu Almanya’da, sosyalist ve komünist hareketleri bir araya getirerek Sosyalist Birlik Partisi’ni kurmuş ve bu partiye önemli idari yetkiler vermiştir.¹⁶³ Söz konusu parti, o dönem sadece Doğu’da değil Batı Almanya’da da belli bir politik güce sahip olmuştur.¹⁶⁴ Karşılıklı hamlelerin yapıldığı bu dönemde İngiltere Başbakanı Winston Churchill, “Baltıklar’dan Adriyatik’e bir demir perdenin yükseldiğini ve bu demir perdenin ardında ne gibi gelişmelerin cereyan ettiğini bilmediklerini” söylemiştir.¹⁶⁵ Bu demir perde, Doğu Avrupa’da yerel komünist güçlerin varlığı ile desteklenmiş Sovyet mevcudiyetidir ve bu mevcudiyet ABD-İngiltere kökenli kapitalist faaliyetlere karşı en büyük engeldir.

1947 yılına gelindiğinde bahsedilen bu “Demir Perde tehlikesi”ne karşı ABD son derece stratejik adımlar atmıştır.

Bu adımlardan ilki; ABD, İngiliz ve Fransız kontrolündeki Alman bölgelerinin idari-coğrafi olarak birleştirilmesi işlemidir. Söz konusu tasarrufa; müttefikler tarafından başlatılan “Almanya’nın Nazilerden arındırılması” hedefinden yavaş yavaş vazgeçilmesi eşlik etmiş ve Alman endüstrisi yeniden canlandırılmaya başlanmıştır. ABD bu faaliyetleri ile olası Sovyet nüfuzundan tamamen uzak ve kendisi ile bağları güçlü bir Batı Almanya yaratmanın peşindedir ve bu strateji daha sonra tüm Avrupa’yı kapsayacaktır. Alman endüstrisinin canlandırılması ayrıca ABD’nin kendi hegemonik planları çerçevesinde yeniden Avrupa pazarı yaratmaya yönelik Açık Kapı Politikası’nın bir sonucudur.¹⁶⁶ Bu gelişmeler SSCB’nin Batı Almanya kaynaklı tehditlere yönelik

¹⁶³ Best et. al., *International History of the Twentieth Century and Beyond*, s.232.

¹⁶⁴ Oudenaren, *Soviet Policy Toward Western Europe-Objectives, Instruments and Results*, s.70.

¹⁶⁵ Winston Churchill, “The Sinews of Peace”, ‘International Churchill Society’ Resmi İnternet Sitesi. Erişim adresi: <https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/> Erişim tarihi: 17.12.2019

¹⁶⁶ Bkz. Çınar Özen, Klavis Kolasi, “ABD’nin Almanya Politikası ve Yapısal Belirleyenler:Savaş Sonrası Güç Asimetrisi ve Hegemonik Düzen İnşası”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 15/2 (2016), s. 125-160.

hassasiyetlerini arttırmış ve başta Doğu Almanya olmak üzere Doğu Avrupa’da kalıcı olma yönündeki hedeflerini güçlendirmiştir.

İşte Avrupa üzerindeki ideolojik-stratejik temelli bu uluslararası rekabetin bir parçasını da İtalya oluşturmaktadır ve ABD çevreleme stratejisinin bir parçası olarak bu ülkede “Politik Savaşı” devreye sokacaktır.

C) POLİTİK SAVAŞA GİDEN SÜREÇTE İTALYA VE ABD’NİN KARARLARI

1) İtalya’daki Durum ve ABD’nin Endişeleri

Savaş sonrasında İtalya’nın politik sisteminin şekillendirilmesine ilişkin Washington’ın planlamaları, neredeyse ABD’nin savaşa girdiği ana kadar uzanıyordu. Özellikle faşist rejimden ABD’ye kaçmış olan İtalyan siyasetçilerin girişimleri, ABD’nin savaş sonrası planları ile kesişmiştir. Ancak bu kesişmeye rağmen özellikle İtalya’ya başlayan Müttefik saldırısı sonrası organize olan güçlü İtalyan direniş hareketi ve onun organları, savaş sonrasındaki siyasal yaşamın ana aktörleri haline gelecektir.

İlk olarak Müttefik operasyonu öncesi ABD merkezli çabalara odaklandığımızda şunu görmekteyiz: ABD’nin İtalya’nın savaş sonrası siyasi hayatına ilişkin ilk ciddi çalışmalarının 4 Nisan 1942’de Dışişleri Bakanlığı bünyesinde başlatıldığı görülmektedir ve bu kapsamdaki planlarda her zaman krallık müessesine ve doğal olarak mevcut İtalya Kralı 3. Victor Emmanuel’e yer verilmiştir. Ama Amerikalı yetkililerin ayrıca, İtalyan halkının savaş sonrasında nasıl bir sistem talebinde bulunacağına da kafa yorduğu görülmektedir.¹⁶⁷ ABD planlama kapsamında Vatikan ile de sürekli iletişim halinde

¹⁶⁷ James Edward Miller, *The United States and Italy 1940-1950, The Politics and Diplomacy of Stabilization*, Chapel Hill, The University of North Carolina Press, 1986, s.30.

olmuş ve Vatikan'ın temsilcileri ise savaş sonrası komünist tehdide dikkat çekerek bu tehlikenin aşılması için monarşinin devam etmesini ve ülkede bir süre Müttefik askeri gücünün kalmasını tavsiye etmişlerdir.¹⁶⁸

İtalya'daki faşist rejimden kaçan siyasi sürgünler ise planlamaların diğer bir parçasını oluşturmaktadır. Bu sürgün politik şahıslardan en önemlilerinden biri İtalya'nın eski Dışişleri Bakanlarından Carlo Sforza'dır ve ABD yönetimine Özgür Fransa teşkilatlanması benzeri bir örgütlenmeyi önermiştir: "Sürgünde bir hükümet" ve onunla bağlantılı İtalya içinde faaliyet gösterecek bir "beşinci kol" yani yeraltı örgütü. Ancak hem ABD Savaş Bakanlığı hem de İngiliz Hükümeti bu öneriye sıcak bakmamıştır.¹⁶⁹ ABD'deki bir diğer teşkilatlanmayı ise sürgünde yer alan sosyalist bir grup çekmektedir. Vanni Montana liderliğindeki grup, köklü İtalyan Sosyalist Partisi'nin bir parçasıdır ve bu partinin anti-komünist kanadını oluşturmaktadır. Montana da anti-komünist özelliklerini öne çıkararak ABD desteğini arkalarına almayı ve savaş sonrasındaki İtalya'da rol almayı planlamaktadır.¹⁷⁰

Görüldüğü üzere hem sürgündeki siyasi unsurların hem de Vatikan'ın, "anti-komünist" bir İtalya için daha savaş sürerken ABD ile bir araya geldiği veya gelmeye çalıştığı görülmektedir. Ancak İtalya'nın anti-komünist bir yola sokulması planlandığı kadar kolay olmamıştır.

ABD'nin Sicilya'dan başlattığı İtalya seferinden kısa bir süre sonra, o sırada Mussolini'nin ardından İtalya'daki yegane güç olan Yüksek Faşist Konsey –Kral Emmanuel ve ABD'nin de etkisiyle- Mussolini'nin elinden yetkilerini almış ve yerine Kral'ın merkezinde olduğu bir yönetimi getirmiştir. Nazi rejimi ise İtalya'nın kuzey bölgelerini işgale başlamış ve ayrıca hapse atılan Mussolini'yi kurtarmış, kendisini

¹⁶⁸ *Ibid.*,s.43.

¹⁶⁹ *Ibid.*,26-29.

¹⁷⁰ *Ibid.*,s.46.

kuzeyde kurulan Nazi işbirlikçisi Salo Cumhuriyeti'nin başına getirmiştir. Roma'da kurulan yeni kraliyet hükümeti ise son derece güç koşullar altında Müttefiklerle 3 Eylül 1943'te ateşkes imzalamıştır. Ancak bu ateşkesin ardından hala Roma'da bulunan bazı Alman birlikleri ve işbirlikçi İtalyan kuvvetleri saldırıya geçmiştir ve diğer pek çok bölgede de benzer olaylar patlak vermiştir. İşte Nazilerin ve işbirlikçilerin bu saldırılarına karşı silahlı İtalyan direnişi kendini göstermiştir.¹⁷¹

Söz konusu direniş siyasi olarak Ulusal Kurtuluş Komitesi (*Comitato di Liberazione Nazionale-CLN*) adı altında birleşmiştir. Komiteyi oluşturan siyasi gruplar, faşist rejim altında 1926 yılından beri yasaklı olan partilerdir. Bu grupların önde gelenlerini; İtalyan Komünist Partisi (*Partito Comunista Italiano-PCI*), İtalyan Sosyalist Partisi (*Partito Socialista Italiano-PSI*) ve Hristiyan Demokratlar (*Democrazia Cristiana-DC*) oluşturmaktadır.¹⁷² Bu gruplar aynı zamanda tüm İtalya ve özellikle ülkenin kuzeyindeki Nazi rejimine karşı partizan direnişini kontrol etmektedir. Bu kuvvetli partizan direnişi, İtalya'da Müttefik kuvvetlerinin ilerleyişini kolaylaştırmaktadır.

İşte savaş sonrasında oluşan siyasal ortamın ana aktörlerini yukarıda sayılan politik güçler oluşturmuştur ve bu güçler, İtalyan siyasetinin geleceği hakkında önemli kararlar almışlardır. Ancak bunun yanında “İtalya'nın kurtarıcısı” olarak ABD de bir önceki kısımda anlatılan kendi hegemonik planları çerçevesinde İtalya'da etkili olmak istemektedir. Ancak her aktör, kendi çaplarında bazı sorunlara, ikilemlere sahiptir ve bunlar, 1945 sonrası siyasi süreci belirleyen ana unsurlardır.

Öncelikle İtalyan monarşisi ve Kral Emmanuel bir aktör olma durumunu 2 Haziran 1946'da yapılan referandum ile kaybetmiştir. Çünkü bu referandum ile İtalyan

¹⁷¹ Miller, *The United States and Italy 1940-1950, The Politics and Diplomacy of Stabilization*, s.97-98.

¹⁷² Ibid., s. 77.

halkı monarşinin kaldırılıp cumhuriyetin kurulmasına karar vermiştir¹⁷³ ki bu durum diğer siyasi aktörlerin hareket alanını önemli ölçüde genişletmiştir.

Belki de İtalya'daki aktörler arasında konumu en net olanlar sol kanat partileridir. Nazizme ve faşizme karşı silahlı direnişin kahramanları ve sembolü olarak halk nezdinde büyük bir popüleriteye sahiplerdir. Komünist ideallere ulaşmada bir yandan parlamenter sistemi kullanmakta bir yandan da hala var olan partizan gücünü ve ayrıca sendikaları gerektiğinde bir “devrim tehdidi” olarak öne sürmektedirler. Partizan gücünü orduya entegre etmek istemişler, ancak bunda başarısız olmuşlardır.¹⁷⁴ Aslında PSI yani sosyalistler daha eski bir tarihe sahip olsalar da içlerinden çıkan PCI faşist rejim yılları ve direnişten sonra daha büyük bir kitle desteğine sahip olmuştur. Tabi bunda SSCB'nin komünist partileri öncüleyen politikasının da etkisi vardır, ancak bu konu çalışmanın dışındadır. Partinin neredeyse tartışmasız lideri olan Palmiro Togliatti tarafından yönetilen PCI, sol kanadın yürütücü gücü durumundadır. Sol kanadın diğer önemli aktörü ise Pietro Nenni liderliğindeki PSI'dır. Nenni'nin en temel stratejisi, sosyalizme devrimci bir geçiş için ele geçen her fırsatı kullanmak ve özellikle de bu amaç için PCI ile ittifakı sürdürmektir. Ancak komünistlerle olan bu sıkı işbirliği, PSI içindeki anti-komünist sosyalist grubun Giuseppe Saragat liderliğinde partiden ayrılmasına ve Sosyalist İşçi Partisi (*Partito Socialista Democratico Italiano-PSDI*) adında yeni bir parti kurmalarına neden olmuştur.¹⁷⁵ Ancak bu ayrımın bazı dış müdahalelerle tetiklenip tetiklenmediğine “Politik Savaş Kapsamında Yürütülen Örtülü Faaliyetler” başlığı altında değinilecektir. Mussolini'nin, solun bu tarz fraksiyon ayrılıkları sayesinde iktidara geldiğini bilen PCI ve PSI, aralarındaki ittifakı pekiştirmek için 28 Aralık 1947 tarihinde Demokratik Halk Cephesi'ni (bu kısımdan itibaren sadece Halk Cephesi olarak bahsedilecektir) kurmuştur.

¹⁷³ William Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, Londra, Zed Books, 2003, s.27.

¹⁷⁴ Miller, *The United States and Italy 1940-1950, The Politics and Diplomacy of Stabilization*, s.140.

¹⁷⁵ *Ibid.*, s.219-220.

ABD ise, hegemonik planları kapsamında İtalyan siyasetini de yönlendirme peşindedir. İtalyanları, Nazi rejimi ile aynı kefeye koymayarak barış anlaşmasının koşullarını buna göre belirlemiştir.¹⁷⁶ Her ne kadar İtalya'nın Nazi işgalinden ve faşist rejimden kurtarılması kapsamında ABD Ordusu, sol tabanlı partizan direnişi ile işbirliği yapmış olsa da artık savaş bitmiştir ve SSCB ile olan rekabet çerçevesinde İtalya'ya ilişkin komünizm kaygısı yeniden su yüzüne çıkmıştır. Aslında ABD'de baştan itibaren var olan bu kaygı savaşın sonunda Amerikalı ve İngiliz askeri yetkililerin açıklamaları ile pekişmiştir. 1945 Mayıs'ında İngiliz General Harold Alexander, İtalyanların daha fazla göz ardı edilmemesi gerektiğini söyleyerek aksi bir durumun İtalya'yı "kızılılara" terk etmek anlamına geleceğini belirtmiştir.¹⁷⁷ 1945 Haziranı'nda ise Amerikalı Amiral Ellery Stone, savaş dolayısı ile gerçekleşen yıkımın İtalya'da komünizmin yeşermesi ve dolayısı ile Sovyet nüfuzunun artması için yeterli ortamı oluşturduğunu söylemiştir.¹⁷⁸ Hem solcu partizanların faşistlere ve Nazilere karşı güçlü direnişinin halkta yarattığı itibar hem de sol partilerin seçimlerde ulaştığı güç bu kaygıları arttırmaktadır. Monarşiyi kaldıran referandumla aynı zamanda Kurucu Meclis seçimi de yapılmış ve her ne kadar seçime ayrı ayrı katıldıkları için PCI ve PSI, kabinenin DC liderliğinde kurulmasına neden olmuşsa da toplamda aldıkları oy DC'den daha fazladır.¹⁷⁹ İtalyan halkında sola yönelik destek sadece seçimlerle değil, PCI'a yönelik direkt ilgiyle de ortaya çıkmaktadır. 1944'de 500 bin olan PCI üye sayısı, 1947'de 1.8 milyona çıkmıştır.¹⁸⁰ İşte bu nedenlere bağlı olarak ABD'nin komünizm kaygısı devam etmektedir, ancak eski faşist grupların aşırı sağın da yeniden güçlenmesine karşıdır. Bu yüzden kurulacak hükümetlerin merkezde yer almasını istemekte, bundan ötürü 1945 Aralık'ından itibaren başbakanlığı

¹⁷⁶ *Ibid.*, s.147.

¹⁷⁷ Alessandro Broggi, *Confronting America-The Cold War between the United States and Communists in France and Italy*, Chapel Hill, The University of North Carolina Press, 2011, s.63.

¹⁷⁸ Leffler, "The American Conception of National Security and the Beginnings of the Cold War", s.363.

¹⁷⁹ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.27.

¹⁸⁰ James Callanan, *Covert Action in the Cold War; US Policy, Intelligence and CIA Operations*, New York, I.B.Tauris, 2010, s.26.

yürüten Hristiyan Demokrat lider Alcide De Gasperi'ye aşırı sağ unsurla işbirliği yapmaması ve anti-komünist nitelikli sol unsurları da hükümete katması yönünde telkinlerde bulunmuşlardır.¹⁸¹ Ayrıca ABD'de mevcut başkan Theodore Roosevelt'in ölüp yerine Harry Truman'ın geçmesi de bölgeye ilişkin kesin kararların alınmasını geciktiren bir unsur olmuştur.

1945 Aralık'ından itibaren başbakanlık görevini yürüten Hristiyan Demokratların lideri De Gasperi de hem iç dengeler hem de ABD ile ilişkilerin bir ürünü olarak “dalgalı” bir politika izlemektedir. Öncelikle savaş sonrası İtalyan iç siyaset dengelerini bildiğinden kurduğu hükümetlerde önceleri PCI ve PSI da yer almıştır. Ancak “anti-komünizm” de göz önünde bulundurması gereken bir unsurdur. Hem ideolojik olarak komünizme karşıdır hem de ABD'nin bu yöndeki talebini önemsemesi gerekir. Çünkü savaş sonrası ekonomik krizden çıkışın tek adresi Amerikan kredileri veya olası yardımlarıdır. Eski faşist rejimle ilişkili kadroları temizleme programı olan “*epurazione*”yi¹⁸² yavaştan alması da, kısa bir dönem *Uomo Qualunque* ile İtalyan Halk Hareketi (*Movimento Sociale Italiano-MSI*) gibi yeni aşırı sağ hareketler ile işbirliği yapması da, komünizme bariyer çekme hedefine dayanmaktadır.¹⁸³ Ama ABD'nin uyarıları çerçevesinde aşırı sağ ile ilişkisini derinleştirmemiştir.

Nihayetinde 12 Mart 1947 tarihinde ABD Başkanı Truman'ın Kongre'de yaptığı konuşma ile kabul edilen “anti-komünist doktrin”, İtalya'da safların iyice belirlenmesini sağlamıştır.

Anti-komünist merkezli Truman Doktrini'ni kesin bir milat olarak kabul eden De Gasperi, İtalya'nın Washington Büyükelçisi Alberto Tarchiani'yi durum değerlendirmesi için Roma'ya çağırmıştır. 12 Nisan 1947 tarihinde De Gasperi ile görüşen Tarchiani,

¹⁸¹ Miller, *The United States and Italy 1940-1950, The Politics and Diplomacy of Stabilization*, s.213.

¹⁸² Fabio Rizzi, *Benedetto Croce and the Birth of the Italian Republic*, Toronto, University of Toronto Press, 2019, s.121.

¹⁸³ Miller, *The United States and Italy 1940-1950, The Politics and Diplomacy of Stabilization*, s.214-215.

ABD'nin ancak daha "homojen" –komünistlerin olmadığı- bir hükümetin varlığı halinde ekonomik yardım yapacağını iletmiştir. Bu mesajı değerlendiren De Gasperi, 12 Mayıs 1947 tarihinde istifa ederek içinde PCI ve PSI'nin da bulunduğu kabineyi dağıtmış ve "anti-komünist" bir kabine kurma çalışmalarına girmiştir.¹⁸⁴ Bu şekilde De Gasperi'nin Hristiyan Demokratları merkezde tutan, gerektiğinde merkez sola ittifaka gidebilen ama her zaman "anti-komünist" olan siyasi yolculuğu başlamıştır ki bu taktik neredeyse İtalya'nın tüm Soğuk Savaş tarihine damgasını vuracaktır.

İtalyan solu ise son derece sert bir biçimde Truman Doktrini'ne cevap vermiştir. PCI, doktrini hem SSCB'ye hem de ulusal komünist partilere bir savaş ilanı olarak kabul etmiştir. 1947 Eylül'ünde SSCB'nin Polonya'da düzenlediği konferansa katılan PCI yetkililerine Sovyet ve Yugoslav temsilcileri, daha devrimci bir çizgiye kaymalarını ve doktrine tüm güçleriyle savaş açmaları gerektiğini salık vermiştir. Bunun üzerine Togliatti, otuz bin komünist eski partizanın katılımı ile bir yürüyüş gerçekleştirmiş ve komünistlerin taleplerinin karşılanmaması halinde bu gücün hükümete karşı kullanılacağı tehdidinde bulunmuştur.¹⁸⁵

Görüldüğü üzere İtalya'da kamplar iyice ayrılmaya başlamıştır. Zaten Truman Doktrini ile Avrupa kapsamında yürütülecek anti-komünist kampanyanın fitili ateşlenmiştir, ancak ABD'li yetkililer uzun süreden beri izledikleri İtalya'ya ilişkin bazı kesin analizler yapmışlardır.

Amerikan Yönetimi neden İtalyan halkının artan bir biçimde komünist ve sosyalistlere oy verdiğini incelemeye almıştır. Washington, İtalyan komünistlerinin 2. Dünya Savaşı sırasındaki kahramanlıkları dışında özellikle bir nedenin İtalyan halkını PCI'ya yönelttiğini düşünmektedir: İtalya'nın ekonomik anlamdaki kötü durumu. Bu

¹⁸⁴ *Ibid.*, s.226.

¹⁸⁵ *Ibid.*, s.233.

durum yukarıda belirtildiği gibi Amiral Stone tarafından daha savaşın sonunda fark edilmiştir. Savaşın tüm Avrupa'ya getirdiği yıkım İtalya'yı da etkilemiştir. İtalya'nın ekonomisinin düzelebilmesi için üretimin yeniden arttırılması, iç mali sistemin istikrara kavuşturulması ve İtalya'nın gelişmiş kuzeyi ile kırsal güneyi arasındaki eşitsizliğin giderilmesi gerekmektedir. Ancak kurucu meclisin oluşumunun ardından kabinenin çoğunluğunu oluşturan Hristiyan Demokrat yönetimin, bu hedeflere ulaşmadaki başarısızlığı halkın komünistleri desteklemesine neden olmaktadır. ABD'ye göre PCI, bu durumdan yararlanarak İtalyan siyaset arenasındaki nüfuzunu arttırmaktadır. İtalyan hükümetinin bir “dolar krizinin eşiğinde” olduğunu söyleyen ABD'nin Roma Büyükelçisi James Dunn, PCI'ın bu durumu iktidarı yasal yollardan –seçimle- almak için bir fırsata çevireceğini söylemektedir.¹⁸⁶

İşte bu nedenlerden ötürü ABD genel çevreleme stratejisinin bir alt başlığı olarak, İtalya'daki “çok yakın ulusal hedefi”ni yaklaşan 1948 Nisan genel seçimlerinde Halk Cephesi'ni yenilgiye uğratmak olarak belirlemiştir. Bu hedef o kadar önemlidir ki sadece İtalya'nın geleceği ile ilgili değil; tüm yakın çevresi ile de ilgilidir. Zaten Fransa'da da neredeyse aynı şekilde Fransız Komünist Partisi güçlü bir iktidar adaydır ve Yunanistan'da ise bir tarafını komünistlerin oluşturduğu sonu belirsiz bir iç savaş sürmektedir. Fransa, İtalya ve Yunanistan'daki olası komünist zaferler, Akdeniz bölgesinin de –Doğu Avrupa'dan sonra- SSCB'nin etki alanına girmesine neden olacaktır. Bu kaygılarla ABD, komünistlerin sandıkta yenilmesi hedefli politik savaşını devreye sokmuş; ekonomik yardımlar gibi açık faaliyetlerle komünistlerin “yeşerdiği toprağı” kurutmaya çalışmakla başlamış ve ilerleyen süreçte diğer açık faaliyetler ve örtülü faaliyetlerle devam etmiştir.

¹⁸⁶ James Dunn, “*The Ambassador in Italy (Dunn) to the Secretary of State*”, Foreign Relations of the United States, 1947, The British Commonwealth; Europe, Cilt 3, Office of the Historian. Erişim adresi: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v03/d645> (Erişim tarihi: 16.06.2019)

2) ABD'nin Politik Savaş Metodunu Uygulamaya Koyma Süreci

Politik savaşın kavramsal olarak anlatıldığı ilk kısımda hedefin devlet ya da devlet-dışı unsurlar olabileceği belirtilmişti. Bu örnekte hedef devlet-dışı bir unsur olarak PCI-PSI ikilisinin oluşturduğu Halk Cephesi'dir. Çünkü o an devlet mekanizmasını yöneten De Gasperi yönetimi müttefik durumundadır ve devlet aygıtı içerisinde tehdit oluşturabilecek nitelikte bir komünist unsur da bulunmamaktadır. Politik savaş kapsamındaki yöntemler ile müttefik De Gasperi yönetimi desteklenecek, hedef durumundaki Halk Cephesi ise “siyasi saldırı”ya tabi tutulacaktır.

İtalya'da uygulanmış olan politik savaşın *oluşturulma* aşamasında şu üç safha önemlidir: İlki direkt İtalya'yla bağlantılı olmadan oluşturulan Truman Doktrini ve bu kapsamda uygulanan Marshall Yardımı'dır. Bu yardımın psikolojik yönü ve 1948 seçimlerine yetişmediği için yapılan “ara yardımlar” ilerleyen kısımlarda açıklanacaktır. Diğer safha özellikle George Kennan ve başında bulunduğu Dışişleri Bakanlığı Politika Planlama Dairesi'nin, bu yardımlara paralel yürütülecek propaganda stratejisini belirlemesinden oluşmaktadır. Son olarak da bu uygulamaların Ulusal Güvenlik Konseyi kararları ile (NSC Kararları) desteklenmesi ve uygulamalara ilişkin kesin yetkiler verilmesi karşımıza çıkmaktadır.

a) Truman Doktrini ve Marshall Yardımı

İtalya'da uygulanan politik savaşta bu ülkeye yapılan ekonomik yardımlar büyük önem arz ettiği için; tüm Avrupa'ya yapılacak ekonomik yardımların bir nevi nedenine

dikkat çeken Truman Doktrini ve bu yardımların çerçevesinin belirlendiği Marshall Yardımı bu politik savaş ile yakından ilgilidir. Truman Doktrini; İtalya'dan bağımsız ama dolaylı olarak ilgili bazı gelişmeler neticesinde ortaya çıkmıştır. Truman Doktrini'nin ortaya çıkmasında tetikleyici faktör, Yunan İç Savaşı'ndaki gidişat olmuştur. 2. Dünya Savaşı'nda Nazi işgal güçlerine karşı savaşın belkemiği olan komünist güçler ile anti-komünist unsurlar arasında, savaşın bitiminin ardından bir iç savaş patlak vermiştir ve bu iç savaşta anti-komünist güçleri açıkça destekleyen İngiltere'dir. Ancak 1947 yılında ciddi bir ekonomik krize giren İngiltere, Yunan anti-komünistlere mali destek konusunda ciddi sıkıntıya girmiş ve bu konuda ABD'den yardım istemiştir.

İşte bu kapsamda 12 Mart 1947'de ABD Başkanı Harry S. Truman Kongre'de yaptığı konuşmada, hem Yunan İç Savaşı'ndaki anti-komünist kanada hem de SSCB ile ilişkileri gerilen ve jeo-stratejik bir öneme sahip olan Türkiye'ye mali yardımda bulunacağını açıklamıştır. Truman yaptığı konuşmada “ Birleşik Devletler'in, silahlı azınlıkların saldırılarına ya da dış baskıya karşı savaşan özgür insanlara yardım etme sorumluluğunu” belirtmiş ve doktrinin aslında daha geniş ölçekli olduğunun da sinyalini vermiştir.¹⁸⁷ Görüldüğü üzere Truman Doktrini olarak anılacak bu konuşma, Truman'ın yaptığı özel açıklamalar ile ekonomik yardımlardan daha fazlasını da içerecek bir stratejinin ilk işaret fişegini oluşturmaktadır ve Truman'ın bahsettiği “silahlı azınlıkların saldırılarına ya da dış baskıya karşı savaşan özgür insanlar”ın ilk örneğini İtalyan halkı oluşturacaktır. İşte Marshall Planı, Truman Doktrini'nin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır ve 1947 Haziran'ında ABD Dışişleri Bakanı George Marshall tarafından ortaya konan bu plan, ekonomik sıkıntı içindeki Avrupa devletlerine mali yardımı öngörmektedir. Bu şekilde hem yeni Avrupa pazarının inşası başlayacak hem de yardımı yapan ABD ile yardım yapılan ülkeler –ki buna İtalya dahil- arasındaki bağlar arttırılarak

¹⁸⁷ Saull, *American Foreign Policy during the Cold War*, s.66.

ilgili ülkelerdeki muhtemel Sovyet nüfuzuna set çekilmeye çalışılacaktır. Resmi adı Avrupa Onarım Programı (*European Recovery Program*) olan Marshall Yardımı ile 1948 yılından 1952 yılına kadar 14 Avrupa ülkesine 13 milyar Dolar tutarında yardım yapılmış ve bu kapsamlı yardım direkt nakit desteğinden en temel ihtiyaç maddelerine kadar geniş bir yelpazeyi içermiştir.¹⁸⁸ (İlgili yardımların yıllara göre dağılımı tablo şeklinde EK’te yer almaktadır. KAYNAK: Marshall Plan: The Fifty Years After, Martin Schain (ed.), New York, Palgrave, 2001.) İşte bu şekilde, İtalya’daki mali sıkıntıların aşılması için ilk adımlar atılmıştır ve böylece komünistlerin oluşacağı zemin ortadan kaldırılacaktır. Ancak başta Kennan olmak üzere bazı ABD’li yetkililer, İtalya’daki durumun aşılması için daha fazlasına gerek olduğunu görmektedirler.

b) George Kennan ve Politika Planlama Dairesi

Soğuk Savaş’ın başlangıcında bütünlüklü bir stratejiye dayanmadan da olsa İtalya’da uygulanmış olan politik savaşın anlaşılması için, ilgili dönemde önce ABD’nin Moskova Büyükelçi yardımcılığı daha sonra da Dışişleri Bakanlığı Politika Planlama Dairesi (PPD) başkanlığı yapan George Kennan’ın faaliyetlerine mutlaka bakmak gerekir. Çünkü Kennan hem SSCB’ye karşı uygulanan genel strateji kapsamında hem Politik savaş metodunun geliştirilmesinde hem de bu metodun İtalya’da uygulanmasında, başında bulunduğu PPD ile büyük bir role sahiptir. Aslında Miller’ın belirttiği gibi, sadece Kennan ya da PPD değil, tüm ABD Dışişleri Bakanlığı “cesur” bir şekilde o dönemki krizlere “yaratıcı” çözümler sunmuş ve bu yıllarda Amerikan nüfuzunun küresel çapta yayılmasına öncülük etmiştir.¹⁸⁹

Kennan, 1946 yılında Moskova Büyükelçi yardımcısı olarak görev yaptığı sırada Washington’a ünlü “uzun telegram”ını (*the Long Telegram*) göndermiş ve bu mesajında

¹⁸⁸ Best et. al., *International History of the Twentieth Century and Beyond*, s.240.

¹⁸⁹ Miller, *The United States and Italy 1940-1950, The Politics and Diplomacy of Stabilization*, s.223.

Sovyetler Birliği'nin dış politika kararları ile ilgili bir analiz yapmıştır. Kennan'a göre, SSCB "patolojik manada güven sorunu yaşamaktadır" ve kendisini güvende hissetmek için komşularını güçsüzleştirmeye çalışacaktır. 1947 yılında bu analizini *Foreign Affairs* dergisinde yayımlatan Kennan, bu yayında analizine şunu eklemektedir: Yukarıda bahsedilen nedenden ötürü SSCB; askeri, ekonomik ve politik araçlarla "çevrelenmelidir."¹⁹⁰ Kennan, 17 Eylül 1947'de Ulusal Savaş Koleji'nde (*National War College*) verdiği konferansta¹⁹¹ verdiği çeşitli tavsiyeler ile çevreleme stratejisini daha genel bir çerçeveye oturtmuştur. Sovyetler Birliği ile direkt bir sıcak savaş yerine çevreleme stratejisine dayanması ayrıca Kennan'ın genel olarak savaşa bakışı ile de ilgilidir. Kennan da pek çok realist gibi savaşı devletlerin başvurabileceği araçlardan biri olarak kabul etmektedir ancak ayrıca bu aracı bir ulusu geri dönülemez felakete de götürebilecek bir tehlike olarak görmektedir. "Savaşma nedeninizi ne kadar haklı görseniz ve savaşı kazansanız da, kazançlarınız sınırlı olacaktır." diyerek Kennan SSCB ile direkt bir çatışmaya soğuk bakmaktadır.¹⁹² Bu bakış açısı çerçevesinde Kennan sadece konvansiyonel silahlarla yapılacak bir savaşa değil; aynı zamanda o dönemde ABD tekelinde bulunan nükleer silahların kullanımına da kuşkuyla bakmaktadır.¹⁹³ Eski bir Sovyet diplomatı olan Alexander Bessmertnykh'e göre Kennan'ın Sovyetler Birliği'ne yönelik "savaşa başvurmama" tavsiyesi sadece onun profesyonel analizine değil; ayrıca Sovyet öncesi Rus toplumu ve kültürüne duyduğu saygıya dayanıyordu.¹⁹⁴

Şunu belirtmek gerekir ki aynı dönemde ABD'de SSCB'ye yönelik uygulanacak strateji hakkında bir tartışma yürümektedir. Ordu ve istihbarat yetkililerinin oluşturduğu

¹⁹⁰ George Kennan, "The Sources of Soviet Conduct", *Foreign Affairs*, Cilt 25/4 (Temmuz-1947).

¹⁹¹ Kennan'ın verdiği konferans metni, "Measures Short of War (Diplomatic)," *Measures Short of War: The George F. Kennan Lectures at the NWC 1946-47*, Giles D. Harlow and George C. Maerz (ed.), Washington D.C., National Defense University Press, s.16-17.

¹⁹² Kennan, *American Diplomacy*, s. 151.

¹⁹³ Richard H. Ullman, "Honoring George Kennan", *The Princeton University Library Chronicle*, Cilt 66/2 (Kış-2005), s. 300.

¹⁹⁴ Alexander A. Bessmertnykh, "Reading George Kennan", *The Princeton University Library Chronicle*, Cilt 66/2, (Kış-2005), s. 321.

grup, daha askeri bir terminoloji kullanmakta ve SSCB'ye yönelik saldırgan bir tutum alınmasının gerektiğini ileri sürmektedir. Liderliğini Kennan ve Charles Bohlen gibi diplomatların çektiği grup ise iki süper güç arasındaki mücadelenin uzun süreli olması gerektiğini ve ABD'nin uygulayacağı strateji ile SSCB'nin daha barışçıl bir dış politika izlemek zorunda kalacağını söylemektedir.¹⁹⁵ Yani SSCB “çevrelenmelidir”. Tam olarak açıklamak gerekirse “çevreleme stratejisi”; SSCB'nin mevcut sınırlarından daha öteye etki etmesini çeşitli yollarla engellemek ve mevcut rejimin bir iç kargaşa ya da reform yolu ile değişmesini beklemektir. Aslında her ne kadar yıllar boyunca bu strateji sadece “çevreleme”(containment) adı ile bilinse de çevreleme SSCB'ye yönelik planın sadece bir kanadını oluşturmaktadır. Diğer kanadın adı ise “karşı güç uygulanması”dır (counter-force). Batı Avrupa ülkelerinin desteklenmesi ve bu ülkelerin “Sovyet saldırganlığı”na karşı güçlendirilmesi “çevreleme” aşamasını, Sovyet kontrolü üzerindeki Doğu Avrupa ülkeleri üzerinde baskı yaratılması ise “karşı güç uygulanması”nı oluşturmaktadır.¹⁹⁶ İşte İtalya'da uygulanan politik savaş çevrelemenin teoriden pratiğe geçirilme aşamasıdır ve Kennan Moskova'daki görevinden dönüp PPD'nin başına geçtiğinde bu konu ile ilgilenmiştir.

1947 Mayıs'ında PPD'nin başına geçtikten sonra Kennan, dairenin diğer çalışanları ile birlikte çevreleme stratejisinin İtalya gibi spesifik olarak uygulanacağı yerlere odaklanmıştır¹⁹⁷ ve Kennan böylece taktiksel seviyede politik uygulamalara geçmek için eşsiz bir fırsat yakalamıştır. Kennan, Marshall Yardımı'nın –ya da resmi kabulünden önce İtalya'ya yapılan ara yardımların- ne tür faaliyetlerle güçlendirilmesi gerektiği ve olası bir komünist iktidarın nasıl engelleneceğine odaklanmıştır.

¹⁹⁵ Schwartz, *Political Warfare Against the Kremlin- US and British Propaganda Policy at the Beginning of the Cold War*, s.13.

¹⁹⁶ *Ibid.*,s.97.

¹⁹⁷ Scott Lucas ve Kaeten Mistry, “Illusions of Coherence: George F. Kennan, U.S. Strategy and Political Warfare in the Early Cold War,1946–1950”, *Diplomatic History*, Cilt 33/1 (Ocak-2009), s.50.

Politik savaşın genel olarak açıklandığı ilk kısımda belirtildiğı gibi bu metot; “klasik askeri muharebe”nin dışında her türlü aracın kullanılmasıdır ve bu özellik yani klasik askeri muharebenin dışlanması Kennan ve PPD’nin İtalya’ya yönelik politika oluşturma safhasında karşımıza çıkmaktadır. 1947 yılının sonlarına doğru Amerikan ve İngiliz askerleri İtalya’dan çekilmeye başlamıştır ve bu durum hem Roma Büyükelçisi Dunn’ın hem de De Gasperi’nin endişelerini açıkça dile getirmesine neden olmuştur. Dunn, İtalya’daki olası bir silahlı komünist ayaklanmaya müdahale edilebilmesi için çekilen askerlerin Libya’ya konuşlandırılmasını önermiştir ancak bu talep kabul görmemiştir.¹⁹⁸ De Gasperi ise, İtalyan güvenlik güçlerinin yeterli silah ve teçhizata ihtiyaç duyduğunu belirtmiş ve bunun ötesinde “İtalya’nın bütünlüğü ya da demokratik sistemi” tehlikeye girdiğinde ABD’nin bir müdahalede bulunup bulunmayacağını konusunda Amerikalı yetkililerin nabzını yoklamıştır, ancak olumlu bir sinyal alamamıştır.¹⁹⁹ PPD de böyle bir askeri müdahalenin İtalya’nın iç işlerine karışmak gibi görüneceğini –ki aslında kısa bir süre sonra politik müdahale ile karışacaklardır- ve ABD’yi askeri işgalci g durumuna düşüreceğini belirtmiştir.²⁰⁰

İşte politik savaş metodunun gerektirdiği gibi klasik askeri müdahale seçeneği tamamen elendikten sonra, Kennan ve PPD tamamen diğer metodlara yönelmişlerdir. ABD’nin Roma Büyükelçisi James Dunn’ın “İtalya’daki mali yardım faaliyetlerinin mutlaka yeterli bir propaganda faaliyeti ile desteklenmesi” gerektiği uyarısını da dikkate alan ve çeşitli analizler yapan Kennan başkanlığındaki PPD, İtalya’ya yapılan ekonomik yardımlara “politik-psikolojik temelli” operasyonların eşlik etmesi gerektiği kanaatine varmıştır. Çünkü yakın bir zaman içerisinde genel seçime gidecek bir ülke açısından bu

¹⁹⁸ Kaeten Mistry, “The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election”, *Cold War History*, Cilt 6/3 (Ağustos-2006), s.311.

¹⁹⁹ Kaeten Mistry, “Approaches to Understanding the Inaugural CIA Covert Operation in Italy: Exploding Useful Myths”, *Intelligence and National Security*, Cilt 26/2-3 (2001), s.263.

²⁰⁰ Broggi, *Confronting America-The Cold War between the United States and Communists in France and Italy*, s.100.

operasyonlar hayati değerdedir ve zaman kaybedilmeden icra edilmeye başlanmalıdır. Bu operasyonlardan kasıt, propaganda faaliyetlerinin yürütölmesi ile ABD'nin politik müttefiklerinin –Hıristiyan Demokratlar gibi- açık ve örtölü olarak desteklenmesidir.²⁰¹ Propaganda faaliyetleri ile bir yandan “demokratik anti-komünist partilere” olan ilgi arttırılmaya çalışılacak bir yandan da “aşırı sol”a oy vermenin tehlikeleri İtalyan halkına gösterilmeye çalışılacaktır.²⁰²

c) Ulusal Güvenlik Konseyi ve aldığı kararlar

ABD yönetiminin onayı ile yapılan ekonomik yardımlar ve buna eşlik eden politik-psikolojik operasyonların, uygulama açısından resmi çerçeveye oturması ise Ulusal Güvenlik Konseyi kararları (NSC kararları) ile olmuştur. Başkan Truman, 26 Haziran 1947 tarihinde Ulusal Güvenlik Konseyi'nin kurulmasını da içeren Ulusal Güvenlik Yasası'nı imzalamıştır. Konseyin kurulmasındaki en temel amaç, Amerikan ulusal güvenlik aygıtını oluşturan tüm unsurlar arasında bir eşgüdüm sağlayabilmektir, ki bu unsurları ABD Silahlı Kuvvetlerinin tüm kolları ve yine bu yasayla yeni kurulan CIA oluşturmaktadır. Konsey bu kapsamda ayrıca Başkan'a ulusal güvenlik konularında tavsiyede bulunabilmektedir. Ancak İtalya örneğinde de görölceğı gibi Konsey sadece tavsiye vermenin ötesinde bazı politikaların belirleyicisi olmuştur.

Konsey, aldığı kararlar ile ilk olarak İtalya'daki durumu analiz etmiş ve bu durumun ABD için önemine işaret etmiş; daha da önemlisi politik savaş kapsamında uygulanacak olan açık ve örtölü işlemleri görece ayrıntılı bir biçimde açıklamıştır. NSC kararları gibi ABD devlet sisteminin en üst düzeyinden gelen bu kararlarda bu işlemlerin ayrıntılı bir biçimde açıklanması, açıklanan işlemlere verilen üst düzey onayı da göstermektedir.

²⁰¹ *Ibid.*,s.74.

²⁰² Callanan, *Covert Action in the Cold War; US Policy, Intelligence and CIA Operations*, s.29.

14 Kasım 1947’de ilgili mercilere gönderilen NSC 1/1 kodlu rapor sadece İtalya’daki durum ile ilgili analiz ve sonuçları içermektedir. Raporda İtalya’daki durumun önemi kısaca açıklandıktan sonra; öncelikle mevcut İtalyan Hükümeti’ne “açıktan” yapılacak destek faaliyetlerinden bahsedilmektedir ki bu politik savaşın açık kısmını oluşturmaktadır. Bu açık destek; İtalyan halkının temel ihtiyaç maddelerini karşılamayı, hükümete dolar desteğinde bulunmayı, İtalyan güvenlik kuvvetlerine teknik destek sağlanmasını, ABD Hava Kuvvetleri’nin her olasılığa karşı İtalya’nın güneyindeki hava üslerini hazır halde tutmasını ve ayrıca Müttefiklerin elindeki İtalyan gemilerinin İtalya’ya iadesini içermektedir. Bunun yanında uluslararası arenada İtalya’ya politik destek verilmesi de –BM’ye üye olmasının desteklenmesi gibi- raporda sayılan açık desteklerdendir.²⁰³ İlgili rapordaki tek örtülü faaliyet kısmı ise propaganda olarak karşımıza çıkmaktadır. Konsey, İtalya’daki komünist propaganda faaliyetlerine karşı etkili bir “bilgilendirme faaliyeti” ile karşı koyulması gerektiğini ve bu faaliyetlerin gerekirse “izi sürülemeyen” parasal kaynaklarla desteklenmesi gerektiğini söylemiştir.²⁰⁴ Öncelikle yukarıda geçen “bilgilendirme faaliyeti”, hem beyaz hem de kara propaganda faaliyetlerine verilen resmi addır. “İzi sürülemeyen” parasal yardımlar ise eğer kara propaganda uygulanacaksa bunun desteklenmesi için kullanılacak ve yasal olarak ABD tarafından verildiği anlaşılmayacak kaynak anlamına gelmektedir.

10 Şubat 1948’de yayımlanan ve 15 Mart 1948’de Başkan tarafından onaylanan NSC 1/2 kodlu rapor ise ilk raporun revize edilmiş bir halidir. İtalya’daki durumun daha kapsamlı açıklandığı bu raporda Konsey, komünistlerin İtalya’da ya seçimle ya da “grevlerin yaratacağı kaos ortamı” veya “silahlı bir ayaklanma” gibi bir zorlama ile

²⁰³ Ulusal Güvenlik Konseyi Raporu, “NSC 1/1-The Position of the United States With Respect to Italy-November 14 1947”, Foreign Relations of the United States, 1948, Western Europe, Cilt 3, Office of Historian. Erişim adresi: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d440> (Erişim tarihi: 10.07.2019)

²⁰⁴ William J. Daugherty, *Executive Secrets-Covert Action and The Presidency*, Kentucky, The University Press of Kentucky, 2004, s.115-116.

iktidara gelmeye kararlı olduğunu belirtmiş; bu ihtimalin engellenmesi için de daha önceki raporda yer alan hususlar tekrarlanmıştır. Ama bunun yanında, mutlaka ve bir an önce Marshall Yardımı'nın yasal olarak onaylanması ve bu yardım programına İtalya'nın da eklenmesi güçlü bir şekilde belirtilmiştir. Çünkü bu yardımın yapılacağına ilişkin vaat dahi İtalyan halkını etkilemektedir.²⁰⁵

Ancak NSC-4 ve NSC-4/A kodlu raporlar, açık ya da örtülü olsun politik savaş metotlarının belirlenmesi ve ilgili Amerikan kurumlarının bu konuda yetkilendirilmesi açısından ayrı bir öneme sahiptir. “Yabancı Bilgilendirme Önlemleri” adlı NSC-4 raporunda Konsey, genel olarak Sovyet kaynaklı anti-Amerikan propaganda faaliyetlerinin zararına dikkat çekmiş ve bu faaliyetlerin ancak tam koordinasyona sahip bir karşı-bilgilendirme faaliyeti ile aşılabileceğini belirtmiştir. Bu raporda kastedilen operasyonlar daha çok başta Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (USIA) tarafından gerçekleştirilecek “beyaz propagandayı” yani açık faaliyetleri içermektedir ve yine ilgili rapor bu tip faaliyetlerin “formüle edilmesi ve uygulanması”nda Dışişleri Bakanı'nın yetkili olması gerektiğini belirtmektedir.²⁰⁶ politik savaşın örtülü tarafı için ise bu rapordan 3 gün sonra hazırlanan ve bu raporun gizli bir eki niteliğini taşıyan NSC-4/A büyük bir öneme sahiptir. Bu ek ile birlikte CIA'ye, dış politika uygulamalarına paralel olarak “örtülü faaliyetler yürütme” konusunda yetki verilmekte ve örtülü faaliyetlerine ne olacağı da açıklanmaktadır. Bu faaliyetler; dost/müttefik unsurlara örtülü parasal yardım yapmadan kara propaganda faaliyetlerine ve hatta yerel anti-komünist yeraltı hareketlerinin desteklenmesine kadar uzanmaktadır.²⁰⁷ İşte bu kararlarla Dışişleri

²⁰⁵ Ulusal Güvenlik Konseyi Raporu, “NSC 1/2-The Position of the United States With Respect to Italy-February 10, 1948”, Foreign Relations of the United States,1948,Western Europe, Cilt 3, Office of Historian. Erişim adresi: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d469> (Erişim tarihi: 10.07.2019)

²⁰⁶ Ulusal Güvenlik Konseyi Raporu, “NSC 4-Coordination of Foreign Information Measures-December 17,1947”, Foreign Relations of the United States,1945-1950,Emergence of the Intelligence Establishment, Office of Historian. Erişim adresi: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1945-50Intel/d252> (Erişim tarihi: 10.07.2019)

²⁰⁷ Daugherty, *Executive Secrets-Covert Action and The Presidency*, s.118-119.

Bakanlığı ve CIA, İtalya’da yürütülecek politik savaşın hem açık hem örtülü kısımları için gereken yetkiye sahip olmuştur.

Sonuç olarak bu bölümde öncelikle 2. Dünya Savaşı sonrasında genel olarak Avrupa’nın ve özel olarak da İtalya’nın durumu açıklanmaya çalışılmıştır. Özellikle İtalya’nın ekonomik durumu son bölümde açıklanacak ekonomik temelli faaliyetlerin temel nedenini oluşturmaktadır. Daha sonra ise ABD ve SSCB’nin ilgili dönemde Avrupa üzerindeki rekabeti ayrıntılı bir biçimde açıklanmış ve böylece İtalya’daki politik savaşın Avrupa’daki genel siyasi ortamla bağlantısı kurulmuştur. Son olarak yeniden İtalya’ya dönülerek ülkedeki mevcut politik ortam anlatılmış ve bu siyasi atmosferin ABD’deki karar verici çevrelerde nasıl bir karşılık bulduğu ve bu karşılığın nasıl İtalya’ya yönelik bir politik savaş sürecine evrildiği açıklanmıştır. Son bölümde bu politik savaş süreci, ilk bölümdeki çerçeveye uygun bir biçimde anlatılacaktır.

3. BÖLÜM

ABD’NİN İTALYA’DA YÜRÜTTÜĞÜ POLİTİK SAVAŞ : 1948

SEÇİMLERİNE MÜDAHALE

A) POLİTİK SAVAŞ KAPSAMINDA İTALYA’DA YÜRÜTÜLEN AÇIK FAALİYETLER

İtalya’da yürütülen politik savaşta ABD, açıktan yürütülen faaliyetlere yoğun bir biçimde başvurmuş ve bu konuda herhangi bir çekince göstermemiştir. ABD’nin açıktan yürüttüğü bu faaliyetlere bu kadar rahat bir şekilde başvurması, İtalya’nın 2. Dünya Savaşı’nın kaybedenler tarafında yer almasından ve savaş sonrasında Avrupa’daki siyasi dengede ABD nüfuz alanı içerisinde kalmasından ileri gelmektedir. İtalya savaş sonrasında hem mütarekenin kendisine dayattığı siyasi koşulları hem de savaşın neden olduğu ekonomik bunalımı yaşamaktadır ve bu kırılgan yapısı ile bir dış politik müdahaleye çok açıktır. Bunu bilen ABD de, özellikle Yalta Konferansı’ndan sonra kendi siyasi nüfuz alanında yer alan İtalya’nın politik geleceğine açık bir biçimde damga vurmaktan geri kalmamıştır.

Ancak yoğun bir biçimde açık faaliyetlere başvurmanın yegane nedenleri, yukarıda sayılanlar değildir. Örtülü faaliyetlerin ikinci planda bırakılıp açık olan faaliyetlerin öncelenmesindeki bir diğer neden ise “ekonomik gelişmenin, sosyal reformların icrasının, gelir dağılımındaki düzelmenin ve demokratik kurumların

oturmasının” komünizmin İtalya’da ilerlemesini engellemeye yeterli olacağına ilişkin inançtır.²⁰⁸

ABD’nin, İtalya’daki 1948 genel seçimlerine giderken yürüttüğü açık faaliyetleri sınıflandırırken, Kennan’ın politik savaşa ilişkin yaptığı tanıma yeniden dönmekte yarar vardır. Kennan –daha önce de belirtildiği gibi- politik savaşın açık kısmının “politik ittifaklar kurma, ekonomik önlemler yürürlüğe koyma ve beyaz propaganda uygulama” gibi faaliyetlerden oluştuğunu söylemektedir. Bu tanımın genel bir çerçeve olduğu ve faaliyetlerin çeşitlendirilebileceği gerçeğini de esas aldığımızda, ABD’nin İtalya’da yürüttüğü açık faaliyetleri şu başlıklar altında incelemek uygun olacaktır: 1- Ekonomik yardımlar, 2-Beyaz propaganda, 3-Diplomatik destek ve vaatler, 4- Vatikan ve kiliselerin faaliyetlerine verilen açık ABD desteği.

1) Ekonomik Yardımlar

İtalya’da yürütülen politik savaşın belkemiğini Amerikan ekonomik yardımları oluşturmaktadır. Bu durumun birbiri ile bağlantılı iki temel nedeni vardır. İlki daha önce de bahsedilmiş olan “Açık Kapı Politikası”nın ABD için önemine dayanmaktadır. Savaştan dolayı büyük bir yıkıma uğramış olan Avrupa devletlerinin ekonomik yardımlar yolu ile yeniden işleyen bir ekonomik sisteme sahip olmaları ve böylece tekrardan bir pazar durumuna gelmeleri ABD için hayati değerdedir. İşte tam burada ekonomik yardımların ikinci önemli özelliği ortaya çıkmaktadır. Bu pazarın hem oluşumu hem de güvenli bir biçimde işleyebilmesi için Avrupa’da komünist hareketlerin iktidara gelmesi engellenmelidir ve İtalya özelinde yapılan analiz aslında tüm Avrupa için de geçerlidir: Ekonomik darboğazın varlığı ve bu durumun insanların geleceklerine yönelik beklentiyi

²⁰⁸ Mario Del Poro, “The United States and Psychological Warfare in Italy, 1948-1955”, *The Journal of American History*, Cilt 87/4 (Mart 2001), s.1310.

kötü etkilemesi, kitleleri “bu kötü gidişatı kökten değiştirme güdüsüyle” komünizme yöneltmektedir. İşte bu tehlikenin ortadan kaldırılması için mantıksal olarak ekonomik sistemin düzeltilmesi ABD için birincil öncelik olmuş ve bu durum İtalya’daki politik savaşta da kendisini göstermiştir.

Daha önce de bahsedildiği gibi bu ekonomik yardımların ilkinin ve bir anlamda ana çerçevesini Marshall Planı oluşturmuştur. Ancak tüm Avrupa’ya ekonomik yardımı öngören Marshall Planı’nın, ABD yasama sistemi içerisinde çeşitli aşamalardan geçişi ve nihai olarak ABD Başkanı tarafından imzalanması ancak 3 Nisan 1948’de gerçekleşmiştir. Fakat planın bir bütün olarak resmi olarak onaylanmasını bekleyemeyecek kadar “aciliyeti olan” ülkeler vardır ve bunlardan birisi de İtalya’dır. İşte bundan ötürü planın 3 Nisan’daki resmi onayına kadar, İtalya’ya çeşitli “geçici ekonomik yardımlar” (*interim aid*) yapılmıştır.

Öncelikle 1947 yılının Aralık ayında İtalya ile birlikte Avusturya’ya, Fransa’ya ve hatta Çin’e toplamda 597 milyon dolarlık bir geçici yardım yapılmasını öngören tasarı ABD Kongresi’nden geçmiştir.²⁰⁹ İtalya’dakine benzer bir biçimde Fransız Komünist Partisi’nin Fransa’daki muazzam politik gücü ve Çin’de komünistler ile milliyetçiler arasında süren iç savaş, bu iki ülkeye geçici yardım yapılmasını mecburi kılmıştır.

Ancak ABD Dışişleri Bakanlığı’nın Sovyet uzmanlarından Charles Bohlen’in özellikle Fransa ve İtalya’ya yönelik acil geçici yardım yapılması uyarılarını²¹⁰ dikkate alan ABD Başkanı Truman, Kongre’de özel bir oturum düzenleyerek Marshall Planı kabul edilene kadar bu ülkelere geçici yardım yapılması çağrısında bulunmuştur.²¹¹ Çünkü Marshall Planı kabul edilene kadar geçecek sürede böyle bir geçici yardım

²⁰⁹ Schwartz, *Political Warfare Against the Kremlin- US and British Propaganda Policy at the Beginning of the Cold War*, s.105.

²¹⁰ Broggi, *Confronting America-The Cold War between the United States and Communists in France and Italy*, s.88-89.

²¹¹ Mistry “The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election”, s.311.

olmadan İtalya’da De Gasperi liderliğindeki Hristiyan Demokrat hükümetinin yönetimde kalması çok zordur. De Gasperi yönetimi için bu yardımlar “kritik önemdedir.”²¹² Yapılacak yardımlarla hem kitlelerin komünizme “meyletmesi” engellenmeye çalışılacak hem de mevcut De Gasperi yönetimine halkın güven duyması ve gelecek seçimlerde ona oy vermesi sağlanacaktır. İşte İtalya özelinde yapılacak geçici ekonomik yardımlar süreci bu şekilde başlamıştır.

İtalya’da “komünist isyan tehlikesi”ni doğuran ekonomik halin ortadan kaldırılması için yapılan ekonomik yardımlar sadece nakit değil, aynı desteklerden de oluşmuştur. Bu kapsamda İtalya’ya yönelik ilk geçici yardım paketi, 17 Aralık 1947 tarihinde Başkan Truman tarafından ilgili yasa imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yardım paketi çeşitli hammadde materyallerini ve gıda maddelerini içermektedir ve kısa süreli bir etkiye sahip olacak bu paketin temel amacı “sokaktaki insanın komünistlere oy vermeye ilişkin iradesini bir nebze olsun azaltmak”tır.²¹³ İtalya’daki politik savaşın bu aşamasını başarıya ulaştırmak ve İtalyanlara “Amerikan iyi niyetini” göstermek amacıyla ikinci geçici yardım paketi de kısa bir süre sonra Kongre’den geçmiştir.²¹⁴

Bu şekilde başlayan geçici aynı ve nakdi yardımlar aynı şekilde İtalya’ya verilmeye devam etmiş ve özellikle 1948 Nisan genel seçimlerine yaklaşıldığında daha da artmıştır. Seçimlerden önceki bir aylık süreç yoğun Amerikan yardımlarına sahne olmuştur. Önce Başkan Truman “bir dostluk göstergesi olarak” 29 ticaret gemisinin İtalya’ya transfer edilmesini kararlaştırmıştır ki bu gemiler zaten 2. Dünya Savaşı sırasında Müttefik kuvvetler tarafından alıkonulan İtalyan gemileridir. Bu işleminden dört gün sonra ABD İtalya’ya 18 milyon dolarlık nakdi bir yardımda bulunmuştur. Bu

²¹² James E. Miller, “Taking Off the Gloves: The United States and Italian Elections of 1948”, *Diplomatic History*, Cilt 7/1 (Kış 1983), s.42.

²¹³ D.W. Ellwood, “The 1948 elections in Italy: A Cold War Propaganda Battle”, *Historical Journal of Film, Radio and Television*, Cilt 13/1 (1993), s.29.

²¹⁴ Miller, “Taking Off the Gloves: The United States and Italian Elections of 1948”, s.43.

işlemden iki hafta sonra ise bu sefer 4,3 milyon dolarlık bir yardım yapılmıştır ve bu yardım savaş sırasında İtalyan savaş esirlerinin Müttefikler için iş görmesinin karşılığı olarak ödenecek tutarın ilk taksididir. Seçimlere birkaç gün kala ise ABD hem Nazilerin İtalyanlardan aldığı 31 milyon değerindeki altının İtalyanlara teslim edileceğini resmi bir şekilde duyurmuş hem de büyük miktarlarda gıda yardımında bulunmuştur.²¹⁵

Görüldüğü üzere ABD, Marshall Planı resmi olarak kabul edilene kadar İtalya'ya yapılan geçici yardımlara büyük bir önem vermiştir ve temel amaç İtalyan ekonomisini bir nevi çöküşten kurtarmaktır. Ancak bu somut hedefin yanında bu plan, İtalyan halkı üzerinde bazı “psikolojik etkileri” de gerçekleştirmeyi içermektedir. Öncelikle bu yardımlar ile İtalyan halkının zihnine, SSCB'nin aksine ABD'nin ne kadar bonkör ve yardımsever bir devlet olduğu fikri yerleştirilecektir.²¹⁶ Ancak planın daha önemli amacı aşamalı bir şekilde İtalyan halkının üretim ve tüketim davranışlarını kapitalist sisteme uyumlu hale getirmektir. New York Times gazetesinin o dönemki Roma muhabiri Michael L. Hoffman'a göre “özellikle reklamlar yoluyla düşük gelirli İtalyanlarda bir ürüne sahip olma güdüsü yaratma ve daha sonra da uygun bir fiyata bu kişilere satış yapma” faaliyeti, Marshall Planı'nın İtalya'ya en büyük “katkısı”ydı.²¹⁷ O dönemki İtalyan hükümeti dahi bu psikolojik etkinin farkındadır ve bizzat dönemin İtalya Dışişleri Bakanlığı –yetkilileri-, ABD'li yetkililerle yaptıkları kredi görüşmeleri sırasında ABD'nin yapacağı bu yardımların İtalyan halkı üzerinde büyük bir psikolojik etki yaratacağını söylemiş ve ABD için de önemli bir propaganda aracı olacağını belirtmiştir.²¹⁸

²¹⁵ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.31.

²¹⁶ Broggi, *Confronting America-The Cold War between the United States and Communists in France and Italy*, s.88.

²¹⁷ David W. Ellwood, “The propaganda of the Marshall Plan in Italy in a Cold War context”, *Intelligence and National Security*, Cilt 18/2 (2003), s.226.

²¹⁸ Mistry, “The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election”, s.307.

Ekonomik yardımların sadece İtalya örneğinde olduğu gibi ABD için değil, bir politik savaş kapsamında bu yöntemi uygulayan her devlet için önem arz eden bir özelliği bulunmaktadır. Bu ekonomik yardımların gönderilen ülkelere, yerel yetkililer tarafından başarılı bir şekilde kullanılmaları. Ancak bu şekilde ekonomik yardımlarla istenilen amaç elde edilebilecektir. Aksi takdirde hem hedefe ulaşamayacak hem kaynaklar boşa harcanmış olacak hem de ilgili ülke nezdinde pozitif bir etki yaratmak bir yana, kötü bir imaj çizilmiş olacaktır. Bunun bir örneği ilgili geçici yardımların yapıldığı dönemde İtalya’da yaşanmıştır. Her ne kadar yapılan yardımlar tamamen zayi olmasa da onca yapılan yardıma karşın dönemin İtalyan Hazine Bakanı Luigi Einaudi, ülkedeki kötü ekonomik gidişatı engellemek için yoğun bir tasarruf tedbirine başvurmuş ve bu tedbirler İtalyan emekçi sınıfını oldukça kötü etkilemiştir. ABD için kötü olan ise İtalyan emekçi sınıfının faturayı Einaudi yanında ABD’ye de çıkarmış olmasıdır.²¹⁹ Her ne kadar ABD süreci sonunda, 1948 Nisan seçimlerinde istediği hedefe ulaşsa da yine her politik savaş uygulayan devletin, ekonomik yardımların sadece planlama ve transfer edilme aşamalarına değil; uygulanma aşamalarına da dikkat etmesi gerekir.

ABD ekonomik yardım metodunu sadece, İtalya’da komünizmin olası iktidarını engelleyecek bir araç olarak değil; aynı zamanda İtalyan siyasi liderlerinin üzerinde bir baskı vasıtası olarak da görmüştür. ABD’li yetkililer ekonomik yardımları ellerinde bir kart olarak tutarak İtalyan politikacılarının siyasal kararlarına etki etmişlerdir. 1947 yılının Ocak ayında –daha geçici yardımların yapılmasından bir yıl kadar önce ve İtalya için ekonomik olarak zor bir dönemde- Başbakan De Gasperi, ABD’nin daveti ile Washington’a bir ziyarette bulunmuştur ve De Gasperi için en önemli konu alabileceği ekonomik yardımdır. Üç gün sonra ülkesine döndüğünde beklenmedik bir biçimde, içerisinde komünist ve sosyalistlerin de yer aldığı kabineyi feshetmiştir ve iki hafta sonra

²¹⁹ Broggi, *Confronting America-The Cold War between the United States and Communists in France and Italy*, s.98.

daha merkeze yakın parlamenterlerin yer aldığı ve solun gücünü önemli ölçüde kaybettiği yeni bir kabine kurmuştur. Özellikle dışışleri ve ekonomi bakanlıklarının, sol partilerin elinden alınması ABD yönetiminin ziyaret sırasında ekonomik yardımlar karşılığında De Gasperi'den bazı isteklerde bulunduğuna ilişkin “kuvvetli bir şüphe” uyandırmaktadır.²²⁰ Ancak “kuvvetli şüphe”ye yer bırakmayacak kadar açık bir biçimde de ABD’li yetkililer ekonomik yardımları bir baskı aracı olarak kullanmaktan çekinmemişlerdir ve böyle bir hamle, direkt olarak dönemin ABD Dışışleri Bakanı George Marshall’dan gelmiştir. Marshall hiç çekinmeden ve açık bir biçimde, -1948 genel seçimlerinde- İtalya’da olası bir komünist zaferi halinde Marshall Planı çerçevesinde yapılacak olan yardımların kesilebileceğini belirtmiş ve bu açıklamasıyla İtalyan seçmenlerini bir anlamda “uyarmıştır”.²²¹

Görüldüğü üzere devletler politik savaş çerçevesinde klasik askeri tedbirlere başvurmadan, ekonomik araçları kullanarak ülkelerin siyasi geleceklerine nüfuz edebilmektedir. Ancak bir ülkenin geleceğine ekonomik vasıtalar ile nüfuz etmek, böyle bir programın ancak başlangıç noktasını teşkil eder. Çünkü ayrıca hedef ülkede bir başka devlet ya da devletler grubunun nüfuzu var ise sadece ekonomik vasıtalar yeterli olmayabilir. İtalya örneğine baktığımızda, İtalya savaş sonrası dönemde ABD nüfuz alanı içerisinde kalmasından ötürü Amerikan politikalarından bu kadar etkilenmiştir. İtalya’da işe yarayan Marshall Planı ve geçici yardımlar, Doğu Avrupa ülkelerine etki etmemiştir. Çünkü yukarıda belirtildiği gibi ilgili ülkeler savaş sonrası dönemde SSCB nüfuz alanı içerisinde kalmış ve SSCB, Kominform üzerinden ilgili ülkelere bu yardımların yapılmasını engellemiş dolayısı ile ABD etkisine de set çekmiştir.

²²⁰ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.28.

²²¹ Miller, “Taking Off the Gloves: The United States and Italian Elections of 1948”, s.48.

2) Beyaz Propaganda

1948 genel seçimlerine giden süreçte İtalya’da yürütülen ABD kaynaklı açık faaliyetlerin diğer önemli bir kısmını ise beyaz propaganda oluşturmaktadır. Çalışmanın ilk kısmında açıklandığı gibi beyaz propaganda; propaganda faaliyetlerini yürütenlerin kendilerini saklama ihtiyacı duymadığı, genelde resmi kurumlar üzerinden gerçekleştirilen ve çoğu zaman da –subjektif yargılar barındırsa bile- gerçek bilgilere dayanan bir propaganda türüdür. İşte ABD de bu tanıma uyan propaganda faaliyetlerini resmi kurumları üzerinden, İtalyan halkının 1948 seçimlerindeki iradesini etkilemek için yoğun biçimde yürütmüştür. ABD’den yollanan mektuplarla, resmi kuruluşlar üzerinden yapılan yayınlarla, gazete, radyo ve sinema filmleri üzerinden verilen mesajlarla ve hatta tüm İtalya’yı gezen bir trenin dağıttığı hediyelerle ulaşılmak istenen temel amaçlar; İtalyan halkını komünizm tehlikesine karşı uyarmak, yaklaşan seçimlerde bu gerçeğe göre oy vermelerini sağlamak ve bu mücadelede ABD’nin yanlarında olduğunu göstermektir. ABD bu faaliyetleri ile İtalya’da yürüttüğü politik savaşının başarı şansını arttırmaya çalışmaktadır.

ABD’nin İtalya’da yürüttüğü beyaz propaganda faaliyetlerine ilk önce ABD’nin Roma Büyükelçisi James Dunn’ın kişisel çabaları ile başlamak gerekir. Ancak Dunn’ın kişisel çabalarına geçmeden önce kendisinden kısaca bahsetmekte yarar vardır. Bir kariyer diplomatı yani mesleği itibari ile diplomat olan James Dunn uzun yıllar boyunca Dışişleri Bakanlığı’nın çeşitli kademelerinde çalışmış; İtalya’ya büyükelçi olarak atanmadan önceki dönemde Avrupa İşleri Dairesi Başkanlığı, Dışişleri Bakan Yardımcılığı ve Dumbarton Oaks’ta savaş sonrası barış görüşmelerinde ABD temsilciliği gibi görevlerde bulunmuştur. İtalya’ya atanmasına ilişkin süreçte ise kendisi ile ilgili ihtilaflı bir durum, bu atamaya karşı çıkanlarca yeniden gündeme getirilmiştir: Birleşmiş

Milletler'in (BM) kuruluş sürecinde Amerikan delegasyonunun bir üyesi olan Dunn, General Francisco Franco'nun totaliter yönetimi altında idare edilen İspanya'nın da BM'ye üye olarak alınmasını savunmuş ve bunun üzerine kendisi, “faşizme sempati göstermekle” suçlanmıştır. İtalya'ya büyükelçi olarak atanmasına karşı çıkanlar, atamanın gerçekleşmesi halinde bunun “kılık değiştirmiş faşizmin” bir göstergesi olacağını iddia etmişlerdir.²²² Ancak tüm itirazlara rağmen Dunn, İtalya'ya büyükelçi olarak atanmıştır.

Böyle bir süreç sonunda İtalya'ya büyükelçi olarak atanan Dunn, daha Amerikan kurumlarının İtalya'da propaganda faaliyetine başlamadığı bir dönemde kendi çabaları ile seçimlere ilişkin etkileme faaliyetine başlamıştır. O kadar ki, en azından o dönemde “ne Doğu ne de Batı Avrupa'da hiçbir Sovyet büyükelçisi, ABD Büyükelçisi Dunn gibi bir yerel seçim sürecine müdahil olmamıştır.”²²³ Dunn'ın bu kadar çaba sarf etmesinin en temel nedeni ABD'nin o dönem hiçbir resmi propaganda faaliyetine girişmemiş olmasıdır. Dunn bu açığı kendi gayreti ile kapatmaya çalışmıştır.

3 Mayıs 1947 tarihinde Dışişleri Bakanı'na “çok gizli ve acil” notuyla gönderdiği telegramda Dunn, kendi kişisel çabalarının temel nedenlerini net bir biçimde açıklamaktadır: Dunn, ABD'nin temel ihtiyaç maddelerinden oluşan mevcut yardımlarının çok önemli olduğunu ve devam etmesi gerektiğini ancak bunun mutlaka “yeterli bir propaganda faaliyeti” ile desteklenmesi gerektiğini söylemektedir. Çünkü mevcut ortamda İtalyan Komünist Partisi'nin “yanıltıcı” propagandası işçi sınıfı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir ve Dunn, Amerikan faaliyetlerinin önemini anlatabilmek için büyük şehirlere yaptığı gezilerde uzun konuşmalar yaptığını söylemektedir.²²⁴ İşte bu kapsamda büyükelçi özellikle ve öncelikle, bir önceki ekonomik yardımlar kısmında

²²² Mistry, “The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election”, s.303-304.

²²³ Robert A. Ventresca, *From Fascism to Democracy: Culture and Politics in the Italian Election of 1948*, Toronto, University of Toronto Press, 2003, s.79-80.

²²⁴ Dunn tarafından Marshall'a gönderilen telegram. Gönderilen telegram örneğine erişim için; Erişim adresi: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v03/d585> (Erişim tarihi: 28.07.2019)

anlatılan geçici yardımları İtalya'ya getiren Amerikan gemilerinin limanlara gelişini bir propaganda fırsatı olarak görmüş ve bu yardımların İtalya için önemini geniş bir basın topluluğu önünde pek çok kez anlatmıştır. Bu konuşmalar kapsamında ilgili yardımlar yapılmamış olsaydı İtalya'nın daha kötü bir durumda kalmış olabileceğini belirtmiştir. Fakat Dunn, Amerikan resmi propaganda faaliyetleri başladıktan sonra da kendi “halkla ilişkiler” ve “bilgilendirme” faaliyetlerine devam etmiş; 1948 Nisan seçimine kadar neredeyse 40 ayrı konuşma gerçekleştirmiş ve bu konuşmalarında dolaylı da olsa İtalya'daki seçimleri komünistlerin kazanması halinde Amerikan yardımlarının kesilebileceği uyarısında bulunmuştur.²²⁵

ABD'nin faaliyetleri elbette Dunn'ın kişisel çabalarının ötesine geçmiş ve resmi kurumlar eliyle yürütülen bir programa dönüşmüştür. Bu resmi program çerçevesinde açıklanması gereken ilk faaliyet ise ABD'den yollanan milyonlarca mektup girişimi ve bunun daha sonra “Özgürlük Uçuşları” (*Freedom Flights*) adı altında ABD tarafından resmi bir faaliyete dönüştürülmesi işlemidir. Programlı faaliyetler arasında önce bu faaliyetin açıklanmasının nedeni, açıklanacak diğer propaganda faaliyetlerine oranla bu mektup girişiminin güçlü bir bireysel etkiye sahip olmasına ve bu açıdan da psikolojik etkisinin büyük bir önem teşkil etmesine dayanmaktadır. ABD'de yaşayan İtalyan asıllı Amerikalılar, yaklaşan 1948 genel seçimleri kapsamında İtalya'da yaşayan akrabalarını “olası bir komünist iktidara” karşı uyarma ihtiyacı hissetmişler ve bunu da doğal olarak ellerindeki en elverişli vasıta olan mektup yolu ile gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Doğal olarak böyle bir faaliyet, belli bir organizasyonu arkasında barındırmaktadır. “İtalya'ya Mektuplar” adını taşıyan bu faaliyetin organizasyon kısmının bir kolunu, Benito Mussolini'nin faşist rejim döneminden itibaren ABD'de etkili olan “*the Order Sons of Italy in America*” ve “*the Order Italian Sons and Daughters of America*” gibi İtalyan

²²⁵ Mistry, “The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election”, s.314.

örgütleri oluşturmaktadır.²²⁶ Fakat mektup girişimini ilk başlatan Washington’da yaşayan gazeteci Drew Pearson’dır ve girişimi daha sonra New York merkezli “*Il Progresso Italo-Americano*” gazetesi devralmıştır.²²⁷ Bunun yanında ABD-Vatikan işbirliğinin bir örneği olarak, o dönem Papalığın ABD’deki temsilcisi olan Amleto Cicognani, Amerikalı piskoposların bu konuda İtalyan kökenli Amerikalıları cesaretlendirmesi gerektiğini söylemiştir.²²⁸

Girişimin ilk safhalarında daha bireysel çabalarla hazırlanan mektuplar daha sonra gazetelerin devreye girmesi ile daha profesyonel hale gelmiş; bu faaliyete katılmak isteyen İtalyanların hizmetine bir örnek şeklinde hazırlanmış mektuplar, telgraflar ve hatta posterler sunulmuştur. Kısa bir süre sonra İtalya’da yürütülen propaganda faaliyetlerinin bir parçası olması amacıyla bu girişim bizzat ABD Dışişleri Bakanı Marshall tarafından onay görmüş ve bu onaydan itibaren girişim, “Özgürlük Uçuşları” adını alarak ABD Posta Hizmetleri ile Trans World Havayolları’nın tam desteğini kazanmıştır. Bu şekilde resmi bir ABD beyaz propaganda faaliyetine dönüşen bu girişim, başta da belirtildiği gibi İtalyan seçmenlerinin seçimlerdeki iradesini etkilemeyi hedeflemektedir ve bu amaçla, bir örnek olarak hazırlanan mektuplarda standart olarak aynen şu ifadeler yer almaktadır: “ Gerçek demokrasi güçlerinin İtalya’daki seçimleri kazanamaması halinde, Amerikan hükümeti İtalya’ya ve dolayısıyla size daha fazla para göndermeyecektir. Rusların İtalya’daki hakimiyeti; din ile kilisenin, aile düzeninin ve ülkenin yok olmasına neden olacaktır.”²²⁹ Gazeteci Howard H. Smith, bu faaliyetin muazzam bireysel etkisine dikkat çekmektedir: Bir İtalyan köylüsünün herhangi bir

²²⁶ Ellwood, “The 1948 elections in Italy: A Cold War Propaganda Battle”, s.31-32.

²²⁷ ABD’de yaşayan İtalyan kökenli Amerikalıların, 1948 seçimlerindeki rolü için bkz. Stefano Luconi, “Anti-Communism, Americanization and Ethnic Identity: Italian Americans and the 1948 Parliamentary Elections in Italy”, *The Historian*, Cilt 62/2 (Kış 2000), s. 285-302.

²²⁸ Frank J. Coppa, “Pope Pius XII and the Cold War: The Post-war Confrontation between Catholicism and Communism”, *Religion and the Cold War*, Dianne Kirby(ed.), Londra, Palgrave Macmillan , 2003, s.61.

²²⁹ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.28.

yerden telegram alması “son derece etkileyici” bir durumdur; hele de “yeryüzündeki cennet Amerika”dan gelen bir telegram kesinlikle yabana atılacak bir şey değildir.²³⁰ Görüldüğü üzere bireysel olarak İtalyan seçmenlerinin iradesini etkileyecek bu faaliyet, ABD tarafından kendi “programlı” beyaz propaganda faaliyetinin bir parçası haline getirilmiştir.

ABD’nin beyaz propaganda faaliyetlerinin daha programlı ve resmi kurumlar üzerinden yürütülen kısmına bakıldığında ise karşımıza Birleşik Devletler Bilgilendirme Servisi (*United States Information Service-USIS*) ve Amerika’nın Sesi (*Voice of America-VOA*) adlı iki kurum çıkmaktadır. USIS, 1945 ile 1953 yılları arasında ABD Dışişleri Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermiş bir birimdir ve bu dönemde temel görevi, denizaşırı ofisleri aracılığı ile “kültürel temelli bilgilendirme faaliyeti” yürütmektir ki bu ofisler zaten ABD temsilcilikleri içerisinde yer almaktadır. Aslında anlaşılacağı üzere ilgili dönemde USIS, ABD’nin en temel beyaz propaganda vasıtalarından biridir. Propaganda amacı kapsamında USIS; resim sergileri, konserler, konferanslar ve diğer başka etkinlikler düzenleyerek diğer ülkeleri “kültürel” çerçevede etkilemeye ve ABD ile bu ülkeler arasında kültürel bir işbirliği yaratmaya çalışmıştır.²³¹ Örneğin tam 1948 genel seçimlerine giden süreçte USIS “Amerika’da İşçi” adlı bir sergi düzenlemiş ve bu sergi yoluyla İtalyan işçilerine, ABD’de yaşayan işçilerin Amerikan yaşam stili çerçevesinde çeşitli ürünlere ne kadar kolaylıkla ulaşabildikleri gösterilmiştir.²³² Görüldüğü üzere USIS yoluyla ABD sadece 1948 seçimleri odaklı bir çalışma değil, daha uzun vadeli “zihinsel bir dönüşüm süreci” hedeflemiştir. Bu ve benzeri çalışmalar yoluyla İtalyanların, Amerikalıların sahip olduğu zenginliği ve refahı “hissetmeleri” ve benzer zenginliğe ulaşma amacıyla “Batı seçeneği”ne yönelmeleri hedeflenmektedir.²³³ USIS

²³⁰ *Ibid.*, s.29.

²³¹ Simona Tobia, *Advertising America, The United States Information Service in Italy (1945-1956)*, Roma, LED Edizioni Universitarie, 2009, s.18.

²³² Ellwood, “The propaganda of the Marshall Plan in Italy in a Cold War context”, s.228.

²³³ Tobia, *Advertising America, The United States Information Service in Italy (1945-1956)*, s.17-18.

görüldüğü üzere daha uzun vadeli bir kültürel işbirliği sürecine odaklandığından, seçimlere yönelik asıl beyaz propaganda faaliyeti VOA üzerinden gerçekleşmiştir. 1942 yılında ABD'nin 2. Dünya Savaşı'ndaki gayretleri çerçevesinde Nazilerle propaganda seviyesinde mücadele etmek için kurulan VOA, savaştan sonra USIS bünyesinde –ve dolayısıyla ABD Dışişleri Bakanlığı bünyesinde- faaliyetlerine devam etmiştir. Tüm Avrupa kapsamında ve hatta bir dönem SSCB'ye yönelik radyo yayınları yapan VOA, 1948 genel seçimlerine giden süreçte İtalya'da radyo yayınları, kısa filmler ve belgeseller yolu ile İtalyan seçmenin iradesini etkilemeye çalışmıştır. Yeniden hatırlatmak gerekirse beyaz propagandanın mantığına uygun bir biçimde VOA tarafından verilen bilgiler gerçeğe dayanmaktadır. VOA bu gerçek bilginin olabildiğince fazla İtalyan'a ulaşmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda 1948 Şubat'ında Çekoslovakya Komünist Partisi'nin SSCB desteği ile tüm ülke yönetimini ele geçirmesi olayı, VOA tarafından tekrar tekrar İtalyan halkının dikkatine sunulmuş ve “İtalya'nın komünist olması halinde” ülkelerini ne tür bir geleceğin beklediği İtalyanlara gösterilmeye çalışılmıştır.²³⁴ VOA'nın seçimlere giderken yaptığı diğer etkili bir çalışması ise bizzat Başkan Truman'ın İtalyan halkına seslendiği yayınıdır ve Truman bu yayınlı seçimleri komünistlerin kazanması durumunda Amerikan ekonomik yardımlarının daha fazla devam edemeyebileceği uyarısını açık bir biçimde İtalyan halkına yapmıştır.²³⁵ Bunun yanında Frank Sinatra ve Gary Cooper gibi o dönemin ünlü Amerikalı sanatçıları VOA üzerinden radyo programları yaparak İtalyan halkını “komünizm tehlikesi”ne karşı uyarmıştır.

O dönemin en önemli yayımlarından olan TIME dergisinin –tam seçim ayına denk gelecek şekilde- 1948 Nisan ayı sayısının kapağında De Gasperi'ye yer vermesi ve dergi

²³⁴ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.27-28.

²³⁵ Schwartz, *Political Warfare Against the Kremlin- US and British Propaganda Policy at the Beginning of the Cold War*, s.106.

içeriğinde kendisinden bahsetmesi de beyaz propaganda faaliyetleri kapsamında değerlendirilebilir.²³⁶

Yukarıda bahsedilmiş olan beyaz propaganda faaliyetlerinden anlaşılağı üzere en başta ABD Başkanı Truman olmak üzere pek çok Amerikalı yetkili, İtalyan halkının iradesini etkileyebilmek için üstü örtülü bir tehdide dahi başvurmuşlardır. Söz konusu tehdit o dönemde İtalyan halkı için son derece hayati değerdeki aynı ve mali Amerikan yardımı ile ilgilidir. Truman ve diğere Amerikalı yetkililer, olası bir komünist zaferi halinde bu yardımların kesilebileceğini belirtmişlerdir. Ancak Amerikalı yetkililer bu uyarılarını yeterli görmemiş olacak ki, İtalyan halkını başka bir açıdan daha uyarmayı uygun görmüşlerdir. Her ne kadar bu işlem bir propaganda faaliyeti olmasa da, seçmen iradesini etkilemeye yönelik bu girişimden bahsetmeden geçilmemelidir. İtalyan seçmenlerin iradesi, pek çok İtalyan'ın aklındaki en büyük hayalin engellenmesi yoluyla etkilenmeye çalışılmıştır: ABD'ye göç etmenin engellenmesi. Bu kapsamda önce ABD Adalet Bakanlığı, İtalyan Komünist Partisi'ne üye olanların ABD'ye göç etmelerinin engellenebileceğini belirtmiş; daha sonra Dışişleri Bakanlığı bunu bir adım ileri götürerek komünistlere oy verenlerin dahi bu olanaktan mahrum edilebileceğini belirtmiştir. Nihayetinde seçimlere bir ay kala Adalet Bakanlığı “Birleşik Devletlerin ideolojisine inanmayanların” ABD'ye göç etmelerine izin verilmeyeceğine ilişkin bir karar almıştır.²³⁷ Bir kimsenin komünistlere oy verip vermediğinin ya da Birleşik Devletler ideolojisine inanıp inanmadığının belirlenmesinin zorluğu göz önünde bulundurulduğunda, bu “tehditlerin” sadece İtalyan seçmeni üzerinde baskı kurma amacı ile yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Zaten Adalet Bakanlığı'nın aldığı karar asla yasalaşma sürecine girmemiştir.

²³⁶ İlgili sayı için bkz. Time Dergisi Resmi İnternet Sitesi. Erişim adresi: <http://content.time.com/time/covers/0,16641,19480419,00.html> Erişim tarihi: 18.12.2019

²³⁷ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.27,30.

İtalya’da bu dönemde yürütülen beyaz propaganda faaliyetleri sadece Amerikalılar tarafından değil; belki de Amerikalılardan çok daha yoğun bir biçimde İtalyanların kendisi tarafından da gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar beyaz propaganda ile ilgili olsa da İtalyanların bu çabaları “Vatikan ve kiliselerin faaliyetlerine verilen açık ABD desteği” başlığı altında anlatılacaktır.

3) Diplomatik Destek ve Vaatler

Yeniden belirtmek gerekirse politik savaş kapsamında uygulanan “açık faaliyetler” her zaman uluslararası hukuka uygun faaliyetlerdir. Bundan ötürü uluslararası sistem ve uluslararası hukukun cevaz verdiği her türlü yasal araca, devletler yürüttükleri politik savaş kapsamında başvurmaktadır.

İşte bunun bir örneği İtalya’da yürütülen politik savaş kapsamında karşımıza çıkmaktadır. Washington, komünistlerin İtalya’da bir seçim zaferi elde etmemesi için İtalya ile ilgili çeşitli uluslararası konuların üzerine eğilmiş ve bu konuları hem mevcut De Gasperi yönetimine destek sağlamak hem de İtalyan komünistleri ve onlarla bağlantılı olan SSCB’yi zor durumda bırakmak için kullanmaya çalışmıştır.

İlgili dönemde son derece stratejik bir şekilde kullanılan ve İtalya’yı ilgilendiren en önemli konu Trieste şehrinin hukuki durumu olmuştur. Trieste, İtalya’nın kuzeydoğusunda yer alan önemli bir liman kentidir ve 1. Dünya Savaşı’nın ardından 1920 tarihli Rapallo Anlaşması çerçevesinde tam olarak İtalyan hakimiyetine girmiştir. Ancak hem şehrin nüfusunda yoğun bir biçimde Slovenlerin bulunması hem de 2. Dünya Savaşı’nın son döneminde şehrin özellikle Yugoslav lider Josip Broz Tito liderliğindeki partizanların çabaları ile kurtarılması gerçeği, Yugoslavya’nın şehir üzerinde hak iddia etmeye devam etmesine neden olmuştur. Ancak nihayetinde 1947 tarihli Paris Barış Antlaşması ile Trieste, “serbest bölge” ilan edilmiş ve güvenliği ABD-İngiliz müttefik

kuvvetlerince sağlanmaya devam etmiştir.²³⁸ Ancak hem İtalya'nın hem de Yugoslavya'nın şehir üzerindeki iddiaları devam etmiştir.

İşte bu konuyu ABD, hem İtalyan komünistlerini hem de SSCB'yi zor duruma düşürmek için seçimlere çok az bir zaman kala stratejik bir biçimde gündeme getirmiştir. ABD, SSCB ve İtalyan komünistlerini bir bütün olarak düşünerek her iki tarafı da ikilimde bırakacak bir hamle yapmıştır. Seçimlere çok az bir süre kala 20 Mart 1948'de ABD liderliğindeki müttefik ülkeler, Trieste'nin İtalya'ya verilmesi gerektiğine ilişkin bir deklarasyon yayınlamış ve SSCB'yi de bu konuda yapılacak müzakere sürecine davet etmiştir. SSCB açısından bakıldığında ortaya şöyle bir ikilem çıkmaktadır: İtalyan halkının bölgeye ilişkin bağı düşünüldüğünde –şehrin nüfusunun yarısı İtalyanlardan oluşmaktadır- böyle bir müzakereyi reddetmek SSCB ile güçlü bağları olan İtalyan komünistlerini zor durumda bırakacaktır. Müzakerelere katılımın kabulü ise hak iddiasında bulunan ve müttefiki durumundaki Yugoslavya ile SSCB'nin arasını açacaktır. Bu sonuçları hesaplayan SSCB müzakere talebine ilişkin cevabı İtalya seçimleri sonrasına ertelemiştir.²³⁹ Ancak bu durum dahi İtalyan komünistlerini zor durumda bırakmaya yetmiştir. Çünkü SSCB'nin nasıl bir cevap vereceğine odaklanan komünistler, konu hakkında yeterli bir açıklamaya yapmayarak “ulusal bağımsızlık ve onurun yılmaz savunucusu” olma iddialarında aşınmaya sebebiyet vermişlerdir.²⁴⁰ Seçimlere direkt etkisi konusu tartışmalı olsa da ABD diplomatik vasıtaları kullandığı bu açık faaliyeti ile İtalyan komünistlerinin itibarının zedelenmesi konusunda başarılı olmuştur.

Bu girişimin yanında ABD yine aynı dönem İtalya'nın “sömürgeci” geçmişine ilişkin bazı vaatlerde bulunmak istemiş ve İtalya'nın, Etiyopya ve Libya gibi eski

²³⁸ CIA Resmi Sitesi, “*The Current Situation in the Free Territory of Trieste-15 April 1948*”, CIA Library. Erişim adresi: https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/DOC_0000258341.pdf (Erişim tarihi:29.07.2019)

²³⁹ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s. 30.

²⁴⁰ Broggi, *Confronting America-The Cold War between the United States and Communists in France and Italy*, s.107.

sömürgeleri üzerinde yeni bir “vesayet sistemi” kurması istemesi halinde buna destek vereceğini açıklamıştır. Ancak 2. Dünya Savaşı’ndan sonra Birleşmiş Milletler çerçevesinde kurulan yeni uluslararası sistem ve bu sistemin en temel amaçlarından birinin “halkların kendi geleceklerini belirleme hakkının sağlanması” olduğu düşünüldüğünde ABD’nin bu teklifi geçerliliğini kısa sürede yitirmiştir.

4) Vatikan Kilisesi ile Dini Grupların Faaliyetleri ve ABD

İtalya’daki Hristiyan dini kurumları, 1948 genel seçimlerine giden politik sürece hiçbir tereddüt göstermeden müdahil olmuş ve bu katılım Hristiyanlığın en yüksek makamı olan Vatikan’daki Papalık’tan, İtalya’nın ücra köşelerindeki kiliselere kadar uzanmıştır. Bu dini kurumlar, komünizme karşı mücadele etmeyi bir nevi yeni bir “Haçlı Savaşı” olarak gördüklerinden ve seçimleri de bu savaşın bir cephesi olarak kabul ettiklerinden seçim sürecine katılımları doğal bir şekilde gerçekleşmiştir. Yani ABD’nin bu dini kurumların katılımı konusunda fazladan bir çaba göstermesine gerek kalmamıştır.

İtalya’daki Hristiyan kurumlarının seçim sürecine bu katılımı ABD’nin yürüttüğü politik savaş açısından büyük bir önem arz etmektedir. İlk olarak hem dini grupların komünizmekarşı geleneksel muhalefeti hem de özel olarak Katolikliğin “anavatanı” olan İtalya’daki gücü, İtalya’daki komünizmle mücadele stratejisi açısından dini grupların rolünü vazgeçilmez kılmaktadır. 2. Dünya Savaşı sırasında Nazi işgaline karşı direniş çerçevesinde Katolikler ve komünistler arasında bir işbirliği kurulmuş olsa da savaş sonrası iktidar mücadelesinde bu işbirliği ortadan kalkmıştır. İkinci olarak ise Katoliklik, İtalya’da bir anlamda “çarpan etkisi”ne sahiptir. Katoliklik İtalya’da sadece dini alanı değil, siyasi ve sendika alanını da etkilemektedir. Katoliklik; hem sağ-muhafazakar seçmenin kitlesel olarak desteklediği Hristiyan Demokratların hem de Katolik destekli

işçi sendikalarının üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bundan ötürü Hristiyan kurumların etkinliği diğer anti-komünist unsurların da etkisini arttırmaktadır. Yine katılımın önemli bir üçüncü nedeni daha vardır. Her ne kadar İtalya'daki dindar-muhafazakar kitleler komünizme karşı güçlü bir düşmanlık besliyor olsalar da, aynı kitleler aynı zamanda “materyalizmi ve hazcılığı esas alan Yankee (Amerikan) kültürüne” de kuşkuyla yaklaşmaktadır. İşte Katolik Kilisesi'nin anti-komünizm çerçevesinde ABD ile yapacağı işbirliği, dindar kitlelerin Amerikan değerlerine olan kuşkusunu bir miktar azaltacak etkiye sahiptir.²⁴¹

İşte böyle bir etkiye sahip olan Katolik-Hristiyan dini grupların en yüksek mertebesinde yer alan Papa 12. Pius, son derece aktif bir biçimde seçim sürecine müdahil olmuştur. Bu kapsamda uyguladığı en önemli yöntem ise İtalyanları dini-manevi yönden baskı altında tutarak, dindar İtalyanların İtalyan Komünist Partisi'ne oy vermesini engellemeye çalışmak olmuştur. Bu açıdan Papa 12. Pius ilk olarak tüm Katolik rahiplere, İtalya Komünist Partisi üyelerini aforozla tehdit etmeleri yönünde telkinde bulunmuştur.²⁴² Yine bu çerçevede Papa, 1948 Şubat ayından itibaren içlerinde 300 piskopos olmak üzere 125.000 rahibi komünistlerin liderliğindeki Halk Cephesi'nin propaganda faaliyetlerine karşı koymaları için görevlendirmiştir. Yine Papa'nın verdiği direktiflere uygun olarak Milan Kardinali Alfredo Ildefonso Schuster gibi din adamları, “komünistler gibi Katolik inancına karşı olan kişilerin” günah çıkarma seanslarına kabul edilmemesi talimatında bulunmuştur.²⁴³ Ancak Papa sadece “komünizme meyiletme potansiyeli olan İtalyanları” hedef almamıştır. Papa ayrıca Hristiyan Demokratlara oy verme potansiyeli olan “inançlı” İtalyanlara seslenerek, özellikle tembellik ya da

²⁴¹ Broggi, *Confronting America-The Cold War between the United States and Communists in France and Italy*, s.104.

²⁴² *Ibid.*, s.104.

²⁴³ Elisa A. Carrillo, “The Italian Catholic Church and Communism, 1943-1963”, *The Catholic Historical Review*, Cilt 77/4 (Ekim-1991), s.647-649.

korkaklık sebebiyle oy vermeye gitmeyecek olanların büyük bir günah işleyeceğini açıklamıştır.²⁴⁴

Ancak sadece Papa 12. Pius ve din adamları değil; Vatikan’la organik bağı olan ve kökenleri 19. Yüzyıl’a dayanan “Katolik Hareket” (*Azione Cattolica*) isimli gönüllü Hristiyan örgütü de 1948 seçim sürecinde büyük bir rol oynamıştır. Söz konusu örgütün en önemli özelliği mensuplarının ruhban sınıfına ait olmayan gönüllü Katoliklerden oluşmasıdır. Bu şekilde organize edilen örgütler Avrupa’da Katoliklerin yoğun olduğu neredeyse her yerde kurulmuş ve İtalya’daki örgüt ise 1867 yılında Mario Fani and Giovanni Acquaderni tarafından oluşturulmuştur.²⁴⁵ Katolikliğin yaygın olduğu ülkelerde bu örgütün kurulmasının yegane nedeni ilgili ülkelerde laik-aydınlanmacı hareketin güç kazanmasıdır. Laikliğin güç kazanması ile toplumda “dini hassasiyetlerin azaldığını” düşünen ve kiliselerin gücünün aşındığını fark eden ruhban sınıfı böyle bir direnişin fitilini ateşlemiştir. İşte İtalya’da da bu nedenle kurulan Katolik Hareket, 1948 seçim sürecinde Papa’nın da direktifleri ile özellikle propaganda savaşının bir parçası olmuş ve ABD’nin politik savaşının da bir aparatı haline gelmiştir. Özellikle Katolik Hareket’in “örgütlülük konusundaki şevki” ve modern propaganda konusundaki bilgisi, 3 milyon üyesi olan²⁴⁶ bu örgütü ve onun lideri olan Dr. Luigi Gedda’yı ABD’nin gözünde daha değerli hale getirmiştir. Hristiyan Demokratların “operasyonel konulardaki pasifliği”nden şikayetçi olan ABD için Katolik Hareket biçilmiş bir kaftandır.²⁴⁷

Ancak Katolik Hareket, 1929 yılında İtalya ile Papalık arasında imzalanan Laterano Antlaşması uyarınca siyasi faaliyetlere girememektedir. İşte bu engeli aşabilmek için Gedda “Sivil Komiteler” (*Comitati Civici*) adıyla geniş bir ağ kurmuştur

²⁴⁴ *Ibid.*, s.649.

²⁴⁵ Ibert C. O'Brien, “Italian Youth in Conflict: Catholic Action and Fascist Italy, 1929-1931” *The Catholic Historical Review*, Cilt 68/4 (Ekim-1982), s. 625-635.

²⁴⁶ Carillo, “The Italian Catholic Church and Communism, 1943-1963”, s.649.

²⁴⁷ Del Pero, “The United States and Psychological Warfare in Italy, 1948-1955”, s. 1308.

ve İtalya'daki 24.000 kilise bölgesi, bu ağın ürünü olan anti-komünist propagandanın hizmetine girmiştir.²⁴⁸ Katolik Hareket'in bir nevi paravanı haline gelen bu komitelerin bazı aşırı sağcı unsurları bünyesinde barındırması²⁴⁹ ABD'yi herhangi bir endişeye sevketmemiş ve komiteler Halk Cephesi'ne karşı uygulanan propagandada yerel unsurlar olarak görev yapmıştır.

“Beyaz propaganda” kısmında bahsedilen, ABD'nin USIS ve VOA üzerinden yürüttüğü propaganda faaliyetlerine paralel bir biçimde İtalya'daki yerel unsurlar da kendi beyaz propaganda faaliyetlerini yürütmüştür. Hristiyan Demokrat Parti ve Sivil Komiteler bu konuda tam bir işbirliği içinde hareket ederek sinema sektörüne yoğunlaşmışlardır. Son derece stratejik olan bu hareketle birlikte “sinema üzerinden verilen haberler” (*cine-news*) üzerinde tam bir tekel kurmuşlardır. Bu şekilde verilen haberler her zaman ABD dostu olmuş ve seçimin yaklaştığı dönemde Amerikan geçici mali yardımlarının gemilerle İtalya'ya getirilişi bu yayınlarda tekrar tekrar gösterilmiştir.²⁵⁰ 1948 yılında günde 600 bin ile 1.6 milyon arası sinema bileti satıldığı düşünüldüğünde sağ kanadın propaganda faaliyetinde sinemaya odaklanmasının ne kadar doğru bir karar olduğu ortaya çıkmaktadır. Yine 1948 yılında İtalyanlar 464 yeni film görmüştür ve bunların dörtte üçü Hollywood yapımıdır.²⁵¹ Biraz önce bahsedildiği gibi kilise bölgeleri Sivil Komitelerin faaliyetlerine açıldığından Gedda kolayca “kilise sinemaları” (*parish cinemas*) sürecini başlatmış ve kiliselerde kurulan sinemalarda İtalyanlara “Yalan Stratejisi” (*La strategia della menzogna*) gibi anti-komünist yapımlar gösterilmiştir.²⁵² Ancak Sivil Komiteler sadece sinema faaliyeti ile uğraşmamış, hem Katolik basılı yayımlarını geniş organizasyon ağı ile tüm İtalya'ya dağıtmış hem de

²⁴⁸ John Pollard, “The Vatican, Italy and the Cold War”, *Religion and the Cold War*, Dianne Kirby(ed.), Londra, Palgrave Macmillan ,2003,s.108.

²⁴⁹ John Prados, *Lost Crusader-The Secret Wars of CIA Director William Colby*, Chicago, Oxford University Press, 2003, s. 56.

²⁵⁰ Ellwood, “The 1948 Elections in Italy: A Cold War Propaganda Battle”,s.27.

²⁵¹ *Ibid.*,26.

²⁵² *Ibid.*,s.28-29.

kiraladıkları uçaklardan büyük İtalyan şehirlerinin üzerlerine toplamda 9 milyon adet anti-komünist propaganda içeren bildiri bırakmışlardır.²⁵³ Görüldüğü üzere İtalyan dini kurumları, ABD'yle koordineli bir şekilde ve onların faaliyetlerine paralel ve hatta bu faaliyetleri tamamlayıcı nitelikte beyaz propaganda operasyonları yürütmüştür.

B) POLİTİK SAVAŞ KAPSAMINDA İTALYA'DA YÜRÜTÜLEN ÖRTÜLÜ FAALİYETLER

ABD'nin 1948 genel seçimleri merkezli olarak İtalya'da yürüttüğü politik savaşta, örtülü faaliyetler –bu savaşın sadece belli bir kısmını oluşturuyor olsa da- önemli bir yere sahiptir. Bahsedildiği gibi İtalya, Anglo-Amerikan ittifakının etki alanı içerisinde yer almaktadır ve bunun bir sonucu olarak da bu ittifakın ülkenin geleceğine yönelik açık hamlelerde bulunma olanağı daha fazladır ve ittifak da bu fırsatı kaçırmamıştır. Ancak yukarıda da bahsedilmiş olan ülkenin özel koşulları ve “komünizmin sandıkta mutlaka yenilmesi” gerektiğine ilişkin güçlü inanç –ve aksi duruma ilişkin büyük korku- ABD'yi ayrıca örtülü faaliyetlere başvurmaya itmiştir. Örtülü faaliyetlerin getireceği destekle, 1948 seçimlerinde nihai amaca ulaşmak hedeflenmiştir.

İlgili örtülü faaliyetlerin yürütülmesinden sorumlu olan ilk kurum **Dışişleri Bakanlığı** ve buna bağlı olarak **Roma Elçiliği** olmuştur. Belki normal şartlarda, temel görevi “diplomasi” yani diğer ülke kurumları ile diyalog olan bir kurumun politik savaşta yer alması aykırı gelebilir ancak bazı özel nedenler Bakanlık'a böyle bir görev yüklenmesine neden olmuştur. İlki aslında sanıldığıının aksine diplomatik personelin de bu tarz faaliyetlere girebileceği gerçeğidir. Dışişleri Bakanlığı ilgili ülkedeki elçilik ve konsolosluk gibi temsilcilikleri aracılığı ile sadece diplomasi görevini değil; “politik istihbarat” toplama görevini de yerine getirmektedir. Hatta uzun yıllar boyunca, istihbarat

²⁵³ Carillo, “The Italian Catholic Church and Communism, 1943-1963”, s.649.

servislerinin kurumsallaşması gerçekleşene kadar bir başka ülkeye yönelik politik istihbarat toplamada, diplomatik temsilcilikler öncü rolü üstlenmiştir. Bundan ötürü bu örnekte de ABD’li diplomatların politik savaşın parçası haline gelmesi şaşırtıcı değildir. Diğer neden ise bir süre sonra örtülü operasyonların tek sorumlusu haline gelecek olan CIA’in o sırada daha yeni kurulmuş olmasıdır. Başta Büyükelçi Dunn olmak üzere elçilikte görev yapan ekonomi/ticaret ataşeleri Henry Tasca ve Paul Bonner da örtülü faaliyetlerin özellikle parasal yardımlar kısmında önemli görevlerde bulunmuşlardır.²⁵⁴

Yeni kurulmuş olan **Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA)** da, İtalya’daki örtülü operasyonun yürütücülerinden olmuştur. Her ne kadar belirtildiği gibi yeni kurulmuş olduğundan eksiklerini Dışişleri Bakanlığı gidermeye çalışsa da kısa süre içinde örtülü operasyon faaliyetlerine dahil edilmiştir. Yukarıda bahsedilmiş olan ve örtülü faaliyetler konusunda Amerikan kurumlarına geniş bir yetki veren NSC-4/A direktifinin ardından CIA bünyesinde özellikle “İtalya'daki seçim sürecine örtülü olarak müdahale etme” amacı ile Özel İşlemler Grubu (*Special Procedures Group*) adında bir çalışma grubu kurulmuştur.²⁵⁵ Bu çalışma grubunun kontrolü de CIA içindeki Özel Operasyonlar Dairesi'ne verilmiştir.

İtalya'daki 1948 yılı genel seçimlerinde Halk Cephesi'nin iktidara gelmemesi için yukarıda sayılan kurum ve kişilerce temelde iki tür örtülü faaliyet yürütülmüştür: Bunlardan ilkinin çeşitli parti, grup ve kişilere yapılan para yardımları diğerini ise kara ve gri nitelikteki propaganda oluşturmuştur. Her iki türden örtülü operasyonun politik savaşın bir parçası olarak ne olduğu çalışmanın ilk kısmında açıklandığından bir daha

²⁵⁴ Mistry, “Approaches to Understanding the Inaugural CIA Covert Operation in Italy: Exploding Useful Myths”, s.259.

²⁵⁵ “Office of Special Operations Directive No. 18/5-Activation of Special Procedures Group”, Office of the Historian. Erişim adresi: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1945-50Intel/d263> (Erişim:01.07.2019)

tekrar edilmeyecek, bunların sahada yani İtalya'da teknik olarak nasıl gerçekleştirildiğine odaklanılacaktır.

Bu örtülü faaliyetleri gerçekleştiren Amerikan kurum ve kişileri yani operatörler, örtülü faaliyetlerde para yardımları kısmına kara propagandadan daha fazla önem verdiğinden bu kısımda önce para yardımları ve daha sonra propaganda açıklanacaktır. Bu arada operatörlerin kara propagandaya daha az başvurmasının bir nedeni, ilgili Amerikan ve İtalyan kurum ve kişilerinin Halk Cephesi'ne karşı zaten yeterince beyaz propaganda yapmış olmasıdır.

1) Para Yardımları

1948 İtalya genel seçimlerine giden süreçte ABD, hem Dışişleri Bakanlığı hem de CIA aracılığı ile Halk Cephesi'nin karşısındaki pek çok anti-komünist gruba örtülü bir biçimde parasal yardımda bulunmuştur. Elbette ki bu grupların başını seçimlerde Halk Cephesi'nin rakiplerini oluşturan siyasi partiler çekmektedir. Temel amaç yapılacak maddi yardımlarla seçim sürecinde Hristiyan Demokratlar gibi anti-komünist siyasi partilerin, kendi propagandaları dahil tüm seçim çalışmalarını daha rahat bir biçimde gerçekleştirebilmeleri ve Halk Cephesi karşısında avantajlı duruma geçebilmeleridir. İlgili Amerikan kurumları, bu yardımların gerektiğinde “makul bir biçimde” inkar edilebilmeleri için de çeşitli metotlar kullanmışlardır. Böylece herhangi bir aksi durumda, parasal faaliyet yasal anlamda göz önünde gerçekleştirilmiş olmasına rağmen operasyonu gerçekleştiren Amerikan resmi kurumlarının eli ortaya çıkmayacaktır.

İtalya'da kimlere bu örtülü para yardımlarının yapıldığına baktığımızda karşımıza üç temel grup çıkmaktadır: 1-Anti-komünist nitelikteki siyasi partiler, 2- Anti-komünist nitelikteki işçi sendikaları ve 3- Katolik dini gruplar.

a) Para Yardımının Yapıldığı Gruplar

Anti-komünist nitelikteki siyasi partiler: İlgili Amerikan kurumları 1948 genel seçimlerine giden süreçte Halk Cephesi iktidarını engellemek için onun üç siyasi rakibine destek vermeyi seçmişlerdir. Bunlar; Alcide De Gasperi liderliğindeki Hristiyan Demokratlar (*Democrazia Cristiana-DC*), Giuseppe Saragat liderliğindeki anti-komünist sosyalistler (*Partito Socialdemocratico dei Lavoratori Italiani-PSLI*) ve Cumhuriyetçi Parti'den (*Partito Repubblicano Italiano, PRJ*) oluşmaktadır. Ancak mevcut kaynaklarda daha çok DC ve PSLI'a yapılan yardımlar karşımıza çıkmaktadır.

Görüldüğü üzere ABD sadece, Halk Cephesi'nin en büyük rakibi olan ve siyasi olarak “merkez”de yer alan Hristiyan Demokratları desteklemekle kalmamış hem Cumhuriyetçilere destek vererek merkezdeki siyasi yelpazeyi genişletmiş hem de sosyalistlerin bir kanadına da destek olarak sol güçler arasında fraksiyon ayrılığına oynamıştır. Görüldüğü üzere “düşman kuvvetlerin” bölünmesi amacıyla bu kuvvetler arasındaki bazı fraksiyonlara kısa vadeli destek sağlamak, politik savaş açısından başvurulabilecek bir metottur. Ancak destek sağlanan fraksiyonun; “düşman ideolojiyi yeniden ayağa kaldıracak” kadar kuvvetli olmaması ama “düşman kuvvetlerin hedefine ilerlemesini engelleyecek” bir öneme sahip olması gerekmektedir.

Anti-komünist nitelikteki işçi sendikaları: İtalyan Komünist Partisi ve Halk Cephesi bileşenlerinin İtalyan işçi hareketi ve sendikalar üzerindeki geniş etkisi ABD'nin seçim hedefleri için bir diğer tehdit kaynağını oluşturmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere savaş sonrasında İtalya da pek çok Avrupa ülkesi gibi ekonomik olarak zor durumdadır ve bu sıkıntı hali öncelikle işçilerin de içinde yer aldığı çalışan sınıfı etkilemektedir. Her ne kadar ABD çeşitli maddi yardımlarla İtalya'nın mali durumunu düzeltmeye çalışsa da, sendikalar aracılığı ile işçilerle direkt bağlantıya sahip olan

komünistler, işçileri ABD ve Hristiyan Demokrat yönetim aleyhine örgütlemektedir. ABD için bu durum hem uzun vadede bir “komünist isyanın yapı taşları” anlamına gelmekte hem de kısa vadede yaklaşan seçimlerde Halk Cephesi'nin oylarını arttıracak bir hamle niteliği taşımaktadır. Sadece bu da değil; sendikaların özellikle FIAT gibi büyük sanayi kuruluşlarının üzerindeki etkisi sayesinde İtalyan Komünist Partisi, Doğu Avrupa ile yapılan karlı ticari anlaşmalarda aracı rolü oynayabilmektedir.²⁵⁶ O dönemde ABD'nin Londra görevli olan (işçi) ataşesi Samuel D. Burger, tek başına resmi nitelikteki ekonomik yardımlarla komünistlerin yenilemeyeceğini belirtmekte ve komünistleri yenmek için onların sendikalar üzerindeki nüfuzunun kırılması gerektiğini tavsiye etmektedir.²⁵⁷

İşte bundan ötürü komünist tandanslı sendikaların gücünü kırmak amacıyla ilgili Amerikan kurumları, üzerinde Katolik etkisinin de olduğu sağ tandanslı İtalyan İşçi Sendikası Konfederasyonu (*Confederazione Italiana Sindicati Lavoratori-CISL*) gibi işçi kuruluşlarını maddi olarak desteklemiştir.²⁵⁸ Ancak desteklenen sendikalar sadece Katolik etkili olanlar değildir. ABD sol hareket içinde ayrım yaratma amacıyla komünist sendikalara karşı bazı sosyalist sendikalara da yardım yapmıştır.²⁵⁹ Ki bu durum sadece 1948 seçimleri ile sınırlı kalmamış; CIA seçimlerden bağımsız olarak sol sendikaların etkisini kırmak amacıyla hem sağ sendikalara hem de özel olarak belirlediği sol sendikalara destek vermeye devam etmiştir.²⁶⁰

²⁵⁶ Broggi, *Confronting America-The Cold War between the United States and Communists in France and Italy*, s.84.

²⁵⁷ *Ibid.*,s.99.

²⁵⁸ Del Pero, “The United States and Psychological Warfare in Italy,1948-1955” s.1039.

²⁵⁹ Broggi, *Confronting America-The Cold War between the United States and Communists in France and Italy*, s.100.

²⁶⁰ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.30.

Katolik dini gruplar: “Açıktan yürütülen faaliyetler” kısmında bahsedildiği gibi açık bir destek ve işbirliği politikasının yanında, Katolik dini grup ve önemli din adamlarının “parasal yönden” örtülü bir biçimde desteklenmesi de ABD'nin İtalya stratejisi açısından büyük bir öneme sahiptir.

Bundan ötürü ilgili Amerikan kurumları Katolik Kilisesi'ne maddi yardımda bulunarak kilisenin, tüm dini binalarından yetimhanelerine kadar olan geniş hizmet ağını daha rahat çalıştırmasını sağlamıştır. Bu arada yetimhanelerin özellikle fonlanması daha uzun vadeli özel bir stratejiye dayanmaktadır. İtalya gibi savaştan dolayı harap olmuş bir ülkede çok sayıda yetim vardır ve ilgili Amerikan kurumları, bu çocukların kolayca “komünist ellere düşebileceğini hesaplamıştır.” Bundan ötürü Katolikler tarafından iyi işletilen bir yetimhane sistemi yetim çocukları bu tehlikeden koruyacaktır.²⁶¹

Katolik gruplara gerçekleştirilen parasal yardımların sık sık, piskoposlardan kardinallere uzanan geniş bir din adamı grubu üzerinden yapıldığı görülmektedir. Bu din adamlarından birisi, daha sonra Papalık makamına da gelecek olan Kardinal Giovanni Battista Montini'dir. Ancak Kardinal Montini, parasal yardımın bir CIA programı çerçevesinde verildiğinden habersizdir. Zamanında başta CIA olmak üzere önemli Amerikan istihbarat kurumlarında görev yapan ve daha sonra CIA ile ilgili ifşaatlarda bulunan Victor Marchetti'ye göre Kardinal Montini, paranın ABD'deki hayırsever insanlardan geldiğini düşünmektedir.²⁶² Bu da İtalya'daki örtülü operasyonların bu kısmının “makul inkar” aşamasında başarılı olduğunu göstermektedir.

²⁶¹ “The CIA in Italy: An Interview With Victor Marchetti”, *The CIA in Western Europe*, Philip Agee ve Louis Wolf (ed.), New York, Dorset Press, 1987, s.168-169.

²⁶² Idem.

b) Örtülü Para Yardımının Kaynağı ve Uygulanması

Peki yukarıda sayılan parti, sendika ve gruplara gönderilen parasal yardımların kaynağı nedir? ABD, örtülü faaliyetin bu kısmının çözümünü “Ekonomik İstikrar Fonu”nda (EIF) bulmuştur. EIF, 2. Dünya Savaşı sonrasında ABD tarafından Avrupa'daki mali durumun düzeltilmesine katkı amacıyla kurulmuştur. İlgili fonun kaynağını ise Müttefiklerin el koyduğu, mağlup Mihver devletleri malvarlığı oluşturmaktadır. Fonun bu amaçla kullanılmasında dönemin ABD Hazine Bakanı John W. Synder büyük bir rol oynamıştır. Başkan Truman'ın çok güvendiği bir kişi olan Synder, fonun bu şekilde kullanılmasına Kongre'ye konu hakkında herhangi bir bilgilendirme yapmaksızın yardımcı olmuştur. Çeşitli kaynaklar 1948 genel seçimlerine giden süreçte bu kaynak üzerinden harcanan paranın 10 milyon Amerikan doları olduğunu söylemektedir. Ancak tarihçi James Miller, doların o dönemki değeri düşünüldüğünde bu miktarın 1 milyon Amerikan doları olabileceğini belirtmektedir.²⁶³ Ancak bu rakam bile savaş sonrası mali kriz içinde olan İtalya için oldukça yüksek bir meblağdır.

Örtülü para yardımının en önemli kısmını, bu faaliyetin “örtülü bir şekilde” yapılması oluşturmaktadır. Yukarıda sayılan gruplara para yardımı yapıldığının bilinmesinin bir önemi yoktur. Çünkü parti, sendika ve kiliselere para yardımı yapılması olağandır. Önemli olan kimin yaptığının yani çalışmanın ilk kısmında açıklandığı gibi “arkadaki elin” kim olduğunun bilinmemesi gerekir. Yukarıda sayılan gruplara ABD tarafından büyük miktarlarda yardım yapıldığının öğrenilmesi; rakip Halk Cephesi ve Sovyetler Birliği tarafından bir propaganda aracı olarak kullanılacak ve hatta bazı yasal sorunları ortaya çıkaracaktır. İşte bundan ötürü ilgili Amerikan kurumları bu parasal yardımın örtülü kalması için çeşitli paravanlar kullanmıştır. Böylece yasal olarak ABD hükümetinin suçlanmasının önüne geçilecektir.

²⁶³ Blum, “Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II”,s.255.

Bu süreçte ilgili Amerikan kurumlarının iki tür paravan kullandığını görmekteyiz. Bunlardan ilkinin Amerikan merkezli işçi sendikaları diğerini ise yine Amerikan kökenli şirketler veya işadamları oluşturmaktadır.

Amerikan İşçi Federasyonu (*American Federation of Labor-AFL*), paravan olarak kullanılan işçi kuruluşlarının başını çekmektedir. Bu federasyonun bir nevi dış ilişkiler departmanı olan Özgür İşçi Sendikaları Komitesi (*the Free Trade Union Committee-FTUC*) ise İtalya operasyonunda kullanılan asıl araçtır. Komitenin başkanlığını, eski Birleşik Devletler Komünist Partisi lideri olan ve daha sonra anti-Stalinist görüşlere sarılan Jay Lovestone; komitenin Avrupa temsilciliğini ise Irving Brown yapmıştır. Bu iki isim İtalya operasyonu açısından oldukça önemlidir. Lovestone, özellikle PSLI üyesi sosyalist politikacı Giuseppe Faravelli'ye yapılan para transferinde rol oynamıştır.²⁶⁴ Bunun yanında FTUC Avrupa temsilcisi olan Brown, Roma Elçiliği ile yakın bir şekilde çalışarak para yardımlarının FTUC üzerinden örtülü bir biçimde ilgili kişi ve gruplara iletilmesini sağlamıştır. Yine AFL'nin bir parçası olan Uluslararası Kadın Konfeksiyon İşçileri Sendikası (*International Ladies Garment Workers Union-ILGWU*) da paravan olarak kullanılan kuruluşlardan bir diğeridir. ILGWU'nun temsilcisi olarak çalışan Serafino Romualdi de mali yardımın ILGWU üzerinden ilgili gruplara ulaştırılmasını sağlamıştır.²⁶⁵ Romualdi eski bir OSS üyesidir.²⁶⁶

Amerikan kökenli şirketler ve işadamlarına baktığımızda ise şunu görmekteyiz: Her ne kadar 1948 Mart'ında ABD Dışişleri Bakanlığı; IBM, Standard Oil, General Electric, and Great Lakes Carbon gibi bazı şirketleri İtalya'daki örtülü para transferinde kullanılabilecek unsurlar olarak kabul etmiş olsa da bugün elimizde olan kaynaklarda başka bazı işadamlarının bu amaçla kullanıldığını görmekteyiz. Örneğin Amadeo Pietro

²⁶⁴ Callanan, "Covert Action in the Cold War; US Policy, Intelligence and CIA Operations", s.39.

²⁶⁵ *Ibid.*, s.34-35.

²⁶⁶ Office of Strategic Services: ABD'nin 2. Dünya Savaşı sırasındaki en temel istihbarat ve operasyon kurumu.

Giannini, İtalyan kökenli Amerikalı bir işadamı ve Transamerica Şirketi'nin sahibidir. İlgili kaynaklara göre Giannini, içerisinde çok sayıda bankanın da bulunduğu pek çok işletme ve mal varlığını “De Gasperi'nin zaferi için” CIA'in emrine vermiştir.²⁶⁷ Özellikle bankaların örtülü para transferinde önemli bir rol oynadığı düşünüldüğünde bunun önemli bir yardım olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca New York'un önemli avukatlarından Sylvan Gotshal'ın ise PSLI'ya yapılan para transferlerinde rol oynadığı kaynaklarda görülmektedir.²⁶⁸

Bunun yanında Roma Elçiliği'nin de parasal yardımları düzgün bir şekilde doğru ellere ulaştırmak için özel çaba içine girdiği görülmektedir. Büyükelçi Dunn'ın koordinesinde, elçiliğin ticaret ataşesi Paul Bonner, Roma'daki iki caddeyi bu para transferleri için ayarlamış ve örtülü durumun korunması ve gerektiğinde “makul inkar”ın sağlanabilmesi için transferlerde elçilik mensubu olmayan kişileri kullanmıştır.²⁶⁹

Para transferleri her zaman bankalar veya özel şahıslar üzerinden İtalya'daki kaynaklara ulaştırma şeklinde gerçekleşmemiştir. 1948 Şubatı'nda hem Hristiyan Demokratların temsilcisi işadamı Pietro Ruffini hem de yukarıda bahsedilmiş olan PSLI yetkilisi Giuseppe Faravelli, ABD'ye seyahat ederek birincil elden mali yardım almışlardır.²⁷⁰

Yukarıda bahsedilmiş olan örtülü para yardımları, ortaya çıkma gibi bir tehlikenin yanında başka riskleri de içermektedir ve bunlardan biri para yardımlarının istenildiği gibi kullanılmayabileceği gerçeğidir. Örneğin ilgili dönemde sosyalistlere yapılan maddi desteğin bir kısmı “hiçbir iz bırakmadan” ortadan kaybolmuştur ve ayrıca buna benzer durumlar ABD tarafından fonlanan her parti için geçerlidir. Üst düzey bir ABD

²⁶⁷ *Ibid.*, s.38.

²⁶⁸ Mistry, “The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election”, s.313.

²⁶⁹ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.259.

²⁷⁰ Mistry, “The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election”, s.314.

yetkilisine göre partilere örtülü bir biçimde verilen paraların çoğu, politikacıların şahsi çıkarı uyarınca villalara, yazlık evlere ve İsviçre banka hesaplarına yatırılmıştır.²⁷¹ Örtülü bir faaliyet içerisinde transfer edilen bir paranın iz bırakmaması doğaldır. Ancak görüldüğü üzere bu tarz operasyonlar, yürütenler açısından paranın istenildiği gibi kullanılamaması riskini içerebilmektedir.

2) Kara Propaganda

1948 İtalya genel seçimlerine yönelik yürütülen diğer bir örtülü operasyon türünün kara propaganda olduğu görülmektedir.

İlgili Amerikan kurumları, 1948 seçimlerindeki Halk Cephesi yenilgisini kesinleştirmek için açıktan yürütülen faaliyetler ve para yardımları gibi örtülü operasyonların yanı sıra bir de Halk Cephesi bileşenlerini ve genel olarak da komünizm ideolojisi ile Sovyetler Birliği'ni hedef alan propaganda çalışmaları yürütmüştür. Kaynaklara bakıldığında bu ilgili Amerikan kurumlarının başını CIA'in çektiği görülmektedir. Genel olarak CIA tarafından yürütülmüş olan bu faaliyetlerde iki temel unsurun hedef alındığı görülmektedir: Bunların ilkinin Halk Cephesi bileşenleri olan İtalyan Komünist Partisi ve İtalyan Sosyalist Partisi'nin meclis adayları oluşturmaktadır. Diğer hedef alınan unsur ise Sovyetler Birliği ve genel olarak komünizmdir. Olası bir Halk Cephesi iktidarında, Sovyetler Birliği'nin İtalya'da nasıl bir "hakimiyet" kuracağına ilişkin propaganda faaliyetleri yürütülmüştür.

Halk Cephesi'nin meclis adaylarının hedef alınması çok açık bir biçimde meclis aritmetiğini belirlemeye yöneliktir. Daha önce de bahsedilen ve CIA içinde özellikle bu faaliyetler için kurulmuş bulunan Özel İşlemler Grubu (*Special Procedures Group-SPG*),

²⁷¹ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.120.

hem Hristiyan Demokratlar'ın hem de Halk Cephesi'nin güçlü ve zayıf olduğu yerleri belirlemiş; Halk Cephesi'nin zayıf olduğu yerlere yönelmiş ve çoğu zaman belirli adaylara yönelik kara propaganda faaliyetine girişmiştir. Hedef, ilgili adayların seçilmesinin engellenerek meclis aritmetiğinin belirlenmesidir.²⁷² Bu kapsamda SPG hedefe konan adayların cinsel ve kişisel yaşamlarına ya da eskiden yapmış olduğu bazı hatalı hareketlerine ilişkin küçük düşürücü ifadeler içeren kitapçık ve broşürler basmış; bunları adayların seçim bölgelerinde dağıtmıştır. Ayrıca gerçeğe dayansın ya da dayanmasın adayları kilise karşıtlığıyla suçlayan benzer broşürler de aynı şekilde dağıtılmıştır. Sadece bununla da kalmamış; sanki İtalyan Komünist Partisi içinden birileri tarafından yazılmış izlenimi uyandıran sahte dokümanlar, mektuplar hazırlanmış ve bu sahte belgelerde parti içindeki “uydurulmuş” ayrılıklardan bahsedilerek parti zor duruma düşürülmeye çalışılmıştır.²⁷³

CIA/SPG'nin yürüttüğü propagandanın diğer önemli hedefi SSCB ve İtalya üzerindeki olası komünizm tehlikesi olmuştur. Bu kapsamda SPG propaganda faaliyetlerinde; komünizmin “iki yüzlü anti-demokratik karakterine” Kızıl Ordu'nun “acımasızlığı”na, Sovyet-İtalyan komünistleri ilişkisine ve olası Halk Cephesi iktidarında bu ilişkinin İtalya'ya neler getirebileceğine odaklanmış ve çeşitli vasıtalarla bu durumu kara bir atmosfer içinde sunmuştur. Örneğin olası bir Halk Cephesi iktidarında, İtalya'nın fabrikalarının sökülüp SSCB'ye götürüleceği ve milyonlarca İtalyan işçinin de bu fabrikalarda çalışmak üzere zorla transfer edileceği, bir kabus senaryosu şeklinde çeşitli broşürlerle İtalyan seçmenlerine sunulmuştur. Hatta bu senaryoyu yeterli görmeyenler için radyoya Doğu Avrupa'dan “kaçtığı” iddia edilen mülteciler çıkarılmış ve bu mülteciler Demir Perde'nin arkasındaki “korku dolu hayatlardan” kesitler

²⁷² William Corson, *The Armies of Ignorance: The Rise of the American Intelligence Empire*, New York, Dial Press, 1977, s.298.

²⁷³ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.30-31.

anlatmışlardır.²⁷⁴ CIA/SPG propagandacılarının Doğu Avrupa'ya özellikle odaklandığı görülmektedir. Bunda daha önce de bahsedildiği gibi aynı döneme denk gelen Çekoslovakya'daki Sovyet müdahalesinin etkisi olabilir. Belki İtalyan halkı zaten herhangi bir etki olmaksızın bu müdahaleden etkilenmiş olabilir ama CIA/SPG, “kimin tarafından dağıtıldığı belli olmayan” ve Doğu Avrupa'daki Kızıl Ordu acımasızlığını anlatan broşürler yoluyla İtalyan halkının iradesini yönlendirme yolunu seçmiştir. Yine İtalya seçimlerinin hemen öncesinde Sovyet Dışişleri Bakanı tarafından yazıldığı iddia edilen ve “İtalyan komünist ve sosyalistlerinin İtalya'yı Stalinize edeceklerini, tüm rahipleri idam edeceklerini, dükkan sahiplerini toplama kamplarına göndereceklerini ve tüm ülke kaynaklarına el koyacaklarını” gösteren bir belgenin de CIA/SPG tarafından oluşturulduğu sonradan ortaya çıkmıştır.²⁷⁵

Bunun yanında yine çok tipik bir örtülü faaliyet türü propagandayla bağlantılı olarak İtalya operasyonunda karşımıza çıkmaktadır. Bir anda ortaya çıkan, tam olarak kim tarafından kurulduğu belli olmayan ya da çok bilinmeyen kişilerce kurulmuş olan ve bazı faaliyetleri yürüttükten sonra yine bir anda ortadan kaybolan gazeteler, dernekler ya da siyasi gruplarla, -hayatın olağan akışına uygun olan durumlar dışında- istihbarat servislerinin bir örtülü faaliyeti olarak karşılaşılabilmekteyiz. İşte böyle bir siyasi grup Demokrasiye Yardım Komitesi (*The Committee to Aid Democracy*) adı altında ABD'de ortaya çıkmış ve bu komite yukarıda da belirtildiği gibi 1948 seçim sürecinde İtalya'ya yarım milyon kartpostal yollamıştır. Yollanan kartpostallar, İtalyan seçmenlerinin yanlış bir tercih yapması -yani Halk Cephesi'ne oy vermesi- durumunda İtalya'nın nasıl karanlık bir döneme gireceğini resmetmektedir.²⁷⁶ İtalyan seçmenlerinin iradelerini etkilemeye yönelik olarak bu çapta faaliyet yürüten bu grup kısa süre sonra ortadan kaybolmuştur. İlgili Amerikan kurumlarının propagandaya yönelik çabaları göz önüne alındığında

²⁷⁴ William Blum, *The CIA: A Forgotten History*, Londra, Zed Books Ltd., 1986, s.25-26.

²⁷⁵ Nutter, *CIA'in Karanlık Operasyonları*, s.131.

²⁷⁶ Blum, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, s.28-29.

gizemli ve kısa süreli bu grubun, bu propaganda çabalarının bir meyvesi olma ihtimali yüksektir.

Propaganda kısmını bitirirken aynı süreçte yine benzer amaçlarla yürütülen bir başka çabaya daha dikkat çekilebilir. Söz konusu psikolojik etkileme faaliyetinin sahibi büyük ihtimal CIA gibi ilgili Amerikan kurumları değil; bizzat İtalyan Katolik gruplarıdır. Tam da seçim sürecinde İtalya'nın pek çok bölgesinden çeşitli “gizemli” haberler gelmektedir ve bu haberler Hz. İsa'nın annesi Meryem ile ilgilidir. Çocuklardan yetişkinlere pek çok insan ağlayan, kanayan ya da parıldayan Meryem Ana heykelleri ile karşılaşmaktadır. Ancak nedense seçim sonrasında bu haberler bir anda kesilmiştir.²⁷⁷ Muhtemelen bu haberler Katolik gruplar tarafından İtalyanların dini duygularına seslenerek iradelerini etkilemek için yayılmış ve amaca ulaşıldığında da kesilmiştir.

Yukarıda sayılanlar dışında bir de Amerikan resmi kurumlarının bürokratik hiyerarşisine aykırı olarak gerçekleştirilmiş bir örtülü faaliyeti İtalya'da, 1947 yılının son aylarında görmekteyiz. Kurumlar arasında ihtilafa yol açan bu faaliyet, paramiliter nitelikte ve silah sevkiyatı biçiminde gerçekleşen bir operasyondur. 1947 yılının sonlarında Müttefik kuvvetleri İtalya'dan çekilirken ABD'li yetkililer İtalya'ya kısa süreli de olsa bir askeri yardım yapılmasının zaruri olduğu sonucuna varmışlardır. Ancak Kongre onayı, yapılacak yardımın finansmanın sağlanması gibi konular yardımının yapılmasını geciktirmiştir. Bunun üzerine sol tabanlı bir isyandan korkan ABD Ordusu; hiçbir yasal onay olmaksızın kendisi inisiyatif olarak İtalya'ya silah sevkiyatında bulunmuş ancak bunu bağımsız-özel firmalar üzerinden gerçekleştirmiştir. Tamamen kontrol dışı gerçekleştirilen bu örtülü faaliyet Washington'da büyük tepki toplamış,

²⁷⁷ Ellwood, “The 1948 Elections in Italy: A Cold War Propaganda Battle”, s.23.

dönemin CIA Başkanı Hillenkoetter bu tarzda sorumsuzca yapılan operasyonların Truman yönetiminin dış politika faaliyetlerine zarar verebileceğine dikkat çekmiştir.²⁷⁸

C) SEÇİM SONUÇLARI VE ABD DIŞ POLİTİKA UYGULAMALARINA ETKİSİ

ABD, 1948 genel seçimleri odaklı yürüttüğü politik savaşın meyvesini 18-19 Nisan 1948 tarihinde almıştır. Bu tarihlerde gerçekleşen genel seçimde De Gasperi liderliğindeki Hristiyan Demokratlar geçerli oyların yüzde 48.5'ini alarak büyük bir başarı elde etmiş 305 sandalye kazanarak parlamentoda mutlak çoğunluğu elde etmişlerdir. PCI ve PSI liderliğindeki Halk Cephesi'nin toplam oyları ise yüzde 31'de kalmıştır. İtalya'daki seçim sistemi sayesinde PCI parlamentodaki sandalye sayısını 104'ten 141'e arttırmış ancak ittifakın diğer üyesi PSI'nın sandalye sayısı 115'den 42'ye düşmüştür. PSI'dan ayrılarak kurulmuş olan PSLI (ya da daha sonra adlandırıldıkları gibi sosyal demokratlar) ise sandalye sayısını 52'den 33'e düşürmüştür.²⁷⁹

ABD belirlediği ulusal hedefine ulaşmış, komünistlerin iktidara gelmesini engellemiş, Batı Avrupa'da komünist tehdide karşı en zayıf halka olarak görülen İtalya'da anti-komünist güçlerin başarıya ulaşmasını sağlamıştır. Bu başarısı İtalya örneğinde devam etmiştir. Her ne kadar Dunn'dan sonra Roma Büyükelçiliğine getirilen Clare Booth Luce, başta Hristiyan Demokratlar olmak üzere merkez ve merkez-sağ partilerin komünizm tehlikesini "iktidarda kalmanın bir aracı" olarak kullanmasından rahatsız olduğunu belirtmiş olsa da nihayetinde ABD hedefine ulaşmış ve öyle ya da böyle komünizmin İtalya'da iktidar olmasını engellemiştir. Öyle ki PCI 1948 yılından 1967 yılına kadar ABD'nin açık ve örtülü faaliyetleri sayesinde kritik bir seçim başarısı elde edememiş ve İtalya Atlantik kampındaki yerini sağlamlaştırmıştır.²⁸⁰ Hristiyan

²⁷⁸ Callanan, "Covert Action in the Cold War; US Policy, Intelligence and CIA Operations", s.37.

²⁷⁹ Miller, "The United States and Italy 1940-1950, The Politics and Diplomacy of Stabilization", s.249.

²⁸⁰ Robinson et. al., *Modern Political Warfare: Current Practices and Possible Responses*, s.18.

Demokratlar da İtalyan siyaset hayatının merkezi haline gelmiş ve bu rolleri Soğuk Savaş sonuna kadar devam etmiştir. Her ne kadar ABD, Hristiyan Demokratlar ile anti-komünizm çerçevesinde bir işbirliğine sahipse de ABD'nin her talebi de yerine getirilmemektedir. İşte ABD devam eden süreçte bu tarz “tikanıklıkları” aşmak için gerektiğinde Hristiyan Demokratları da zora sokacak biçimde, “kritik kurumlar üzerinde nüfuz kurma” ve “paramiliter faaliyetler” gibi örtülü faaliyetlere de başvurmuştur. Hristiyan Demokratlar yolu ile elde edemediğini, üzerinde nüfuz kurduğu örtülü İtalyan unsurları üzerinden gerçekleştirmeye çalışmıştır.²⁸¹ Yani ABD, -çevreleme stratejisiyle bağlantılı biçimde- İtalya kapsamındaki ulusal hedefleri için politik savaşa başvurmaya devam etmiştir.

İşte Soğuk Savaş'ın ilk safhalarında elde edilmiş olan bu başarı ABD'yi bu tarz faaliyetlere yani politik savaşa daha fazla itmiş ve neredeyse tüm Soğuk Savaş boyunca uygulanan metot haline gelmiştir. 1948 İtalya genel seçimlerinde elde edilen başarı ise seçimlere müdahale etme adına bir mihenk taşı niteliğindedir ve Amerikalılar bu yolla yeni zaferlerin elde edilebileceğini düşünmüşlerdir. Bu kapsamda ABD; 1953 Filipinler'de, 1964 ve 1970'de Şili'de, 1950 ve 1960'larda Japonya'da seçimlere örtülü bir biçimde karışmıştır²⁸² ve seçime karışma faaliyetleri bu ülkelerle de sınırlı değildir. Ancak sadece seçimlere karışma değil, Washington ulusal hedeflerine ulaşabilmek için Kennan'ın öngördüğü ve öngörmediği daha pek çok metoda başvurmuştur. 1953 yılında İngilizlerle işbirliği içinde İran Başbakanı Muhammed Musaddık'ın devrilmesini sağlamıştır²⁸³ ve 1948 İtalya operasyonu nasıl seçim odaklı faaliyetlerin mihenk taşı olmuşsa, Musaddık operasyonu da devirme faaliyetleri için bir katalizör görevi

²⁸¹ Soğuk Savaş boyunca ABD'nin İtalya'daki örtülü faaliyetleri için ayrıca bkz. Daniele Ganser, *NATO'nun Gizli Orduları*, (çev:Gülşah Karadağ), İstanbul, Güncel Yayıncılık, 2005, s.128-161.

²⁸² Jonathan J. Godinez, “The Vested Interest Theory: Novel Methodology Examining US-Foreign Electoral Intervention”, *Journal of Strategic Security*, Cilt 11/2 (Yaz-2018), s.7-10.

²⁸³ İlgili müdahaleyi anlatan bir çalışma için bkz. Stephen Kinzer, *Şah'ın Bütün Adamları-Bir Amerikan Darbesi ve Ortadoğu'da Terörün Kökenleri*, (çev. Selim Önal), İstanbul, İletişim Yayınları, 2004.

görmüştür. Dünya üzerinde hedef olarak gördükleri rejimleri istikrarsızlaştırmak için paramiliter örgütleri desteklemişler ya da müttefiklerine ekonomik olarak yardım etmişlerdir. Yani SSCB ile girdiği küresel mücadelede elinin altında bulunan ordusuna ve nükleer silahlarına başvuramadığı her an, bunların haricinde geliştirdiği politik savaş araçlarına yönelmeye devam etmiştir.

SONUÇ

Çalışmamın amacı, devletlerin yıllardan beri başvurduğu açık ve örtülü dış politika araçlarını politik savaş kavramı adı altında açıklamak ve bu araçların bir ahenk içinde uygulandığında nasıl başarıya ulaştığını bir örnek ile göstermekti.

Bu kapsamda çalışmamın ilk bölümünde açık ve örtülü dış politika araçlarını, tam olarak George Kennan'ın formüle ettiği politik savaş çerçevesinde açıklamaya çalıştım. Kennan bu formülü SSCB'ye yönelik "çevreleme stratejisi"nin uygulanmasındaki temel yöntem olarak görmüş, bu metodun adını "Politik Savaş" olarak belirlemiş ve bu metodu "klasik savaş" dışındaki her türlü aracın "ulusal hedeflerin gerçekleştirilmesi" için "ulusun emrine" verilmesi olarak açıklamıştır. Bu kapsamda politik savaşın araçlarını açık ve örtülü olarak ikiye ayırmış ve alt başlıklar olarak da önemli örnekler vermiştir. Ben de bu kapsamda ilgili araçları açık ve örtülü olarak ikiye ayırdım ve yine Kennan'ın öngördüğü şekilde açık faaliyetler kapsamında ekonomik temelli araçları, beyaz propagandayı ve politik-askeri nitelikli ittifakları; örtülü faaliyetler çerçevesinde ise politik unsurların örtülü biçimde desteklenmesini, kara propagandayı ve paramiliter faaliyetleri açıkladım. İlgili faaliyetlerin daha iyi anlaşılabilmesi tarihin farklı evrelerinden çeşitli kısa örnekler verdim. Bu örneklerin yardımıyla geçmişte yaşanmış, günümüzde yaşanmaya devam eden ve gelecekte de tecrübe edeceğimiz benzer faaliyetleri daha kolay kavrayabileceğimizi düşündüm.

İkinci ve üçüncü bölümde ise politik savaşın bir bütün olarak daha iyi anlaşılabilmesi ve ilgili açık ya da örtülü araçların uyumlu bir biçimde kullanıldığında nasıl başarıya ulaşıldığını göstermek için bir vakayı ayrıntılı biçimde açıklama yoluna gittim. Bu kapsamda öncelikle ikinci bölümde, vakanın daha iyi anlaşılabilmesi için o dönemki uluslararası ortamı ve İtalya'nın özel durumunu inceledim.

Üçüncü bölümde ise ABD'nin 1948 yılındaki İtalya'daki genel seçimlerin sonucunu etkilemeye yönelik faaliyetlerini, tam olarak ilk bölümdeki politik savaş çerçevesine uygun olarak açık ve örtülü olarak ikiye ayırarak açıkladım. Özellikle açık faaliyetler kapsamında başvuru alan ekonomik yardımlar ve beyaz propaganda ile örtülü faaliyetler kapsamında başvuru alan örtülü para yardımları ile kara propaganda ilgili faaliyette büyük bir yer tutmaktaydı. ABD yaklaşan 1948 İtalya genel seçimlerinin

komünistler tarafından kazanılmamasını “temel hedef” olarak belirlemiş ve bu kapsamda çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Anti-komünist Hristiyan Demokratlar tarafından yönetilen hükümete destek olmak için ülkeye açık ekonomik yardım yapmış, hem resmi ajanslarını kullanarak hem de İtalyan kökenli Amerikalıların çabalarını destekleyerek beyaz propaganda faaliyeti yürütmüş ve İtalya’da “komünizmin baş düşmanı” olan kiliselere arka çıkmıştır. Ancak sadece açıktan değil, örtülü bazı faaliyetlere de girişmiş ve başta Hristiyan Demokratlar olmak üzere anti-komünist partilere örtülü para yardımı yapmış ve komünistleri halkın gözünden düşürmek için kara propagandaya başvurmuştur. Nihayetinde amacına ulaşarak komünistlerin iktidar olmasını engellemiştir.

Özellikle bu örneğin açıklanması ise İtalya’da yürütülen faaliyetlerle Kennan’ın politik savaş formüle etmesi arasındaki direkt bağlantıya dayanmaktadır. Kennan’ın da bir parçası olduğu İtalya’daki faaliyetler, çok kısa bir süre sonra yine Kennan tarafından oluşturulacak politik savaş kavramı açısından bir mihenk taşı niteliğindedir. O kadar ki ilk bölümde Kennan’ın çerçevesinde sunmuş olduğum politik savaş yöntemi, başta ABD olmak üzere pek çok devletin hem Soğuk Savaş’taki hem de sonrasındaki pek çok dış politika uygulamasında kendisini göstermiş ve göstermeye devam etmektedir.

Ordular veya nükleer silahlar üretilmesine rağmen bu silahlar siyasi hedeflere ulaşmak için kullanılamayacaksa neye başvurulacaktır? Bunun cevabı politik savaş adı altında bir hükümetin elinin altında bulunan alet çantasında yer almaktadır. Kennan’ın formülü çerçevesinde baktığımızda, klasik askeri metotlara başvurulmayacaksa ya da bunlara başvurmak en son çare olarak görülüyorsa elimizde açık ve örtülü olarak başvurulacak aletler bulunmaktadır. Açık bir biçimde bize dost olan hükümetlere ekonomik yardım yapabilir; bir kitleyi belli bir hedefe yöneltmek için ya da bir hükümete baskı yapmak için veya bize dost olan unsurlara yardım etmek için açıktan beyaz, örtülü olarak ise kara propagandaya başvurulabilir. Ülkenin hassas kurumları üzerinde kurulacak nüfuzla askeri darbe düzenleyebilir ve ilgili ülke üzerinde uzun vadeli bir

bağımlılık sürecini başlatabiliriz ya da paramiliter gruplar eliyle hedef ülkede yoğun bir istikrarsızlık yaratılabiliriz. politik savaş çerçevesinde başvurulacak metotlar bu sayılanlarla sınırlı değildir; bir devletin olanakları ve hayal gücü ile sınırsız bir biçimde genişletilebilir.

Belli hedeflere ulaşmak için bu yöntemlerden sadece birine ya da birden fazlasına aynı anda başvurulabilir. Ancak önemli olan metotların temel hedefe uygunluğu, hedefin koşullarının iyi belirlenmesi ve bu metotların belli bir ahenkle uygulanmasıdır. Savaş sonrası İtalya'nın mali durumu, ekonomik yardımları başvurulması gereken elverişli bir araç haline getirmiştir. Yöntem, hedefle uyumludur. İtalya, savaş sonrasında ABD nüfuz alanı içerisinde kalmış ve bundan ötürü operasyona açık hale gelmiştir. Bu da koşulların uyduğunu göstermektedir. Yapılan ekonomik yardımlar, beyaz propaganda yoluyla da İtalyanların beynine kazınmıştır. Yani metotlar birbiriyle paralel şekilde yürütülmüştür. Belli bir ulusal hedefe ulaşmak isteyen devletin politik savaşa başvururken elindeki vakaya göre bu hususları göz önünde bulundurması gerekir. Politik savaşın bu metotları ne yazılı uluslararası hukuka ne de örf adete uymamasına rağmen, devletler arası ilişkilerde uygulanmıştır ve uygulanmaya da devam edecektir. Bu anlatılan örnekte ABD bu uygulamaya başvurmuş ve günümüze kadar da benzer uygulamalara başvurmaya devam etmiştir. Ancak sadece ABD değil, yeterli olanağa sahip ve ulusal hedefine ulaşmaya çalışan her devlet elinden geldiğince, tarih boyunca benzer metotlara başvurmuştur. Küresel etkiye veya sadece bölgesel etkiye sahip olma ve eldeki imkanlar, devletlerin bu yöntemlere başvurma durumlarını etkilemektedir. Ancak öyle ya da böyle bir devletin karar vericileri politik savaş ve onun metotlarına hakim olmalıdır. Çünkü bu hakimiyet ya kendisine karşı yürütülen politik savaşın boşa çıkarılmasını sağlayacak ya da başvurulduğu takdirde politik savaşın mükemmel bir şekilde yürütülmesine yardımcı olacaktır.

EK: Avrupa ÷lkelerine yapılan Marshall Yardımları'nı Yıllara Göre Gösteren
Tablo

<u>ÜLKE</u>	1948/49 (\$ milyon)	1949/50 (\$ milyon)	1950/51 (\$ milyon)	TOPLAM (\$ milyon)
AVUSTURYA	232	166	70	468
BELÇİKA ve LÜKSEMBURG	195	222	360	777
DANİMARKA	103	87	195	385
FRANSA	1,085	691	520	2,296
BATI ALMANYA	510	438	500	1,448
YUNANİSTAN	175	156	45	376
İZLANDA	6	22	15	43
İRLANDA	88	45	0	133
İTALYA ve TRIESTE	594	405	205	1,204
HOLLANDA	471	302	355	1,128
NORVEÇ	82	90	200	372
PORTEKİZ	0	0	70	70
İSVEÇ	39	48	260	347
İSVİÇRE	0	0	250	250
TÜRKİYE	28	59	50	137
BİRLEŞİK KRALLIK	1,316	921	1,060	3,297

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Agee, Philip ve Wolf, Louis, *The CIA in Western Europe*, New York, Dorset Press, 1987.

Andrew, Christopher ve Gordievsky, Oleg, *KGB: The Inside Story*, Londra, Hodder & Stoughton Ltd., 1990.

Bacevich, Andrew J., *American Empire-The Realities and Consequences of U.S. Diplomacy*, Cambridge, Harvard University Press, 2003.

Best, Antony Et.al., *International History of the Twentieth Century and Beyond*, Londra, Routledge, 2015.

Blum, William, *The CIA: A Forgotten History*, Londra, Zed Books, 1986.

Blum, William, *Killing Hope-U.S. Military and CIA Interventions Since World War II*, Londra, Zed Books, 2003.

Broggi, Alessandro, *Confronting America-The Cold War between the United States and Communists in France and Italy*, Chapel Hill, The University of North Carolina Press, 2011.

Callanan, James, *Covert Action in the Cold War; US Policy, Intelligence and CIA Operations*, New York, I.B.Tauris, 2010.

Carr, Caleb, *The Book of War: Sun Tzu The Art of Warfare and Karl Von Clausewitz On War*, New York: The Modern Library, 2000.

Chang, Semoon, *Economic Sanctions Against a Nuclear North Korea: An Analysis of United States and United Nations Actions Since 1950*, Jefferson, McFarland & Company, 2007.

Corson, William, *The Armies of Ignorance: The Rise of the American Intelligence Empire*, New York, Dial Press, 1977.

Clausewitz, Carl (Von), *Savaş Üzerine*, (çev. H. Fahri Çeliker), İstanbul, Alfa Yayınları, 2018.

Cull, N., Culbert, D., Welch, D., *Propaganda and Mass Persuasion : A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present*, California, ABC-CLIO, 2003.

Daniels, Robert, *A Documentary History of Communism, vol.1, Communism in Russia*, New Hampshire, University Press of New England, 1984.

Daugherty, William J., *Executive Secrets-Covert Action and The Presidency*, Kentucky, The University Press of Kentucky, 2004.

Epstein, Edward Jay, *Deception: The Invisible War between the KGB and the CIA*, New York, Simon & Schuster, 1989.

Ganser, Daniele, *NATO'nun Gizli Orduları*, (çev. Gülşah Karadağ), İstanbul, Güncel Yayıncılık, 2005.

Harlow, Giles D. ve Maerz, George C., *Measures Short of War: The George F. Kennan Lectures at the NWC 1946–47*, Washington D.C., National Defense University Press, 1991.

Hanlon, Joseph, *Beggar Your Neighbors: Apartheid Power in Southern Africa*, Londra, Indiana University Press, 1986.

Heywood, Andrew, *Global Politics*, Londra, Palgrave Macmillan, 2011.

Hilali, A.Z., *US-Pakistan Relationship: Soviet Invasion of Afghanistan*, Londra, Routledge, 2005.

Hurd, Ian, *International Organizations : Politics, Law, Practice*, Cambridge, Cambridge University Press, 2017.

Johnson, Loch, *America's Secret Power: The CIA in a Democratic Society*, New York, Oxford University Press, 1989.

Jowett, Garth S. ve O'Donnell, Victoria, *Propaganda and Persuasion*, California, SAGE Publications, 2015.

Kennan, George, *American Diplomacy*, (Sixtieth-Anniversary Expanded Edition), Chicago, The University of Chicago Press, 2012.

Kinzer, Stephen, *Şah'ın Bütün Adamları: Bir Amerikan Darbesi ve Ortadoğu'da Terörün Kökenleri*, (çev. Selim Önal), İstanbul, İletişim Yayınları, 2004.

Kirkpatrick Jr., Lyman B., *The U.S. Intelligence Community: Foreign Policy and Domestic Activities*, New York, Hill and Wang, 1973.

Kolko, Gabriel, *Confronting the Third World: United States Foreign Policy 1945-1980*, New York, Pantheon Books, 1988.

Layne, Christopher, *The Peace of Illusions-American Grand Strategy from 1940 to the Present*, New York, Cornell University Press, 2006.

Luttwak, Edward N., *The Grand Strategy of the Roman Empire: From the First Century A.D. to the Third*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1976.

McGehee, Ralph W., *Deadly Deceits: My 25 Years in the CIA*, New York, Sheridan Square Publications, 1983.

Miller, James Edward, *The United States and Italy 1940-1950, The Politics and Diplomacy of Stabilization*, Chapel Hill, The University of North Carolina Press, 1986.

Murray, Donette, *US Foreign Policy and Iran: American-Iranian Relations Since Islamic Revolution*, Abingdon, Routledge, 2009

Myers, David, *George Kennan and the Dilemmas of US Foreign Policy*, New York, Oxford University Press, 1990.

Oudenaren, John Van, *Soviet Policy Toward Western Europe-Objectives, Instruments and Results*, Santa Monica, RAND Corporation, 1986.

Özdağ, Ümit, *İstihbarat Teorisi*, Ankara, Kripto Yayınları, 2010.

Pines, Yuri, *The Everlasting Empire: The Political Culture of Ancient China and Its Imperial Legacy*, New Jersey, Princeton University Press, 2012.

Prados, John, *Presidents' Secret Wars: CIA and Pentagon Covert Operations from World War II Through the Persian Gulf War*, Chicago, Ivan R. Dee, 1996.

Prados, John, *Lost Crusader-The Secret Wars of CIA Director William Colby*, Chicago, Oxford University Press, 2003.

Quershi, Lubna Z., *Nixon, Kissinger, and Allende: U.S. Involvement in the 1973 Coup in Chile*, New York, Lexington Books, 2009.

Richelson, Jeffrey, *The U.S. Intelligence Community*, Colorado, Westview Press, 2016.

Rizzi, Fabio, *Benedetto Croce and the Birth of the Italian Republic*, Toronto, University of Toronto Press, 2019.

Robinson, Linda Et al., *Modern Political Warfare: Current Practices and Possible Responses*, Santa Monica, RAND Corporation, 2018.

Schmitt, Gary J. ve Shulsky, Abram N., *Silent Warfare: Understanding the World of Intelligence*, Washington D.C., Potomac Books, 2002.

Schumpeter, Joseph A., *Capitalism, Socialism, and Democracy*, New York, Routledge, 2003.

Schwartz, Lowell H., *Political Warfare Against the Kremlin- US and British Propaganda Policy at the Beginning of the Cold War*, Londra, Palgrave, 2009.

Smith Jr., Paul A., *On Political War*, National Defense University Press, Washington D.C., 1989.

Tobia, Simona, *Advertising America, The United States Information Service in Italy (1945-1956)*, Roma, LED Edizioni Universitarie, 2009.

Treverton, Gregory F., *Covert Action: The Limits of Intervention in the Postwar World*, New York, Basic Books, 1987.

Turner, Stansfield, *Secrecy and Democracy: The CIA in Transition*, Boston, Houghton Miffling, 1985.

Ventresca, Robert A., *From Fascism to Democracy: Culture and Politics in the Italian Election of 1948*, Toronto, University of Toronto Press, 2003.

KİTAP BÖLÜMLERİ

Bergsmann, Stefan, “The Concept of Military Alliance”, *Small States and Alliances*, Erich Reiter ve Heinz Gärtner (ed.), Heidelberg, Physica-Verlag, 2001, s.28.

Coppa, Frank J., “Pope Pius XII and the Cold War: The Post-war Confrontation between Catholicism and Communism”, *Religion and the Cold War*, Dianne Kirby(ed.), Londra, Palgrave Macmillan ,2003.

Krause, Volker ve Singer, J. David, “Minor Powers, Alliances, And Armed Conflict: Some Preliminary Patterns”, *Small States and Alliances*, Erich Reiter ve Heinz Gärtner (ed.), Heidelberg, Physica-Verlag, 2001,s.15-23.

Lord, Carnes, “The Psychological Dimension in National Strategy,” *Political Warfare and Psychological Operations*, Carnes Lord ve Frank R. Barnett (ed.), Washington D.C., National Defense University, 1989,s.18.

Naimark, Norman, “The Sovietization of Eastern Europe,1944-1953”, *The Cold War*, Melvyn P. Leffler ve Odd Arne Westad (ed.), Cambridge, Cambridge University Press,2010,s.184.

Pechatnov, Vladimir O., “The Soviet Union and the world, 1944–1953”, *The Cold War*, Melvyn P. Leffler ve Odd Arne Westad, (ed.), Cambridge, Cambridge University Press, 2010.

Pollard, John, “The Vatican, Italy and the Cold War”, *Religion and the Cold War*, Dianne Kirby(ed.), Londra, Palgrave Macmillan , 2003.

Saull, Richard, “American Foreign Policy during the Cold War”, *U.S. Foreign Policy*, Michael Cox and Doug Stokes (ed.), New York, Oxford University Press,2012,s.59-81.

MAKALELER

Baldwin, David, “Foreign Aid, Intervention, and Infuence”, *World Politics*, Cilt 21/3 (Nisan-1969).

Bessmertnykh, Alexander A., “Reading George Kennan”, *The Princeton University Library Chronicle*, Cilt 66/2, (Kış-2005).

Braumoeller, Bear F., “The Myth of American Isolationism”, *Foreign Policy Analysis*, Cilt 6 (2010).

Carrillo, Elisa A., ”The Italian Catholic Church and Communism, 1943-1963”, *The Catholic Historical Review*, Cilt 77/4 (Ekim-1991).

Chau, Donovan C., “Political Warfare—An Essential Instrument of U.S. Grand Strategy Today”, *Comparative Strategy*, Cilt 25/2 (2006).

Davis, Tracy C., “Operation Northwoods: The Pentagon's Scripts for Overthrowing Castro”, *The Drama Review*, Cilt 50/1 (2006).

Del Poro, Mario, “The United States and Psychological Warfare in Italy, 1948-1955”, *The Journal of American History*, Cilt 87/4 (Mart 2001).

Durmaz, Atakan ve Akkuş, Ömer, “The Effects of International Sanctions on External Debt”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Cilt 18/2, 2019.

Ellwood, David W., “The 1948 elections in Italy: A Cold War Propaganda Battle”, *Historical Journal of Film, Radio and Television*, Cilt 13/1 (1993).

Ellwood, David W., "The propaganda of the Marshall Plan in Italy in a Cold War context", *Intelligence and National Security*, Cilt 18/2 (2003).

Hoffman, Erik P., "Soviet Foreign Policy Aims and Accomplishments from Lenin to Brezhnev", *Proceedings of the Academy of Political Science*, Cilt 36/4 (1987).

Joesphon, Harold, "Outlawing War: Internationalism and the Pact of Paris", *Diplomatic History*, Cilt 3/4 (Sonbahar-1979).

Kennan, George, "The Sources of Soviet Conduct", *Foreign Affairs*, Cilt 25/4 (Temmuz-1947).

Lancaster, Carol, "Sixty Years of Foreign Aid: What Have We Learned?", *International Journal*, Cilt 64/3 (Yaz-2009).

Lin, Tom C. W., "Financial Weapons of War", *Temple University Legal Studies Research Paper-Minnesota Law Review*, Cilt 100 (2016).

Leffler, Melvyn P., "The American Conception of National Security and the Beginnings of the Cold War", *The American Historical Review*, Cilt 89/2 (1984).

Lucas, Scott ve Mistry, Kaeten, "Illusions of Coherence: George F. Kennan, U.S. Strategy and Political Warfare in the Early Cold War, 1946–1950", *Diplomatic History*, Cilt 33/1 (Ocak-2009).

Mayers, David, "Containment and the Primacy of Diplomacy: George Kennan's Views, 1947–1948", *International Security*, Cilt 11/1 (Yaz-1986).

McKay, Vernon, "The Propaganda Battle for Zambia", *Africa Today*, Cilt 18/2 (Nisan-1971).

Miller, James Edward, “Taking Off the Gloves: The United States and Italian Elections of 1948”, *Diplomatic History*, Cilt 7/1 (Kış 1983).

Mistry, Kaeten, “Approaches to Understanding the Inaugural CIA Covert Operation in Italy: Exploding Useful Myths”, *Intelligence and National Security*, Cilt 26/2-3 (2001).

Mistry, Kaeten, “The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election”, *Cold War History*, Cilt 6/3, (Ağustos-2006).

O’Brien, Ibert C., “Italian Youth in Conflict: Catholic Action and Fascist Italy, 1929-1931”, *The Catholic Historical Review*, Cilt 68/4 (Ekim-1982).

O’Brien, Kevin A., “Interfering with civil society: CIA and KGB covert political action during the Cold War”, *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, Cilt 8/4 (1995).

O’Leary, James P., “Economic Warfare and Strategic Economics”, *Comparative Strategy*, Cilt 5/2 (1985).

Özen, Çınar ve Kolasi, Klavis, “ABD’nin Almanya Politikası ve Yapısal Belirleyenler:Savaş Sonrası Güç Asimetrisi ve Hegemonik Düzen İnşası”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 15/2 (2016).

Sheldon, Rose Mary, “The Ancient Imperative: Clandestine Operations and Covert Action”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, Cilt 10/3 (1997).

Stempel, John D., “Covert Action and Diplomacy”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, Cilt 20/1 (2007).

Ullman, Richard H., “Honoring George Kennan”, *The Princeton University Library Chronicle*, Cilt 66/2 (Kış-2005).

Walton, Douglas, “What Is Propaganda, and What Exactly Is Wrong with It”, *Public Affairs Quarterly*, Cilt 11/4 (Ekim-1997).

Weissman, Stephen R.,”What Really Happened in Congo: The CIA, the Murder of Lumumba, and the Rise of Mobutu”, *Foreign Affairs*, Cilt 93/4 (2014).

BASILMAMIŞ LİSANSÜSTÜ/DOKTORA TEZLERİ

Callanan, James, “The Evolution of the CIA's Covert Action Mission 1947-1963”, (Basılmamış Doktora Tezi- Durham theses/Durham University), 1999.

Uram, Derek Andrew, “Covert Action: A Useful Tool for United States Foreign Policy?” (Basılmamış Lisansüstü Tezi, Victoria Üniversitesi), 2005.

İNTERNET KAYNAKLARI

1-ABD Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi

Office of the Historian, Historical Documents, Foreign Relations of the United States, 1945–1950, Emergence of the Intelligence Establishment Document 269.

Office of the Historian, Historical Documents, Foreign Relations of the United States, 1947, The British Commonwealth; Europe, Volume III Document 645.

Office of the Historian, Historical Documents, Foreign Relations of the United States, 1948, Western Europe, Volume III Document 440.

Office of the Historian, Historical Documents, Foreign Relations of the United States, 1948, Western Europe, Volume III Document 469.

Office of the Historian, Historical Documents, Foreign Relations of the United States, 1945–1950, Emergence of the Intelligence Establishment Document 252.

Office of the Historian, Historical Documents, Foreign Relations of the United States, 1947, The British Commonwealth; Europe, Volume III Document 585.

Office of the Historian, Historical Documents, Foreign Relations of the United States, 1945–1950,
Emergence of the Intelligence Establishment Document 263

2- ABD Hazine Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi

Presidential Documents, Federal Register Vol. 82, No. 184.

3-Birleşmiş Milletler Resmi İnternet Sitesi

United Nations, Charter of the United Nations, Chapter I

4- Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA) Resmi İnternet Sitesi

Library, Reports, General Reports, Chile, “CIA Activities in Chile”

Library, Freedom of Information Act Electronic Reading Room, “The Current Situation In The
Free Territory Of Trieste”

5-Uluslararası Adalet Divanı Resmi İnternet Sitesi

Case Concerning Military and Paramilitary Activities In and Against Nicaragua- Judgement of
27 June 1986

Diğer İnternet Siteleri

Anadolu Ajansı, Erişim:07.06.2019

Encyclopædia Britannica, Erişim: 04.06.2019

Intelligent Economist, Erişim:03.06.2019

International Churchill Society Resmi İnternet Sitesi, Erişim: 17.12.2019

Investopedia, Erişim:03.06.2019

NATO Resmi İnternet Sitesi, Erişim: 27.06.2019

Reuters, Erişim: 04.06.2019

The Library of Economics and Liberty, Erişim: 26.05.2019.

USAID Resmi İnternet Sitesi, Erişim: 05.03.2019

ÖZ

POLİTİK SAVAŞ KAVRAMI VE ABD’NİN 1948 İTALYA SEÇİMLERİNE MÜDAHALESİ

KERİM ONUR SAVRAN

Bu çalışma çerçevesinde, öncelikle politik savaş kavramı George Kennan’ın formülü ışığında anlatılmış ve ardından çeşitli açık ve örtülü dış politika araçları, ilgili politik savaş formülünün alt unsurları olarak açıklanmıştır. Ardından politik savaşın daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla Soğuk Savaş’ın başlangıç döneminde Amerika Birleşik Devletleri’nin İtalya’da yürütmüş olduğu bir politik savaş örnek olarak sunulmuştur. Söz konusu örneğin açıklanması, ilk kısımda politik savaşın alt unsurlarının açıklanması ile uyumlu bir biçimde düzenlenmiştir. Böylece politik savaş kavramı hem genel hatlarıyla hem de tarihten bir örnekle okuyucuya sunulmuştur. Tezin hazırlanması aşamasında konu ile ilgili çeşitli kitaplardan, makalelerden ve internet kaynağından yararlanılmıştır. Konu ile ilgili yeterli bilgi yerel literatürde yer almadığından çoğunlukla yabancı kaynaklara başvurulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Politik Savaş, Dış Politika Araçları, George Kennan, ABD, İtalya, Soğuk Savaş.

ABSTRACT

THE CONCEPT OF POLITICAL WARFARE AND U.S. INTERVENTION IN 1948 ELECTIONS IN ITALY

KERİM ONUR SAVRAN

Within the framework of this study, the concept of “political warfare” was initially explained in the light of George Kennan’s formula and subsequently both overt and covert several foreign policy tools were described as the sub-categories of the relevant political warfare formula. Afterwards, with the aim of comprehending the political warfare concept better, a political warfare which was conducted by the United States in Italy at the outset of the Cold War was given as an example. This example was explained in accordance with the sub-categories of political warfare which was defined in the beginning. Hence, the concept of political warfare was both presented in general terms and explained profoundly with an example in the history. Various books, articles and internet sources concerning the related issue were benefitted in the course of the preparation of thesis. Since there weren’t adequate information relating to the issue in the Turkish literature, English-written sources were mostly used.

Key Words: Political Warfare, Foreign Policy Tools, George Kennan, USA, Italy, Cold War.